

Vlaanderen
is ondernemen

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen
en het “Fonds voor Flankerend Economisch
en Innovatie Beleid – Hermesfonds”

JAARVERSLAG 2018

OVERZICHT

VOORWOORD.....	3
MISSIE, TAKEN, ALGEMENE ORGANISATIE EN KERNCIJFERS VAN HET AGENTSCHAP INNOVEREN & ONDERNEMEN.....	5
ACTIVITEITEN VAN HET AGENTSCHAP INNOVEREN & ONDERNEMEN	9
1. Informeren en oriënteren	
2. Bevorderen van het ondernemerschap	
3. Stimuleren van groei, transformatie en innovatie	
4. De omgevingsfactoren faciliteren	
5. Ondersteuning van internationale samenwerking	
6. Beheer Europese structuurfondsen	
7. Clusterbeleid en specifieke initiatieven	
8. Transitie Industrie 4.0	
BIJLAGE 1: BESLISSINGSCOMITÉ BIJ HET HERMESFONDS	79
BIJLAGE 2: OVERZICHT VAN DE VASTLEGGINGEN OP HET HERMESFONDS.....	84
BIJLAGE 3: WETTELIJK KADER STEUNMAATREGELEN.....	88
BIJLAGE 4: GESTEUNDE PROJECTEN	94

VOORWOORD

VOORWOORD

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen (VLAIO) ontstond in 2016 uit de fusie tussen het Agentschap Ondernemen en het IWT. VLAIO is het unieke aanspreekpunt voor ondernemers en ondernemingen in Vlaanderen voor alles wat met hun bedrijfsactiviteiten te maken heeft. Startende ondernemers, ondernemers, individuele ondernemingen en groepen van ondernemingen kunnen er met hun vragen voor informatie, hulp en steun terecht. Het agentschap wil daarbij zeer klantgericht werken, met instrumenten afgestemd op de behoeften en vragen van ondernemers en ondernemingen, en stelt duidelijkheid, eenvoud (lage drempels, snelle en simpele procedures) en transparantie (in organisaties, structuren en instrumenten) centraal.

De klantgerichte aanpak met de ondernemer centraal werd in de loop van 2018 verder ontwikkeld. Het beeld dat we uitdragen is niet meer gericht op de verschillende instrumenten en diensten van het agentschap maar op de heldere boodschap dat VLAIO er is ter ondersteuning van alle ondernemers: 'Neem contact, vertel ons welke noden jouw bedrijf heeft. Onze medewerkers zullen deze concrete behoefte vertalen naar producten en diensten op jouw maat.' Om de eenvoudiger toegang tot het agentschap in de markt te zetten, werd de samenwerking met Team Bedrijfstrajecten (de vroegere Innovatiecentra) versterkt en werd de doorverwijzing van ondernemingen door Team Bedrijfstrajecten naar de dienst- en steunverlening van het agentschap geoptimaliseerd. Communicatiecampagnes ondersteunden deze transformatie.

Daarnaast werd in 2018 verder ingezet op een vereenvoudiging van het steuninstrumentarium. De focus lag op de afstemming van de economie- en innovatie-instrumenten zodat ondernemingen een samenhangend beeld krijgen van de maatregelen waarvan ze gebruik kunnen maken. O&O-bedrijfsprojecten, het kmo-programma (met kmo-innovatieprojecten en kmo-haalbaarheidsstudies) en het sprint-programma werden vervangen door twee nieuwe instrumenten: ontwikkelingsprojecten en onderzoeksprojecten. Voor de verlenging van het steunbaar traject binnen de mogelijkheden van de Europese staatsteunregels werd een experimentele oproep voor projecten uitgeschreven.

Ook het VLAIO-netwerk werd in 2018 verder versterkt met een tweede oproep voor innovatieve bedrijfsnetwerken waarin steun toegekend werd aan 6 nieuwe innovatieve bedrijfsnetwerken. Met Flanders' Food en De Blauwe cluster gingen in 2018 twee nieuwe speerpuntclusters van start. Daarnaast werd de voorbereiding voor een nieuwe overheidsopdracht voor de aanstelling van de partners van het VLAIO-netwerk gericht op het ondersteunen van ondernemerschap opgestart.

Naast deze ontwikkelingen, die ook in 2019 verder gezet worden, werd ook in 2018 de reguliere werking van het agentschap ter ondersteuning van de economie, innovatie en het ondernemerschap in Vlaanderen verdergezet. Dit jaarverslag biedt een exhaustief overzicht van de subsidies, steun en diensten die het agentschap in 2018 aangeboden heeft en geeft zo een beeld van de diversiteit aan maatregelen waarmee het agentschap de economie, innovatie en het ondernemerschap in Vlaanderen ondersteunt.

Mark Andries

Administrateur-generaal

**MISSIE, TAKEN, ALGEMENE
ORGANISATIE EN KERNCIJFERS VAN
HET AGENTSCHAP INNOVEREN &
ONDERNEMEN**

MISSIE van het Agentschap Innoveren & Ondernemen

Gedreven door de noden van de ondernemingen en de economische en maatschappelijke uitdagingen draagt het Agentschap Innoveren & Ondernemen bij tot een versterkt klimaat van duurzame economische groei en jobcreatie in Vlaanderen via:

1. het stimuleren van alle vormen van ondernemerschap;
2. het verhogen van het groeipotentieel en het innoverend vermogen van de Vlaamse ondernemingen;
3. het creëren van stimulerende omgevingsfactoren voor het ondernemen.

In het kader van de vervulling van de missie, vervult het agentschap essentieel een regisseursrol en treedt het slechts op als actor in complementariteit met de activiteiten van de private sector en intermediaire organisaties.

TAKEN zoals vermeld in het besluit

Om de missie waar te maken, voert het Agentschap Innoveren & Ondernemen, op het grondgebied van het Vlaamse Gewest, de volgende taken uit:

1. het informeren van ondernemers en kandidaat-ondernemers over ondernemerschap en innovatie;
2. het creëren van een cultuur van ondernemerschap en innovatie bij ondernemers en kandidaat ondernemers;
3. het stimuleren en ondersteunen van andere bestuurslagen en beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid tot het voeren van een innovatiegericht en ondernemingsvriendelijk beleid;
4. het aansturen en organiseren van een frontoffice als universele toegangspoort voor de ondernemingsvragen aan de overheid en voor specifieke vragen over het overheidsinstrumentarium gericht op ondernemingen;
5. het selecteren en financieel steunen van projecten en activiteiten van ondernemingen, maar ook van andere instellingen, organisaties en personen, ter bevordering van het innoverend vermogen en ondernemerschap;
6. het regisseren en coördineren van een actief en transparant netwerk van actoren die middelen ontvangen van het agentschap voor de uitvoering van projecten en activiteiten ter bevordering en ondersteuning van het innoverend vermogen en ondernemerschap in Vlaanderen;
7. het ontwikkelen en uitvoeren van het ruimtelijk-economisch beleid, met inbegrip van het brownfieldconvenantenbeleid en bemiddelingsopdrachten;
8. het coördineren en uitvoeren van de taken met betrekking tot 'toegang tot het beroep' in het algemeen en in het bijzonder de taken met betrekking tot ondernemersvaardigheden, ambulante en kermisactiviteiten en beenhouwer-spekslager;
9. het ontwikkelen en uitvoeren van een integraal handelsvestigingenbeleid, waaronder in het bijzonder het behandelen van socio-economische vergunningen;
10. het gericht faciliteren en financieel ondersteunen van de deelname aan 'ondernemingsgeoriënteerde' internationale programma's;
11. het uitvoeren van opdrachten voor de Europese Commissie, waaronder het beheer van de EFRO-fondsen;
12. promotie van design en productontwikkeling;
13. het administratieve en inhoudelijke en financiële beheer en de opvolging van initiatieven en opdrachten, opgedragen door de Vlaamse Regering;
14. het uitvoeren van taken van beleidsondersteuning.

Algemene ORGANISATIE

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen voert zijn opdrachten uit onder verschillende regimes:

- ▶ In uitvoering van het decreet van 20 november 2015 houdende diverse maatregelen inzake de herstructurering van het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie werd een beslissingscomité bij het Hermesfonds opgericht. De Vlaamse Regering bepaalt welke instrumenten met betrekking tot de steunverlening tot de bevoegdheid van dit beslissingscomité behoren. Van de instrumenten vermeld in hoofdstuk 3 betreft dit de innovatiesteun aan bedrijven, de Baekeland- en innovatiemandaten en de steun aan samenwerkings- en kennisverspreiding. Verder wordt ook de steun aan clusters (hoofdstuk 7) door het beslissingscomité behandeld. Het beslissingscomité kan alle handelingen stellen die verband houden met de toekenning en de opvolging van deze instrumenten of combinaties ervan.
- ▶ De andere beslissingen en steuntoekenning volgen de gebruikelijke procedures voor een intern verzelfstandigd agentschap, met beslissingen door de Vlaamse Regering, de bevoegde minister of de administrateur-generaal.
- ▶ Verder is er een specifieke beheersstructuur voor het beheer van de Europese structuurfondsen (hoofdstuk 6).

Informatie over de werking en de samenstelling van het Hermes-beslissingscomité is opgenomen in bijlage 1.

2018 in een oogopslag

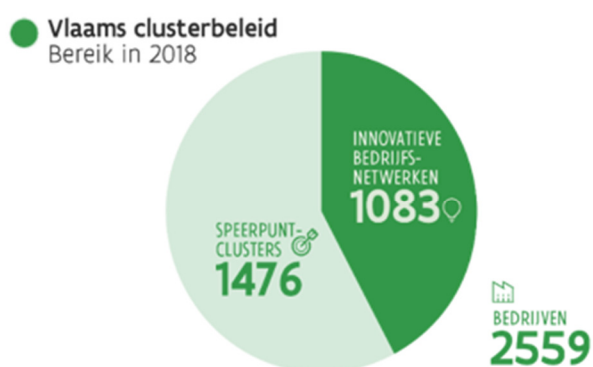
VLAIO

		
368 Personeelsleden	625 Miljoen euro	220 Partners

Informatieverstrekking

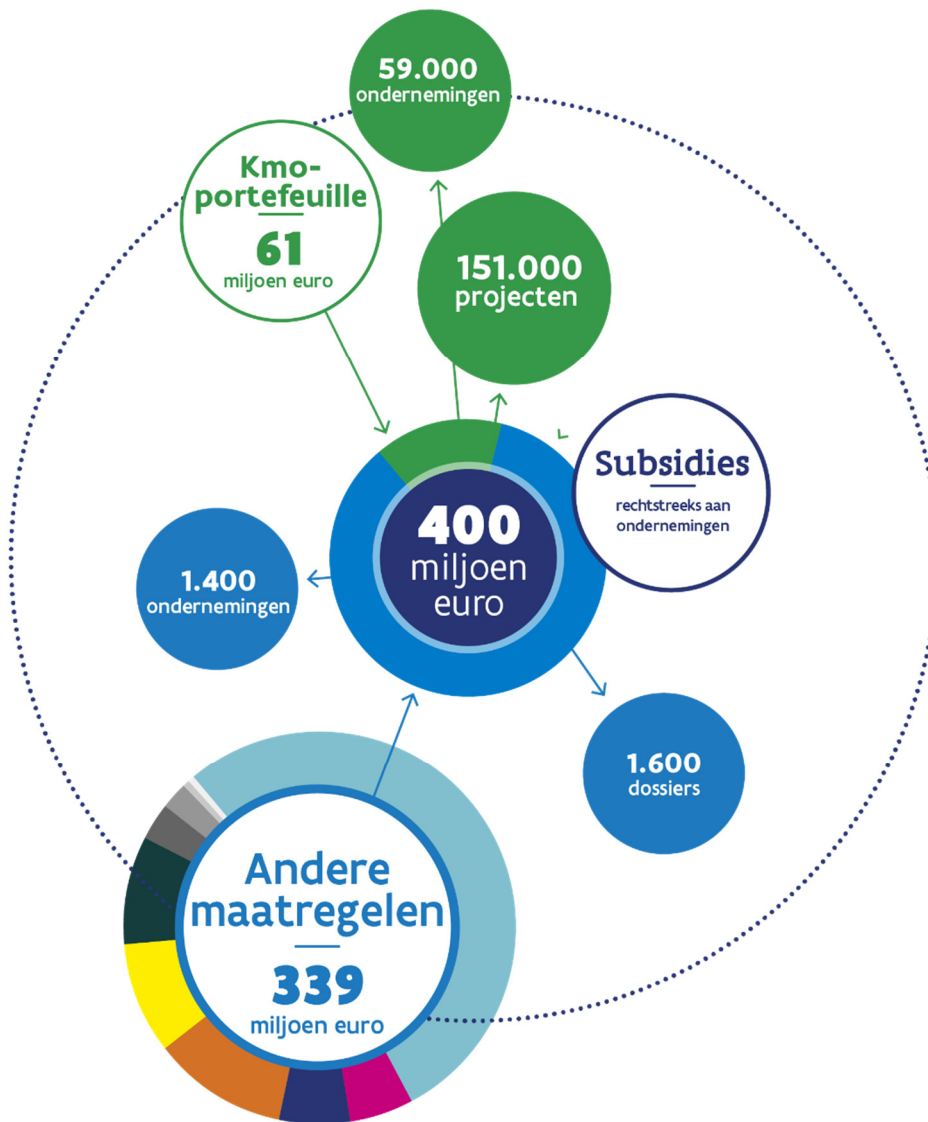
Contactcenter	Vlaio.be	Social Media
18.654	1.475.724	10.368
CONTACTEN	BEZOEKERS	INTERACTIES

Bereik van het netwerk

Directe steun aan ondernemingen

De andere maatregelen zijn (in wijzerzin):

- ▶ O&O-bedrijfssteun (€ 181 miljoen)
- ▶ Kmo-innovatiesteun (€ 17,6 miljoen)
- ▶ Bedrijfssteun Clusters (€ 19,9 miljoen)
- ▶ Strategische transformatiesteun (€ 37,8 miljoen)
- ▶ Compensatie indirecte emissiekosten (€ 30,7 miljoen)
- ▶ Ecologiesteun (€ 29,8 miljoen)
- ▶ Kmo-groei subsidie (€ 10,5 miljoen)
- ▶ Baekelandmandaten (€ 8,2 miljoen)
- ▶ Sprint (€ 0,7 miljoen)
- ▶ Innovatiemandaten (€ 1,1 miljoen)

Activiteiten van het Agentschap Innoveren & Ondernemen

ACTIVITEITEN VAN HET AGENTSCHAP INNOVEREN & ONDERNEMEN

1. Informeren en oriënteren

1.1. Algemene werking frontoffice

De afdeling Informatie & Begeleiding vormt de geïntegreerde frontoffice voor ondernemersvragen aan de overheid en voor specifieke vragen over het overheidsinstrumentarium gericht op ondernemingen. Deze kerntaak wordt geconcretiseerd via de stroomlijning en de verdere uitbouw van de geïntegreerde front office werking samen met partners en andere overheden.

Als globale strategische objectieven worden hier beoogd:

- ▶ een bredere bekendheid van het beschikbare overheidsinstrumentarium;
- ▶ een groter bereik van dat instrumentarium;
- ▶ meer ondernemersvriendelijkheid onder de vorm van een duidelijk aanspreekpunt bij de Vlaamse overheid, het vermijden van het meermaals aanleveren van dezelfde basisbedrijfsinformatie (only once principe) en het respecteren van aanvaardbare doorlooptijden voor wat betreft dossierbehandeling.

Het Contact Center van het agentschap vormt samen met het Team Bedrijfstrajecten de kern van de front-office en werkt volgens de principes van de businesscase gerichte benadering. Flanders DC is front-office voor creatieve ondernemingen. Daarnaast staat de afdeling ook in voor het beheer van het e-loket ondernemers en de uitbouw van een geografisch informatiesysteem van bedrijventerreinen.

1.2. Contactcenter

Werking van het Contact Center

Het Contact Center vormt het centraal aanspreekpunt van het Agentschap Innoveren & Ondernemen. De generieke mailbox .info@vlaio.be, het centraal telefoonnummer 0800 20 555 en de provinciale buitendiensten fungeren hierbij als centraal aanspreekpunt voor ondernemers. De informatieverstrekking over diensten en producten van het agentschap wordt zo veel mogelijk door het Contact Center afgehandeld. Het Contact Center staat tevens in voor het beantwoorden van vragen over overheidsmaatregelen door ondernemers die niet weten tot wie ze zich moeten richten. De ondernemer kan er onder andere terecht voor informatie over subsidies, starten met een onderneming, financiering, vergunningen en regelgeving.

Tendensen 2018 in de werking

De afschaffing van de beroepsbekwaamheidsvereisten voor heel wat beroepen, de vereiste van een basiskennis bedrijfsbeheer en Centrale Examencommissie die door VLAIO werden georganiseerd, hadden een grote invloed op het aantal en de aard van de vragen die bij het Contact Center binnen kwamen. Ook bleek dat ondernemers duidelijk minder problemen hadden met de nieuwe inlog-procedure via ACM/IDM voor de online steunaanvragen.

Globaal ontving het Contact Center 12% minder vragen t.o.v. het jaar 2017.

De daling van het aantal vragen was niet evenredig over de thema's heen. Vragen m.b.t. financiering (+7%), product- en dienstenontwikkeling (+143%) en reglementering (+10%) kwamen meer voor. Vragen m.b.t. subsidies (-24%) en het starten van een zaak (-21%) kwamen heel wat minder voor.

De opmerkelijke stijging van het aantal vragen m.b.t. product- en dienstenontwikkeling is een gevolg van de samenwerking tussen VLAIO en het Team Bedrijfstrajecten (de voormalige Innovatiecentra).

De daling van het aantal vragen m.b.t. subsidies is grotendeels te wijten aan een vermindering van de vragen over de kmo-portefeuille.

De daling van het aantal vragen m.b.t. het starten van een eigen zaak is volledig te wijten aan de afschaffing van de reglementering m.b.t. de beroepsbekwaamheid en de basiskennis van het bedrijfsbeheer. De overige vragen over ondernemerschap zijn stabiel gebleven.

Tabel: totaal aantal vragen Contact Center

Aantal vragen/jaar	2017	2018	
1. Interne werking & Communicatie	1.849	2.091	13%
2. Een zaak starten	7.768	6.151	-21%
3. Reglementering	1.115	1.223	10%
4. Vestiging & Detailhandel	141	68	-52%
5. Subsidies	4.921	3.759	-24%
6. Financiering	742	793	7%
7. Innovatie & Productontwikkeling	162	393	143%
8. Overige	411	703	71%
9. Onbekend	4.303	3.473	-19%
Eindtotaal	21.412	18.654	-13%

Gebruikte kanalen, doorlooptijd vragen en klanttevredenheid

Het aandeel telefonische contacten is gedaald van 60% tot 50%. Het aandeel vragen via mail of webformulieren steeg van 35% tot 45%. Inhoudelijke vragen worden doorgaans vaker schriftelijk gesteld. Vragen m.b.t. problemen met applicaties en procedures worden vaker telefonisch gesteld. Ook voor vragen m.b.t. de Centrale Examencommissie werd meestal voor het 0800-nummer gekozen.

Doordat de vragen gemiddeld complexer werden, is de antwoordtermijn licht gestegen. 94% van de vragen werd binnen de 3 werkdagen beantwoord (t.o.v. 96% in 2017) en 88% nog dezelfde dag (t.o.v. 93% in 2017).

Wekelijks werd via een beperkte steekproef de tevredenheid van ondernemers over de werking van het Contact Center bevestigd. Op een schaal van "zeer ontevreden, ontevreden, voldoende, tevreden, zeer tevreden" gaf 87% van de bevestigde ondernemers aan tevreden of zeer tevreden te zijn over de antwoordtermijn (t.o.v. 86% in 2017). 85% gaf aan tevreden of zeer tevreden te zijn over de inhoud van het verkregen antwoord (t.o.v. 81% in 2017).

1.3. Vlaamse Kredietbemiddelaar

De dienst Vlaamse Kredietbemiddelaar heeft als doel goede Vlaamse ondernemingen die een financieringsprobleem hebben te helpen met het zoeken naar een oplossing. De Kredietbemiddelaar komt zowel tussen bij de weigering van een nieuw krediet als bij problemen met een gevestigd krediet. De dienst Vlaamse Kredietbemiddelaar tracht te zoeken naar een oplossing die zowel voor de bank als voor de ondernemer aanvaardbaar is.

Sinds de overname van de kredietbemiddeling door Vlaanderen is de focus van de toepassing verbreed. De bemiddeling was oorspronkelijk vrijwel uitsluitend gericht op de specifieke bancaire problemen. De jongste jaren wordt vaak nuttig verwezen naar andere instrumenten die de Vlaamse gemeenschap beschikbaar heeft voor ondernemers. Het aantal vragen is vrij constant en we zien sinds de start van de bemiddeling dat er een vijftiental dossiers per maand binnenkomen. In 2017 waren dit er 152 en 2018 sloten we af met 180 aanvragen.

Grosso modo kunnen we stellen dat voor een derde van de dossiers geen oplossing wordt gevonden, voor een derde vinden we een oplossing in de bancaire sfeer en voor een derde wordt doorverwezen. Dit gebeurt in gevallen waar het efficiënter lijkt om het dossier door een andere instelling te laten behandelen dan te bemiddelen bij de instelling waarvoor de bemiddeling wordt gevraagd. We kunnen hierbij veronderstellen dat dankzij de contacten van de ondernemer met de dienst Vlaamse Kredietbemiddelaar vaak een alternatieve financieringsoplossing is tot stand gekomen, maar we beschikken niet over precieze cijfers.

Vooraf de kleine ondernemer vindt zijn weg naar de dienst Vlaamse Kredietbemiddelaar. Zij hebben het moeilijker dan de grote om de taal van de bankier te begrijpen en te spreken.

1.4. Team Bedrijfstrajecten

Opstart en aanpak

Op 8 januari werd Team Bedrijfstrajecten vzw opgericht en werd vervolgens de fusie met de vijf (voormalige) innovatiecentra op 26 maart afgerond. Op 18 januari 2018 werd op beslissing van de Vlaamse Regering een Convenant afgesloten tussen het Vlaams Gewest en de vzw. Aansluitend bij het fusieproces werd de nodige aandacht besteed aan het opzetten van een goede governance van de onderlinge samenwerking tussen Team Bedrijfstrajecten en VLAIO.

Team Bedrijfstrajecten heeft in opvolging van de activiteiten van de innovatiecentra als kerntaak invulling te geven aan de front office werking van Agentschap Innoveren & Ondernemen. De kern van de werking omvat de begeleiding van bedrijven uitgaand van hun business case:

- ▶ Analyse businesscase en begeleiding: vanuit een sterke/zwakte analyse van de business case, komen tot een goede mix van adviezen die leiden tot inzichten bij het bedrijf om de zwakkere onderdelen van de business case te versterken. Er zijn daarbij 2 uitgangssituaties mogelijk: de klant komt met een concrete vraag binnen naar een subsidie of niet.
- ▶ Toeleden van bedrijven naar kennisinstellingen, speerpuntclusters, innovatieve bedrijfsnetwerken en andere ondernemingen, partners en netwerken.
- ▶ Informeren en adviseren onder andere mbt specifieke overheidsreglementering relevant voor de business case (vb intellectuele eigendom, CE-verplichtingen, sectorspecifieke marktbarrières, ...).

- ▶ Begeleiden van bedrijven die steun/subsidies van Vlaamse of andere overheden/organisaties overwegen om hun transformatie, groei of innovatie te realiseren.

Kerncijfers en realisaties in 2018

Team Bedrijfstrajecten bereikte 1.817 bedrijven in 2018, waarvan 70% nieuw was als klant. Daarnaast was er ook contact met 200 particulieren, veelal pre-starters. Een bereikt bedrijf impliceert een 1op1 contact met een bedrijfsadviseur. Bedrijven worden bereikt rechtstreeks via de adviseurs (42%), via het Contact Center van VLAIO (34%), via bedrijfsorganisaties (8%) en via kennisinstellingen, universiteiten en hogescholen (3%). Op basis van de beschikbare gegevens, telt meer dan de helft van de bereikte bedrijven minder dan 10 werknemers. Het aandeel bedrijven met minder dan 50 werknemers omvat 90% van de klanten.

Er werden 1.174 bedrijven begeleid, waarvan 66% nieuw was. Een begeleid bedrijf impliceert een analyse van de businesscase, of een advies, of een doorverwijzing, of een begeleiding bij de indiening van een steunaanvraag of een combinatie van deze diensten. Er werden 784 begeleide doorverwijzingen en 528 adviezen verricht. Adviezen resulteren uit de business case analyse omvatten 6 segmenten: idee & plannen, markt, team en samenwerking, financiële draagkracht, intellectuele eigendom en reglementering. Adviezen zijn vaak een opstap naar doorverwijzingen naar partners en/of de aanvraag van subsidies en financiering. Verder werden 394 aanvragen naar steun begeleid.

In 2018 startte ook een Net Promotor Score (NPS) meting bij klanten die begeleid worden. De NPS-score over een gans jaar bedraagt 68. Er werd ook een meting uitgevoerd qua tevredenheid bij diverse stakeholders. Hier wordt een score van 4,1 op 5 behaald bij lokale stakeholders en 4,4 bij Vlaamse stakeholders. In het najaar werd ook concreet vorm gegeven aan een verruiming van de stakeholdermanagement aanpak, zowel met de universiteiten, hogescholen en kennisinstellingen, als met andere overheidsinstellingen (bv. FIT, PMV, ...) en actoren binnen Sterk Ondernemen.

Binnen de scope van de vzw werden ook volgende projecten verder gezet die een aanvullend bereik gaven:

- ▶ Crossroads 2, een Interreg Vlaanderen-Nederland project gericht op innovatie door kmo's/mkb's in de regio Vlaanderen (Zuid-Nederland) met een extra bereik van 49 bedrijven.
- ▶ SALK projecten kaderend in het Strategisch Actieprogramma Limburg Kwadraat met een extra bereik van 207 bedrijven.
- ▶ Een project in samenwerking met Syntra resulteerde in 34 webinars met een totaal bereik van 5714 views.

Er werden tot slot belangrijke stappen gezet om de samenwerking met VLAIO te versterken, in eerste instantie met het contact center en de afdelingen innovatie- en bedrijfssteun. Hiertoe wordt een permanent overleg georganiseerd om verbeterpunten te bespreken en uit te werken. De algemeen directeur neemt ook deel aan het VLAIO directiecomité om de integratie met VLAIO te versterken.

1.5. Flanders DC

Voor ondernemersgerichte vragen en one-to-one begeleiding van ondernemingen uit de culturele en creatieve sectoren is Flanders DC het eerste aanspreekpunt. Flanders DC verspreidt de boodschap van ondernemerschap naar zo veel mogelijk potentiële creatieve ondernemers.

Flanders DC zet daarbij ook in op sensibilisering en toeleiding naar de generieke projecten die voorzien zijn binnen de werking rond Ondernemerschap. Deze projecten krijgen op hun beurt de opdracht om nauw samen te werken met Flanders DC en er zo voor te zorgen dat hun project ook geschikt is voor de creatieve economie.

Kerncijfers 2018

- ▶ 1.067 adviezen aan 889 verschillende ondernemers/bedrijven.
- ▶ Collectieve activiteiten: 6.318.
- ▶ 24.105 downloads/gebruikers/bestellingen van on en offline tools.

Grootste bijsturingen in 2018

De Henry van de Velde awards markeren steeds het begin van het jaar: de awards worden jaarlijks geëvalueerd en inhoudelijk bijgestuurd. Op 30 januari 2018 werden de 10 Henry van de Velde Awards uitgereikt aan producten ontwikkeld vanaf 1 april 2016. Voor 6 van deze categorieën kon ingeschreven worden: Communication, Design-led crafts, Ecodesign, Efficiency, Everyday Life, Healthcare. Daarnaast reikte de vakjury ook nog de prijzen uit voor Lifetime Achievement, Company en Young Talent. En het publiek heeft gekozen voor de Henry van de Velde Public Award.

SuperNova was in 2018 een bijkomende en intensieve opdracht voor Flanders DC. SuperNova is een evenement waar visionaire oplossingen, technologieën en inzichten samenkomen. Waar 'game changers' en bedrijven van morgen elkaar ontmoeten, waar ondernemers, professionals en creatievelingen zich laten inspireren en visies op de toekomst krijgen.

Van 27 tot 30 september vond de eerste editie van het technologie- en toekomstfestival SuperNova plaats in Antwerpen. De eerste twee dagen, die zich richtten op een professioneel publiek waren op voorhand uitverkocht en brachten in totaal 4.120 mensen naar de Waagnatie. Het weekend bracht dan weer meer dan 30.000 mensen op de been, die zich met plezier verspreidden over 16 locaties en paviljoenen op het Antwerpse Eilandje.

1.6. Uitbouw digitaal loket

Het e-loket voor ondernemers www.vlaanderenonderneemt.be is een overkoepelend digitaal platform dat ondernemers toelaat om hun overheidsdossiers vanop een centraal platform op te starten en/of op te volgen bij de deelnemende (Vlaamse) agentschappen, steden en gemeenten. Het e-loket ging live in september 2018. Aanmelden gebeurt op een veilige manier via itsme, eID of één van de andere digitale sleutels.

Het e-loket voor ondernemers kan gebruikt worden door de wettelijke vertegenwoordigers van een onderneming en diegenen die de nodige rechten gekregen hebben via het gebruikersbeheer van de Vlaamse Overheid. Eens zij zijn aangemeld bij het e-loket voor ondernemers, kunnen ze automatisch door naar de websites van de deelnemende agentschappen, steden en gemeenten zonder opnieuw te moeten inloggen.

1.7. Relatiebeheer lokale besturen

Ook in 2018 investeerden we in onze relaties met lokale besturen. Heel wat steden en gemeenten zetten immers, net als VLAIO, in op innovatie en ondernemerschap. We streven er dan ook naar elkaar op dat vlak te versterken en te komen tot een meer geïntegreerde werking van de overheid, over bestuursniveaus heen.

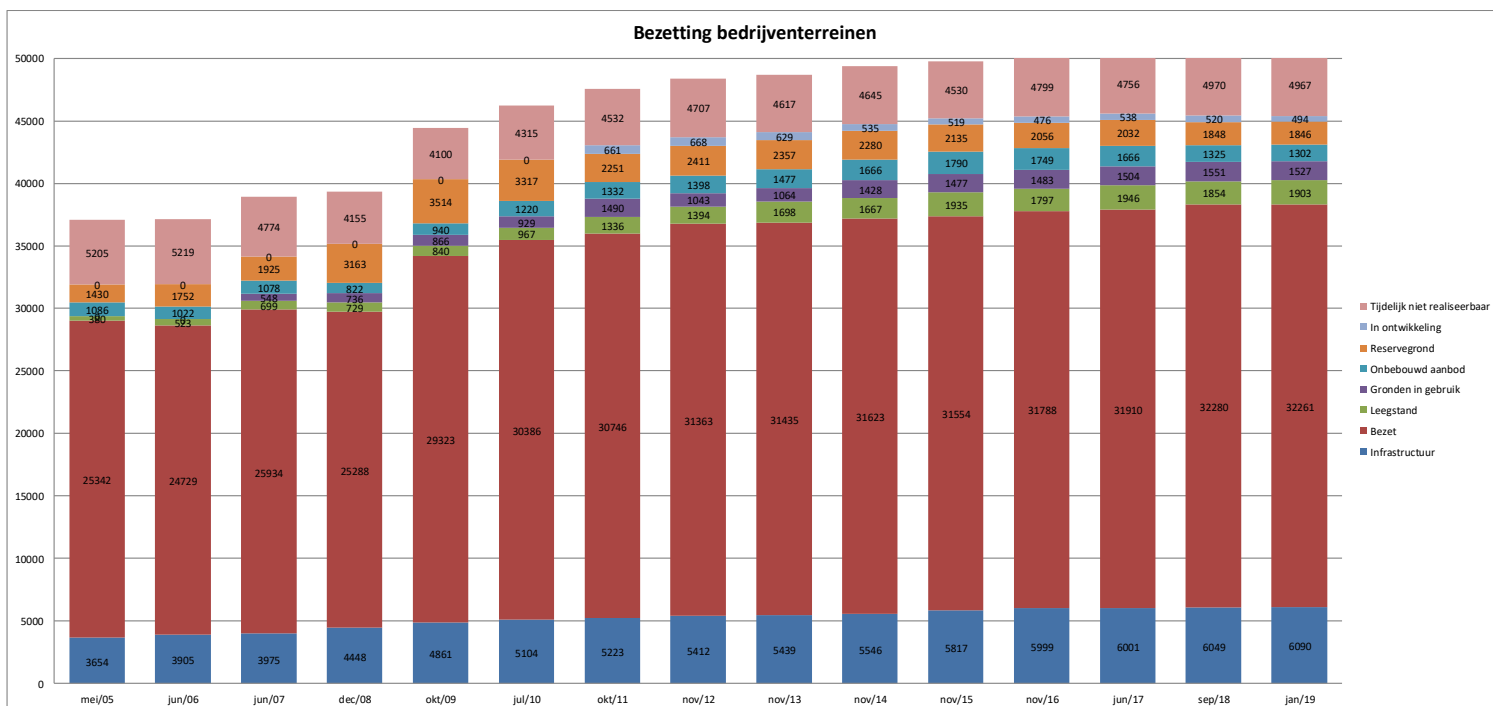
Om dat te bereiken zijn overleg, informatiedoorstroming en goede contacten noodzakelijk. Het team Relatiebeheer Besturen ondersteunde de verschillende diensten van het Agentschap Innoveren & Ondernemen daarin. Tegelijk trachtten we ook de onderlinge contacten en kennisdeling tussen de gemeenten te stimuleren.

In 2018 ging daarbij bijzondere aandacht naar de werking rond Smart Cities. Met de organisatie van het overlegplatform Cities of Things stimuleerden we de samenwerking, kennisdeling en netwerking tussen de steden en gemeenten, actief in het kader van de 21 gesubsidieerde projecten Cities of Things.

Verder werkten we hiervoor samen met VVSG in het kader van de, door VLAIO gesubsidieerde projecten 'Overlegtafels Economie' en 'Smart Cities'. We kwamen overeen die samenwerking de volgende 3 jaren verder te zetten.

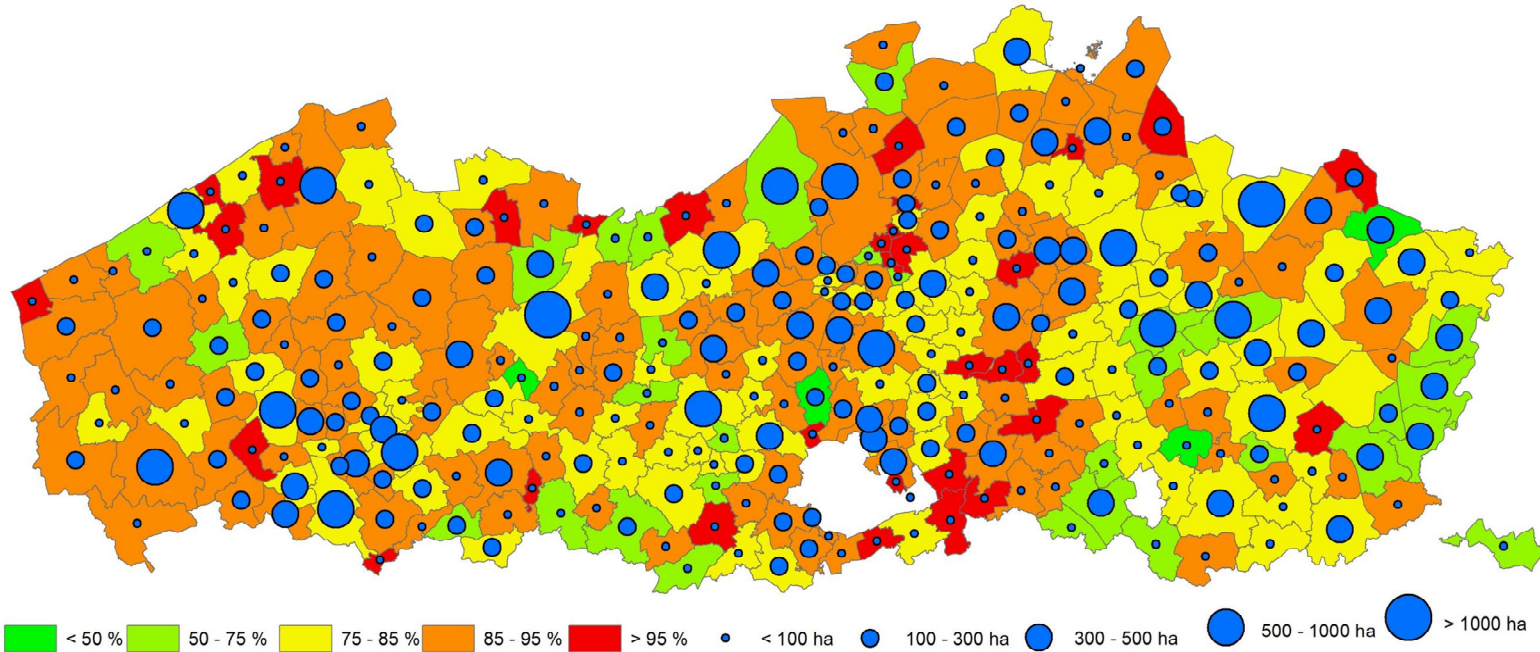
1.8. GIS

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen beheert en ontsluit de authentieke bron GIS bedrijventerreinen, afgeleide data en producten. Eén van deze producten is de bezettingstabel, die op Vlaams, provinciaal, gemeentelijk en op bedrijventerreinniveau halfjaarlijks wordt opgemaakt. Onderstaande tabel toont de evolutie van de bezettingstabellen vanaf 2005:

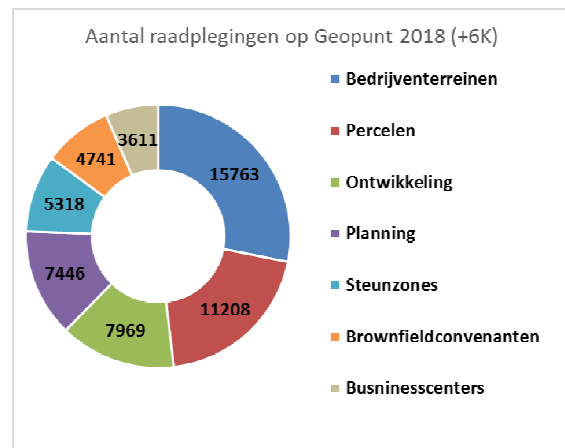
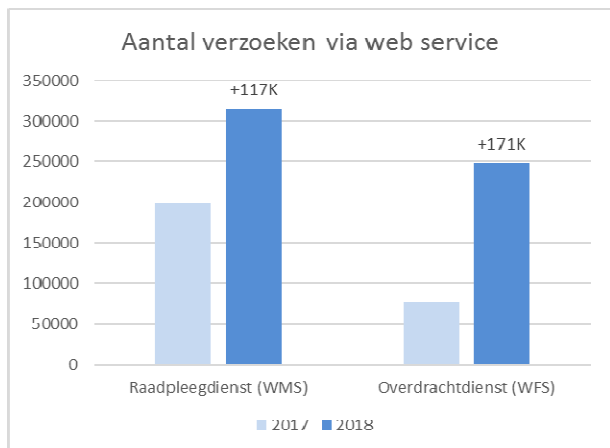

Op basis van de bezettingstabel worden indicatoren berekend zoals de bezettingsgraad: het aandeel bebouwde en verharde oppervlakte binnen een bedrijventerrein ten opzichte van de totale bestemde oppervlakte van een bedrijventerrein. Deze indicator bevat dus naast de gebouwen ook infrastructuur (bermen, private groenbuffers...) en onbebouwde gronden in gebruik van een bedrijf (parking, opslag in open lucht...).

De brondata zijn beschikbaar als open data via het Geopunt portaal, web services en downloadpakket. Het gaat om de bedrijventerreinen (planning – ontwikkeling – realiteit), de gebruikspcelen, brownfields, businesscenters en steunzones.

1.9. Acquisitie

In samenwerking met FIT biedt het VLAIO ondersteuning voor potentiële investeringsprojecten van buitenlandse bedrijven. Er zijn 2 grote blokken in de werking rond acquisitie:

- ▶ nieuwe investeerders begeleiden;
- ▶ gevestigde bedrijven met potentiële uitbreidingsprojecten begeleiden.

1.10. Toegang tot Beroep

Volgens de vestigingswetgeving, zoals die bij de 6° Staatshervorming werd overgedragen aan de gewesten, diende elke kleine of middelgrote onderneming of iedereen die in Vlaanderen een zelfstandige activiteit wenst uit oefenen - behoudens in geval van uitzondering - de basiskennis bedrijfsbeheer te bewijzen.

Na grondige analyse werd besloten deze voorwaarde op te heffen. Dit gebeurde bij decreet van 18 mei 2018 tot opheffing van de wettelijke bepalingen over de basiskennis van het bedrijfsbeheer welke inwerking trad per 1 september 2018.

Naar analogie met de opheffing van 16 gereguleerde “ambachtelijke” beroepen in 2017 werden ook de bouwgerelateerde beroepen onderworpen aan een assessment. Het uitgebreid stakeholdersoverleg met de sector was een belangrijke onderdeel van dit evaluatieproces. In de analyse werd rekening gehouden met onder meer de knelpunten en evoluties binnen de sector, diverse betrokken actoren, de reglementering van de beroepen in de overige lidstaten en de impact daarvan, de organisatie van de bouwsector, de organisatie van de bouwsector in de overige EU-landen, de overige wetgeving (federaal, regionaal, Europees) welke betrekking hebben op de bouwsector, de consumentenbescherming, ...

Uit de analyse bleek onder meer dat de reglementering niet langer proportioneel is, de sterk evoluerende markt niet volgt, ondernemerschapsremmend en onduidelijk is, leidt tot concurrentievervalsing, enkel de startpositie bepaalt, geen garantie biedt voor een kwalitatieve uitvoering van de activiteiten, ...

Daarom werd besloten deze reglementering op te heffen bij Besluit van de Vlaamse Regering tot opheffing van het koninklijk besluit van 21 december 1974 tot bepaling van de eisen tot uitoefening van de beroepswerkzaamheid van installateur-frigorist in de kleine en middelgrote handels- en ambachtsondernemingen en het koninklijk besluit van 29 januari 2007 betreffende de beroepsbekwaamheid voor de uitoefening van zelfstandige activiteiten van het bouwvak en van de elektrotechniek, alsook van de algemene aanneming.

Het besluit werd per 19 oktober 2018 definitief goedgekeurd en trad in werking per 1 januari 2019.

2. Bevorderen van het ondernemerschap

2.1. Algemene beschrijving van het beleid

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen draagt bij tot meer en ambitieuzer ondernemerschap in Vlaanderen. Door gerichte acties draagt de afdeling Ondernemerschapstimulering bij tot het realiseren van een positieve ondernemerscultuur in Vlaanderen, met aandacht voor een positieve beeldvorming van en over ondernemers. De afdeling organiseert de begeleiding van ondernemers tijdens de volledige levenscyclus van hun onderneming en heeft daarbij aandacht voor specifieke thema's of doelgroepen (vb. toegang tot financiering, detailhandel, ondernemende jeugd, innovatieve starters, snelle groeiers, ...).

Om ondernemerschap te stimuleren, ontwikkelt het agentschap samen met zijn netwerk aan actoren in het middenveld acties om de (potentiële) ondernemers te ondersteunen in hun ambitie. Er worden initiatieven aangeboden die de ondernemer sterker maken en die ervoor zorgen dat hij meer bewust is van de uitdagingen waar hij voor staat. De ondernemer kan dan volgens zijn eigen behoeften gebruik maken van dit aanbod en zich vervolgens laten bijstaan door ondersteunende organisaties en/of een professioneel netwerk.

2.2. VLAIO Netwerk

In 2018 werd het 'VLAIO Netwerk' als concept gelanceerd tijdens een feestelijk nieuwjaarsevent in Bozar. Onder de naam 'VLAIO Netwerk' brengen we voortaan al onze partnerorganisaties samen in een hecht netwerk waarin de verschillende actoren met elkaar samenwerken en elkaar inspireren. Op die manier creëren we samen een omgeving waarin Vlaamse bedrijven optimaal ondersteund en begeleid worden.

Het afgelopen jaar heeft VLAIO zijn regierol in het landschap opgenomen en werden verschillende acties ondernomen om de netwerkpartners met elkaar te verbinden en om de kennis van elkaars producten en diensten te bevorderen. Zo werden er netwerksessies georganiseerd rond de thema's Start, Groei en Zorginnovatie. Het lerende netwerk tussen de clusterorganisaties werd verdergezet. De vernieuwing van het bestek Ondernemerschapstimulering werd samen met onze partners vormgegeven tijdens verschillende cocreatiesessies.

Events en opportuniteiten in het brede veld van ondernemerschap en innovatie werden verspreid onder onze partners via een website, nieuwsbrieven en sociale media. Daarnaast werd de Coaching- en Adviesdatabank uitgebreid met het aanbod van verschillende partners. Tot slot hebben we onze partners ook bevroegd omtrent het 'netwerkgehalte' in Vlaanderen en de rol die zij voor VLAIO daarin zien.

2.3. Beeldvorming rond ondernemerschap

Slechts als ondernemerschap wordt gezien als een valabele beroepskeuze zullen mensen ervoor kiezen hun eigen onderneming op te richten. Er is dus een voorafgaande, of zelfs overkoepelende aandacht

nodig voor de beeldvorming rond ondernemerschap. Hiermee worden programma's en acties bedoeld die (facetten van) ondernemerschap op een positieve, correcte manier onder de aandacht brengen van het brede publiek. Belangrijk is ook dat het beeld dat geschetst wordt voldoende genuanceerd is.

Op het vlak van deze beeldvorming heeft het agentschap twee dienstverleners aangeduid in het bestek ondernemerschap (cfr. infra) die in de periode 2017-2020 campagnes uitrollen om hieraan te werken. Het gaat enerzijds om Flanders DC, dat een grootschalige campagne voert met als thema 'Ondernemers ondernemen voor iedereen', die draait rond de boodschap dat ondernemers mensen 'zoals jij en ik' zijn en dat ondernemers zich overal rondom ons bevinden. Gelinkt aan deze campagne werd in 2018 de televisiereeks 'Leeuwenkuil' uitgezonden op zender Vier. In deze reeks pitchten ondernemers een plan waarvoor ze financiering zochten voor een panel van gevestigde ondernemers die dan besloten al dan niet te financieren. Met de reeks die liep over 8 afleveringen werden zo'n 2.800.000 mensen bereikt, of een gemiddeld bereik van 350.000 kijkers per aflevering.

Daarnaast is er Startups.be, dat via het Failing Forward project de perceptie op falen bij het grote publiek wil verbeteren, met de boodschap dat falen een deel van het leven is en dus ook van ondernemen en dat het niet erg is om te falen. De campagne 'Met falen en opstaan' is verdergezet in 2018. Ze bestaat uit een mix van mediacampagne met boegbeelden, halfjaarlijkse conferentie (zie verder bij 2.16), lokale 'faalfolies' waar er telkens een aantal getuigenissen zijn, en een online luik. In 2018 werd op Canvas ook de televisiereeks 'Durven Falen' uitgezonden. Deze reeks kwam tot stand in samenwerking met de campagne en bracht integere getuigenissen van ondernemers en hun falen en opstaan. De reeks kwam tot stand zonder financiële tussenkomst van VLAIO, er zijn geen cijfers ter beschikking.

2.4. Ondernemend onderwijs

De grote beleidslijnen inzake het stimuleren van ondernemingszin en ondernemerschap (het starten van een eigen onderneming) bij jongeren binnen en buiten onderwijs, werden uitgezet in de concept-nota over het stimuleren van ondernemerschap, die door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd op 17.07.2015:

- ▶ Onderwijsinstellingen ontwikkelen een ondernemende cultuur en dragen die uit;
- ▶ Ondernemingszin wordt gestimuleerd bij alle leerlingen, studenten en cursisten;
- ▶ Alle leerlingen, studenten en cursisten hebben voeling met de brede wereld van het ondernemen;
- ▶ Leerlingen, studenten en cursisten die dat wensen, krijgen de kans om via de eigen onderwijsinstelling ondernemerschapscompetenties te ontwikkelen;
- ▶ We sensibiliseren voor en ontwikkelen ondernemingszin en ondernemerschap bij jongeren, ook buiten de omgeving van de onderwijsinstelling.

De beleidsvoering rond het thema 'jongeren en ondernemen' gebeurt door het inzetten van een breed spectrum aan instrumentaria: het werken met 2 vaste structurele partners en het organiseren van oproepen, maar ook het nemen van ondersteunende initiatieven, het samenbrengen en faciliteren van de actoren in het werkveld en het nemen van de meest gepaste maatregelen die drempels naar ondernemen voor jongeren kunnen wegwerken.

Structurele partners

Het VLAIO heeft voor ondernemend onderwijs 2 structurele partners aangeduid: de vzw Vlaamse Jonge Ondernemingen (Vlajo) en Stichting Onderwijs & Ondernemen (Unizo).

Beide organisaties dienden in 2015 een meerjarenplan van aanpak en een visie in voor de periode 2016-2019, vertrekkende vanuit de strategische doelstellingen zoals hierboven vermeld. Het verlengde werkingsjaar 2017 werd afgerond in 2018 en op basis van het meerjarenplan werd ook een feitelijke steunverlening toegekend voor de periode van 1 september 2018 tot 31 augustus 2019. Vanaf dan wordt gewerkt op basis van schooljaren zodat de financiering is afgestemd op de werking van beide partners die op basis van het schooljaar loopt.

Voor Vlajo gaat het over het 'Masterplan 2019: Onderwijs voor een ondernemende generatie' dat gestoeld is op zeven strategieën die Vlajo zal gebruiken om te komen tot meer ondernemende jeugd en sterkere ondernemende leerkrachten en docenten in Vlaanderen. Hierbij wordt onder andere ingezet op het sensibiliseren, ontwikkelen en trainen van ondernemende attitudes en vaardigheden, persoonlijke en sociale ondernemingszin en zakelijk ondernemerschap. Vlajo krijgt voor het werkingsjaar 2018/2019 een financiële steun van 1.400.000 euro. Over alle acties heen wil Vlajo in 2018/2019 zo'n 6.800 leerkrachten en 130.000 scholieren en studenten te bereiken.

De Stichting Onderwijs & Ondernemen heeft als visie 'Naar een kwalitatieve ondernemerservaring in het secundair en hoger onderwijs', met 4 strategische doelstellingen: (1) het stimuleren van ondernemerschapbevorderend onderwijs in het secundair en hoger onderwijs, (2) een positieve beeldvorming over ondernemen en zelfstandig ondernemen in het bijzonder, (3) de verankering van ondernemende acties in trajecten/leerlijnen in het secundair en hoger onderwijs en tenslotte, (4) via externe middelen bijdragen aan de verzelfstandiging van de werking van de Stichting. Aan de Stichting werd voor het werkingsjaar 2018 een bedrag van 440.000 euro toegekend. Belangrijke acties naar streefcijfers toe zijn de leeronderneming (doel: 75 leerondernemingen en 160 leerkrachten), Projecten op maat secundair (35 trajecten en 35 leerkrachten), de Techclass (doel: 95 bedrijven en 95 leerkrachten), de masterclasses Secundair en Hoger Onderwijs (doel: resp. 60 en 60 deelnemers), Student Enterprise (STEP) (doel: 40 studentenbedrijven en 10 leerkrachten), Project op maat HO (doel: 30 PoM en 25 leerkrachten) en als laatste werd Plankgas geïntegreerd in de structurele werking (doel: 200 plannen en 45 leerkrachten).

Oproepen

Naast de samenwerking met de twee structurele partners, werd in 2018 ook steun toegekend aan 10 projecten binnen de EFRO-oproep voor het versterken en versnellen van ecosystemen voor jong ondernemerschap in Vlaamse studentensteden. Het gaat om projecten in Brugge, Kortrijk, Gent, Aalst, Leuven, Geel, Antwerpen, Hasselt, Genk en Mechelen. Deze oproep werd in februari 2018 gelanceerd en is het vervolg van de oproep van 2 jaar ervoor. In fase 1 werden de ecosystemen geïnstalleerd in de steden. Stedelijke allianties worden gevormd tussen de stad, instellingen hoger onderwijs, jeugdverenigingen, relevante (VLAIO Netwerk) dienstverleners en bedrijven. Dit partnerschap zal een innovatieve ondernemende cultuur verder ontwikkelen en versterken waarbij de jongere op het vlak van ondernemingszin en ondernemerschap wordt uitgedaagd en waarbij hij/zij dit op een laagdrempelige manier kan ervaren en verder ontwikkelen. Binnen het ecosysteem wordt de jongere geïnspireerd, geactiveerd, geïnformeerd en ondersteund, maar ook de docenten, jeugdwerkers en

anderen die hierbij een rol spelen, zodat zij een nog betekenisvollere rol naar jongeren toe kunnen blijven spelen. In de nieuwe projecten worden sensibiliserende acties voorzien naar jongeren van 16-18 jaar opdat ze het ecosysteem en zijn werking leren kennen. In een aantal projecten worden doctorandi als bijkomende doelgroep betrokken.

Voor de uitvoering van de projecten (24 maanden) werd in totaal 2.298.983,68 euro middelen EFRO-steun en 1.723.990,75 euro Vlaamse cofinanciering aan de projecten toegekend. De projecten gingen van start eind 2018 en worden inhoudelijk opgevolgd vanuit VLAIO. VLAIO voorziet ook een platformwerking om onderlinge ervaringsuitwisseling mogelijk te maken.

Andere

Project 'Jongerencoöperatieven'

Zowel vanuit de werking in het ondernemend hoger onderwijs, als vanuit de werking binnen jeugdhuizen rond ondernemerschap, werd de nood gevoeld om studenten en jongeren -op begeleide en veilige manier- een reële ondernemerservaring te kunnen bieden zodat ze in hun ondernemerschap kunnen groeien (voor studenten in combinatie met hun studie).

Formaat vzw verbond zich ertoe als trekker om samen met de Arteveldehogeschool, De Punt nv en Starterslabo cvba-vso om vanaf 2015 tem einde 2016 respectievelijk een coöperatie voor studenten en een coöperatie voor jongeren in het kader van jeugdhuizen te onderzoeken, te ontwikkelen en op te richten. De oprichting van Artepreneur cvba, studenten coöperatie gebeurde in mei 2016. Haven cvba volgde in oktober 2016.

Voor een periode van 1 januari 2017 tem 31 december 2019 een outputgerichte werkingssubsidie van 225.000 euro voorzien voor Haven cvba, wat neer komt op 75.000 euro per jaar.

In 2018 waren 20 jeugdhuizen met een traject rond ondernemerschap bij Haven cvba aangesloten (5 meer dan het jaar ervoor). 34 jongeren kregen begeleiding bij hun eerste reële ondernemerservaring. 16 daarvan stroomden uit; voor 5 van hen bleef het bij een leerrijk experiment, 11 jongeren startten als ondernemer (in bijberoep, als eenmanszaak of als bvba of vzw).

Innovatiestages

VLAIO voorziet steun voor het 'Postgraduaat Innoverend Ondernemen' dat aan de vijf Vlaamse universiteiten wordt georganiseerd. Doel ervan is het concept 'werkplekieren' te integreren binnen de ingenieursopleidingen. Het postgraduaat legt de klemtoon op ondernemend innoveren en implementeren op een ondernemende wijze. Het programma bestaat uit een innovatiestage in een bedrijf of non-proforganisatie, een teamproject (zoals adviesverlening binnen de cvba Core, de zonnwagen of elektrische formule 1 wagen) of een eigen traject om als ondernemer op te starten en aanvullende specifieke opleidingsonderdelen. In het postgraduaat is er aandacht voor technische ingenieurscompetenties en voor de ontwikkeling van innovatiecompetenties, ondernemerscompetenties en 'soft skills'. Naast het deel voor 'reguliere' studenten, wordt het postgraduaat (in aangepaste vorm) ook aangeboden aan werkende ingenieurs en - i.s.m. de VDAB - aan werkloze ingenieurs.

Op 15 juli 2016 keurde de Vlaamse Regering een subsidie goed van 5.554.399 euro voor vier academiejaren (2016-2017 tot en met 2019-2020).

Wat de 'reguliere' studenten betreft, hebben sinds het academiejaar 2014-2015 al 420 student-ingenieurs deelgenomen aan de postgraduaatsopleiding op één van de campussen in Vlaanderen. Daarvan werden 205 innovatieprojecten in of samen met bedrijven uitgevoerd door ingenieursstudenten (138 ervan vonden plaats binnen kmo's of (eigen) start-ups, dat is bijna 70%).

Sinds het academiejaar 2014-2015 werden in heel Vlaanderen 73 docenten/professoren opgeleid tot (business) coach. Gemiddeld richt 10% van de studenten direct na afstuderen een eigen bedrijf op. In het academiejaar 2017-2018 waren in totaal 69 studenten ingeschreven in de postgraduaatsopleiding Innoverend Ondernemen voor ingenieurs. Er werden 58 innovatieprojecten opgestart, waarvan 48 in-company projecten, 6 teamprojecten en 4 start-up projecten. In het academiejaar 2017-2018 namen 12 werkzoekende ingenieurs deel aan het project. 4 ervan vonden een job, 6 personen hebben de innovatiestage binnen een bedrijf met succes uitgevoerd, en zetten hun traject naar tewerkstelling verder via VDAB. Gezien het project nog niet de beoogde resultaten opleverde, werd er een evaluatie uitgevoerd en werd een bijgestuurd project opgestart in september 2018. Dit is momenteel nog lopende. In 2017-2018 werd de tijd genomen om een grondig onderzoek te doen naar de sterktes en positionering van het postgraduaat voor werkende ingenieurs in het landschap van permanente vorming, wat resulteerde in een herdacht en aan de doelgroep aangepast programma, dat in 2019 aangeboden zal worden.

Forum Ondernemend hoger Onderwijs

Het Forum Ondernemend hoger Onderwijs brengt, onder organisatie en begeleiding van VLAIO, mensen samen die concrete initiatieven in en naast de lessen nemen met betrekking tot ondernemingszin en ondernemerschap (lectoren, docenten, onderwijsontwikkelaars, studentenvereniging actief rond ondernemerschap, intermediaire organisaties, ...). Doel van het Forum is elkaar te inspireren, kennis en ervaringen uit te wisselen en van elkaar te leren. De initiatieven vanuit ieders onderwijsinstelling naar studenten toe worden zo verrijkt en versterkt. De dynamiek rond ondernemen in de betrokken hoger onderwijsinstellingen wordt aangezwengeld. Gedurende het academiejaar 2017-2018 werden 4 bijeenkomsten georganiseerd.

SOHO!dag: 20 maart 2018

SOHO! staat voor 'Stimuleer Ondernemend Hoger Onderwijs!' en is erop gericht iedereen die vanuit zijn positie voor meer ondernemend hoger onderwijs wil gaan, te inspireren en te ondersteunen. Het leerevent werd georganiseerd door VLAIO in nauwe samenwerking met het Forum OhO en de structurele partners Vlajo en Stichting Onderwijs & Ondernemen (Unizo). Op de SOHO-dag werd het thema 'Ondernemend leren/Leren(d) ondernemen Wat? Waarom? Hoe?' op de leeragenda geplaatst. Deze SOHO-dag was met ongeveer 240 deelnemers en talrijke medewerkers uit het hoger onderwijs, een geslaagd event. Naast deelname uit hoger onderwijs, waren ook begeleiders uit Havencoop en de jeugdhuisen en een delegatie uit secundair onderwijs aanwezig. De dag werd geopend door minister Muyters en minister Crevits.

De organisatie van 'De Week van de Mogelijkheden'

De Week van de Mogelijkheden was een initiatief van VLAIO in samenwerking met alle relevante partners uit het bredere VLAIO Netwerk. De week vond plaats van 19 t.e.m. 25 maart 2018. Het initiatief had de bedoeling om het creërende en ondernemende vermogen van jongeren onder de aandacht brengen door de hele dynamiek die hierrond gaande is (met de vele activiteiten van al onze betrokken partners) als geheel in de kijker te stellen.

De Week van de Mogelijkheden resulteerde in een mooie campagne met een tijdelijke website waar alle ondernemende initiatieven voor jongeren in die week in een weekkalender aangekondigd werden. Daarnaast werden jonge rolmodellen naar voor geschoven via filmpjes en verhalen van jonge (student)ondernemers én werd alle relevante info om als ondernemer op te starten en de organisaties die daarbij ondersteuning kunnen bieden ter beschikking gesteld. Kort voor en tijdens de campagneweek werden via HLN en Metro artikels en filmpjes rond jong ondernemen verspreid.

Gedurende de Week werden een 120 tal activiteiten georganiseerd verspreid over Vlaanderen, zoals werksessies, open deurdagen, lezingen, adviesgesprekken en award uitreikingen. De activiteiten werden opgezet door een 40-tal professionele organisaties die in Vlaanderen actief zijn op het vlak van de ontwikkeling en ondersteuning van jong ondernemerschap (de ecosystemen voor jong ondernemerschap in studentensteden, hoger onderwijsinstellingen, jeugdhuizen, Vlajo, Stichting Onderwijs & Ondernemen, Voka, Unizo, Flanders DC, Sociale Innovatiefabriek, enz.). Ruim 1.500 jongeren namen deel aan de activiteiten. Via sociale media werden meer dan 1,2 mio personen bereikt. De advertenties werden meer dan 7,2 mio keer getoond. Meer dan 14.000 klikken gingen rechtstreeks naar de landingspagina van de website van de Week van de Mogelijkheden. De informerende en educatieve video's werden ruim 400.000 keer bekeken.

Jongerenluik rond opstarten als ondernemer op www.vlaio.be en WATWAT.

Alle info rond opstarten als ondernemer specifiek voor jongeren en studenten werd opgelijst en samengebracht op de VLAIO-website onder het luik www.vlaio.be/jongeren.

De informatie werd vanuit 3 aspecten gebundeld:

- ▶ alles wat je kunt doen om te starten als ondernemer;
- ▶ alle ondersteuning die daarbij geboden wordt;
- ▶ alles dat de financiële middelen betreft om te kunnen ondernemen.

Diezelfde info wordt sedert 2018 tegelijk ook ter beschikking gesteld op WATWAT (www.watwat.be/een-eigen-zaak) de infosite voor jongeren van 11-24 jaar die vanuit De Ambassade wordt aangeboden.

Bevorderen van ondernemerscompetenties

In navolging van het traject dat werd opgestart in 2017 naar aanleiding van de de besluitvorming rond het opheffen van het attest bedrijfsbeheer werd de nota 'bevorderen van ondernemerscompetenties' op punt gezet en uitgerold. Vanuit het agentschap werd er ingezet op het betrekken en ondersteunen van actoren uit het werkveld. Dit gebeurde zowel via een infosessie over de voortgang van de verschillende acties uit de verschillende actielijnen als door samen te werken aan nieuwe tools en opleidingen die ondersteunend zijn aan de vooropgestelde beleidslijnen. Deze tools en opleidingen werden ook meegenomen in de communicatie- en informatietools die VLAIO in de markt zet om zijn rol als gids voor de ondernemer uit te voeren.

De nota omvatte echter ook acties die de bevoegdheid van het agentschap overstijgen. Daarom gebeurde de uitrol van de actielijnen steeds in afstemming met de bevoegde entiteiten en werd de opvolging opgenomen door de werkgroep ondernemend onderwijs om maximaal beleidsoverstijgend te werken. De werkgroep stelde ook een tussentijds rapport op waarin de Vlaamse Regering op de hoogte wordt gesteld over de voortgang van de verschillende actielijnen.

2.5. STEM

VLAIO nam vanaf de zomer 2018 de rol op van operationele regisseur van de STEM-werking. In uitvoering van deze rol heeft VLAIO samen met de betrokken entiteiten een jaarprogramma uitgewerkt waarbij volgende thema's naar voor worden geschoven:

- ▶ Afstemming tussen beleidsdomeinen elk vanuit hun eigen rol en bevoegdheden.
- ▶ Activeren van de STEM-actoren.
- ▶ Kennisopbouw en disseminatie rond STEM en STEM-didactiek.
- ▶ Uitbreiden van aanbod en impact van STEM in de buitenschoolse context.
- ▶ STEM in het Wetenschapscommunicatiebeleid.

Voor de uitvoering van deze thema's werd de bestaande governance structuur verder uitgewerkt, waardoor de rol verdeling en positionering van STEM-werkgroep, stuurgroep en platform verder werd uitgeklaard. Door het installeren van de werkgroep, geleid door VLAIO, werd al sterk ingezet op afstemming tussen de verschillende beleidsdomeinen.

Daarenboven werd in interacties met de actoren uit het veld een nieuw concept uitgewerkt voor de STEM-academies dat via twee nieuwe oproepen inzet op een uitbreiding van het aanbod en bovenal de impact van STEM-activiteiten in de buitenschoolse context wenst te vergroten.

Voor het luik kennisopbouw werden diverse overlegmomenten georganiseerd ter voorbereiding van nieuwe initiatieven die worden opgezet in 2019.

2.6. (Pre)startersondersteuning

Een prestarter wordt beschouwd als iemand die met een eigen onderneming wil starten maar niet noodzakelijk al een goed idee heeft, of die wel een idee heeft maar nog in de fase zit van de uitwerking ervan. Vanaf het ogenblik dat de ondernemingsactiviteit wordt gestart (wat doorgaans neerkomt op het aanvragen van het ondernemingsnummer) spreken we van een starter.

In de meeste acties en instrumenten wordt een ondernemer als starter beschouwd tot 6 jaar na de opstart van de ondernemingsactiviteit.

Dienstverleners

Op vlak van (pre)startersondersteuning worden de meeste acties uitgevoerd door een aantal dienstverleners die werden aangeduid in het bestek ondernemerschap (cfr. infra). De acties en instrumenten die zij uitvoeren, zijn in te delen in een aantal types:

- ▶ Acties op vlak van bewustmaking en informeren van (pre)starters over diverse facetten van het ondernemerschap;
- ▶ De vzw Ondernemingsplanwedstrijd Vlaanderen organiseert de ondernemingsplanwedstrijd Bizidee. In deze wedstrijd kunnen prestarters in een wedstrijd de kwaliteit en geloofwaardigheid van hun ondernemingsplan testen. Zij kunnen in het traject deelnemen aan inspiratieavonden en beroep doen op coaching;
- ▶ Acties op vlak van de begeleiding en coaching.
- ▶ Ondersteuning van prestarters tijdens het traject dat zij afleggen op weg naar de opstart van de ondernemingsactiviteit (of naar het afzien van de opstart). In deze acties krijgen de prestarters via

individuele of collectieve coaching en specifieke begeleidingen een inzicht in de haalbaarheid van hun idee, in hun competenties als ondernemer, in de opbouw van een volwaardig ondernemingsplan, en de andere zaken die van belang zijn bij de opstart. Partners hierna, bij de kerncijfers, opgenoemd, organiseren diverse activiteiten speciaal voor deze doelgroep snelle groeiers.

- ▶ Ondersteuning van starters na de opstart van de onderneming. In deze acties krijgen de starters via een individuele of collectieve coaching en specifieke begeleidingen inzicht en hulp bij het omgaan met de problemen waarmee ze geconfronteerd worden, in het bijstellen van zaken uit hun ondernemingsplan in vergelijking met de werkelijke situatie, het uitbreiden van de onderneming en andere typische zaken die zich in de eerste jaren na de start aandienen.
- ▶ Acties op vlak van netwerking waarbij de starters in contact komen met andere starters en ondernemers waarvan ze kunnen leren en waarmee ze ervaringen kunnen uitwisselen.

Bizidee is een actie die specifiek gericht is tot prestarters en wordt aangeboden door Ondernemingsplanwedstrijd Vlaanderen. Unizo, Voka en Boost2Succes THV bieden zowel acties aan prestarters als starters. EY richt zich in deze levensfase enkel tot starters.

De dienstverlening via het bestek ondernemerschap loopt per jaargang, telkens van eind mei van een jaar tot eind mei van het volgende jaar. Voor 2018 is de jaargang dus nog niet volledig, voor de jaargang die liep van mei 2017 tot mei 2018 kunnen volgende aantallen worden gegeven: de dienstverleners hebben samen 7.000 prestarters bereikt met bewustmakingsacties, 950 prestarters begeleid en gecoached, 8.500 starters bereikt met bewustmakingsacties, 2.150 starters begeleid en gecoached en 475 starters laten deelnemen aan netwerkactiviteiten.

Overige ondersteuning

Naast het aanbod voor (pre)starters vanuit het bestek ondernemerschap zijn er nog andere maatregelen waar kandidaat-ondernemers terecht kunnen. Zo kunnen prestarters de haalbaarheid van hun idee laten toetsen bij Unizo (Go4Business) en Starterslabo (Start!). Tijdens het traject worden ze begeleid bij de opmaak van een ondernemingsplan, wordt hun idee getoetst met als doel duidelijkheid te krijgen over de haalbaarheid ervan, en aan het eind van het traject krijgen ze een haalbaarheidsadvies mee naar huis. Vanaf medio 2018 wordt het traject Go4Business ook opgenomen in het bestek ondernemerschap. In 2018 waren er 464 afgewerkte trajecten waarvan 316 met een positief haalbaarheidsadvies. Vanaf 1 oktober 2018 wordt Start! verdergezet als gesteund project in een ESF-oproep. De finaliteit blijft zo goed als gelijk. Hiervoor waren er in 2018 in totaal 188 afgewerkte trajecten waarvan 97 met een positief haalbaarheidsadvies.

Voor prestarters die werkzoekend zijn, is er het aanbod vanuit het project 'Maak werk van je zaak'. Dit project wordt uitgevoerd door Syntra-Limburg en gefaciliteerd door ESF Vlaanderen. Agentschap Innoveren & Ondernemen staat samen met VDAB en Syntra Vlaanderen in voor de cofinanciering. In dit traject worden werkzoekenden die een eigen zaak willen beginnen begeleid met als doel zo goed mogelijk van start te kunnen gaan. Deze samenwerking werd in 2018, net als in 2017, verder gezet. In 2018 begonnen 997 deelnemers aan de oriëntatiefase van het project, waarvan er 562 doorstroomden naar een zelfstandige activiteit.

2.7. Ondersteuning voor snelle groeiers

Het merendeel van de activiteiten rond groei en professionalisering wordt georganiseerd en uitgevoerd door een aantal van de dienstverleners die werden aangeduid in het bestek ondernemerschap (2016). Professionalisering is de verzameling van acties die als doel hebben de bedrijfsvoering van bestaande ondernemingen te verbeteren. Meestal gaat het hier over trajecten waarbij ondernemers kennis en ervaring uitwisselen om zo van elkaar te leren. Ook alle vormen van netwerking vallen onder de noemer professionalisering. Al deze activiteiten zijn rechtstreeks of onrechtstreeks gegroeid uit de vroegere peterschapsprojecten. Tijdens het bestekjaar 2 (juni 2017 - mei 2018) zijn in totaal voor begeleiding & netwerking binnen groei & professionalisering een 3.139 bedrijven bereikt.

Ondersteuning van snelle groeiers

Belooftevolle ondernemingen zorgen voor economische groei en tewerkstelling en moeten daarom zo goed mogelijk ondersteund worden in hun groei. De doelstelling van de ondersteuning van snelle groeiers is om op middellange termijn de achterstand in het aandeel hoge groeiondernemingen in Vlaanderen ten opzichte van vergelijkbare kenniseconomieën weg te werken door een geïntegreerde, selectieve en intensieve begeleiding van beloftevolle bedrijven.

Kerncijfers voor 2018

In 2016 werden met de overheidsopdracht 'dienstverlening aan bedrijven' nieuwe selectieve programma's voor ambitieuze groeiers in de markt gezet. De programma's omvatten:

- ▶ een specifiek begeleidingsaanbod om bedrijven met een hoog groei potentieel te helpen hun groeipijnen te overwinnen en hun innovaties sneller naar de markt te brengen;
- ▶ een selectieve netwerkvorming tussen snelle groeiers.

Deze programma's kwamen in het najaar van 2016 op kruissnelheid.

De tabel hierna geeft het aantal bedrijven dat tot op heden (december 2018) voor een begeleidingstraject werd geselecteerd.

Dienstverlener – programma	Aantal geselecteerde bedrijven 2016 vanaf sept) – 2018 (dec)
Voka - Inspiratie en infosessie snelle groei	449
Voka - Kortlopende trajecten snelle groei	114
Voka – Community snelle groei	128
Voka – Accelero (Langlopende trajecten voor snelle groeiers)	40
Unizo – Actuasessies	16 (#sessies)
Unizo - Ten huize van Groeigazellen	40 (#sessies)
Unizo - Road 2 Growth	500 opgestarte dossiers
Unizo - Bedrijfsbezoek groeibedrijven	32
Unizo - Inspiration@lunch	7 (#sessies)
Unizo – Go4growth	5 trajecten
Sirris – Intakes	92
Sirris - Begeleiding opstelling schalingsexperiment	61
Sirris - Begeleiding uitvoering schalingsexperiment	47
Sirris - Selectief netwerk voor scale-ups met 1 miljoen euro kapitaal	50
Sirris – Kennisdeling bij acceleratoren	12 (#sessies)
Sirris - Grote events	97
Netwerk Ondernemen – Intake mentoring	82
Netwerk Ondernemen - Advies voor laureaten	765 (#adviezen)
Netwerk Ondernemen – Groeitraject Boost-me	145
Netwerk Ondernemen – Netwerking	775
Netwerk Ondernemen – Bewustmakingsactiviteit	217
EY - Individueel advies scale-ups	13
EY - Peterschaps projecten scale-ups	55
EY - Bootcamps scale-ups	116
EY - Events scale-ups	427
EY - Workshops scale-ups	85

2.8. Opvolging en overname

De Week van de Bedrijfsoverdracht, die dit jaar aan haar achtste editie toe was, blijft de belangrijkste blikvanger om het thema “Opvolging en overname” onder de aandacht van ondernemers te brengen. Sensibiliseren om tijdig aandacht te hebben voor opvolging of overdracht van hun onderneming en ondernemers informeren hoe ze dit proces best aanpakken en wie hen daar hierbij kan begeleiden is onze prioriteit.

Tijdens de Week van de Bedrijfsoverdracht 2018 ging alle aandacht naar de acties van onze partners, dienstverleners, adviseurs en coaches. Thema’s zoals familiale opvolging, overdracht aan derden al of niet gebruik makend van digitale overname platformen, maar ook starten en groeien door overname werden onder de aandacht gebracht.

Via een brede waaier mediakanalen zoals radio, gedrukte media en sociale media werden ondernemers opgeroepen deel te nemen aan de Week van de Bedrijfsoverdracht. De inspirerende

verhalen en getuigenissen waarbij jonge en ervaren ondernemers samen aan het woord kwamen zijn de rode draad door de campagne om de aandacht van de doelgroep te trekken.

De acties van partners, dienstverleners, adviseurs en coaches werden op onze vernieuwde website www.weekvandebedrijfsoverdracht.be in beeld gebracht. De ondernemer kon langs deze weg ons gratis informatiepakket aanvragen. Er werden in totaal 607 informatiepakketten aangevraagd. Meer dan 25 ondernemersverhalen over familiale overdracht, starten en groeien door overname schetsen voor onze doelgroepen een realistisch beeld van de verschillende mogelijkheden en aanpak van bedrijfsovername en overdracht.

Kleine ondernemingen blijven specifieke aandacht vereisen. In samenwerking met partners werden nieuwe producten ontwikkeld zoals “advies op maat van kleine ondernemingen”. Waardebepaling van de onderneming is ook bij deze doelgroep en vooral bij eenmanszaken een knelpunt. Daarom zullen we hiervoor een webtool ontwikkelen die via onze website ter beschikking zal gesteld worden.

In totaal werden 36 infosessies gehouden, met 973 deelnemers en 72 persoonlijke gesprekken.

2.9. Ondernemingen in moeilijkheden

Dyzo begeleidt zelfstandige ondernemers in moeilijkheden. Door de inzet van tientallen vrijwillige medewerkers kan deze dienstverlening gratis aangeboden worden. Een team van gespecialiseerde beroepskrachten helpt ondernemers verder op economisch, juridisch en psychologisch vlak. Ondernemers kunnen bij Dyzo in alle discretie terecht voor het redden van hun zaak, voor het leefbaar maken van een faillissement en voor ondersteuning bij een nieuwe start na falen.

Medewerkers adviseerde 1.692 ondernemers in een persoonlijk gesprek over welke stappen ze konden nemen. 1.100 vragen werden per telefoon of per mail beantwoord. Verder werden door de cel schuldhulpbeheer binnen Dyzo 28 dossiers beheerd.

De toegekende subsidie voor 2018 bedroeg 585.000 euro.

2.10. Financiering van ondernemingen

Microkredieten

De samenwerking met microfinancieringsinstellingen Hefboom en microStart werden in 2018 voortgezet. Deze organisaties verstrekken microkredieten aan kwetsbare groepen die niet in aanmerking komen voor een klassieke bankfinanciering. Aan Hefboom werd een subsidie van 230.000 euro toegekend, aan Microstart een subsidie van 232.770 euro. Cijfers voor 2018 zijn nog niet beschikbaar, in 2017 kende microStart aan 151 Vlaamse startups een microkrediet toe, voor Hefboom ging het over 75 toegekende leningen.

BAN Vlaanderen

Ook in 2018 heeft BAN Vlaanderen weer succesvol ondernemers en business angels in contact met elkaar gebracht. De aangesloten business angels investeerden in 27 ondernemingen meer dan vier miljoen euro. Via cofinanciering van PMV/z werd bijkomend nog eens 1,5 miljoen euro opgehaald. In

2018 werd ook een nieuwe meerjarenovereenkomst voor 2019-2022 tot stand gebracht, voor een totaal steunbedrag van 1.920.000 euro over deze periode, of 480.000 euro per jaar.

FINMIX

FINMIX is een project van het Agentschap Innoveren & Ondernemen dat zich richt tot ondernemingen met innovatieve uitdagingen, stevige groeiambities of overnameplannen die op zoek zijn naar bedrijfsfinanciering.

FINMIX biedt de ondernemer de mogelijkheid om zijn of haar plan voor te stellen aan een panel van financieringsexperten. Deze experts beoordelen het ondernemingsplan en adviseren over de meest aangewezen financieringsmix. In dit panel zetelen vertegenwoordigers van de banken, overheids- en private risicokapitaalverschaffers, BAN Vlaanderen, de crowdfundingplatformen, team bedrijfstrajecten en de bedrijvenorganisaties Unizo en Voka. Gedurende het ganse traject wordt de confidentialiteit van het plan gewaarborgd.

Er vonden in 2018 negen FINMIX panelsessies plaats.

2.11. Detailhandelsbeleid

Kennisnetwerk detailhandel

Sinds augustus 2018 is nu ook het vergunningenstelsel uit het decreet Integraal Handelsvestigingsbeleid van kracht geworden. De gemeenten werden hierop voorbereid met de publicatie van een leidraad op hun maat en met infosessies samen met de VVSG georganiseerd. Hoewel de gemeenten met het nieuwe vergunningensysteem alle elementen in handen hebben om de regie te voeren in het detailhandelsbeleid, blijft de druk op het kernwinkelgebied zeer hoog. Die druk is niet alleen van perifere ontwikkelingen afkomstig maar ook van de sterke toename van het marktaandeel van e-commerce voor sommige categorieën en de verschuiving van consumentenbestedingen van producten naar diensten. De portal van het Kennisnetwerk detailhandel (dat bestaat uit VLAIO, VVSG, de provincies, Comeos en Unizo) blijft zorgen voor relevante informatie, inspiratie uit binnen- en buitenland en beleidsondersteunende data en onderzoek. In 2018 had www.detailhandelvlaanderen.be 37.849 bezoekers die 81.197 pagina's bezochten.

Het internet. Ook uw zaak.

Fase 2 van de e-commerce-campagne "Het internet. Ook uw zaak" werd gelanceerd in het voorjaar van 2018. Waarbij in fase 1 (2015-2016) de nadruk lag op sensibilisering, is in deze fase de focus verschoven naar handelaars aanzetten tot actie. Voor dit opzet werd de e-scan aangepast: handelaars krijgen niet alleen een adviesrapport maar worden meegenomen in een traject met opleiding, advies van experts en getuigenissen van collega's, op maat van de fase van digitalisering waarin ze zich bevinden. Expertise wordt aangereikt onder de vorm van filmpjes. Daarnaast werd ook een oproep gelanceerd waarmee gemeenten en ondernemingsorganisaties in heel Vlaanderen infosessies organiseerden. www.hetinternetookuwzaak.be telde 30.359 bezoekers sinds april 2018. 839 handelaars vulden een e-scan in en er zijn 2.302 volgers van de Facebookpagina van de campagne.

2.12. Smart Cities

Overall in Europa spannen steden en gemeenten zich al in om slimme en duurzame projecten uit te werken, vaak in samenwerking met bedrijven en academische instellingen. Het is van belang dat deze projecten ook effectief geïmplementeerd raken en daadwerkelijk op grote schaal uitgerold worden om een impact te hebben op de levenskwaliteit van de burgers in de steden en gemeenten.

Om dit te bewerkstelligen werden verschillende initiatieven opgezet. Eerst was er de oproep City of Things (gelanceerd najaar 2017) waarbij 21 projecten werden goedgekeurd voor een totaal bedrag van 3,5 miljoen euro. Al deze projecten zijn ondertussen opgestart en de eerste resultaten zullen in het najaar van 2019 opgeleverd worden.

Na de vier grote ad hoc projecten City of Things van imec, werden ook in 2018 2 grote dossiers goedgekeurd, Mobilidata en Servo. Imec voert deze projecten uit binnen een samenwerkingsverband.

Verder werd er steun gegeven aan VVSG om halftijds een stafmedewerker rond Smart City aan te stellen. Eind 2018 werd onderhandeld over een verlenging van deze werking met drie jaar en werden de beslissingsdocumenten daarvoor voorbereid.

Om het landschap in kaart te brengen en een ecosysteem Smart City op te richten en te animeren werd een opdracht gelanceerd. Er waren 4 kandidaten en met 2 daarvan werd verder onderhandeld. Uiteindelijk werd de opdracht gegund aan KPMG en vond de intake nog in 2018 plaats.

De drie geselecteerde Bedrijfsnetwerken (IBN) die een link hebben met Smart Cities zijn in het najaar van start gegaan. Waar mogelijk brengen we de IBN's in contact met de 21 CoT projecten zodat vraag en aanbod gematcht kunnen worden.

2.13. Kennisdiffusie Hogescholen

Ter stimulering van de samenwerking tussen hogescholen en kmo's werd eerder het programma voor Laagdrempelige Expertise- en Dienstverleningscentra (LED's) in het leven geroepen. Eind 2016 liep de financiering voor dit netwerk af en werd er beslist om te zoeken naar een andere vorm van dienstverlening. De uitwerking van deze dienstverlening startte op basis van het rapport 'kmo's en hogescholen – partners in innovatie' van IDEA Consult dat werd opgeleverd in juli 2017. Op basis van dit rapport en de ervaring die bestaat met betrekking tot de voormalige LED's werd door VLHORA in samenwerking met VLAIO een nieuwe kennisdiffusie-instrument uitgewerkt, dat zal worden uitgerold in 2019 in afstemming met andere partners in het VLAIO Netwerk. Het instrument zet in op de expertise binnen het netwerk van hogescholen en legt de nadruk op het versterken van:

1. De interne organisatie;
2. Het dienstenaanbod;
3. De externe zichtbaarheid en relaties.
4. De rapportering.

In kader van het versterken van de interne organisatie en de rapportering werd afgestemd met initiatieven vanuit HET departement EWI. Deze afstemming resulteerde in het koppelen van het kennisdiffusie-instrument met de noodzakelijke digitale transformatie die de hogescholen moeten doorgaan om onderzoeksinformatie gestructureerd toe te leveren aan het FRIS-portaal. Deze digitale

transformatie is echter ook noodzakelijk om de hogescholen een stap te laten zetten in de evolutie naar een digitale organisaties die bijdraagt tot een goede dienstverlening naar bedrijven, die op basis van een data-gedreven monitoring kan bijdragen tot een continue verbetering van diezelfde dienstverlening en die bijdraagt tot een vlotte rapportering van indicatoren.

2.14. Sociale Innovatiefabriek

Met de Sociale InnovatieFabriek, afgekort SIF, heeft VLAIO een partnerschap voor 3 jaar (2017-2019). De missie van SIF is het stimuleren, ondersteunen en promoten van sociaal ondernemerschap en brede sociale innovatie.

Doelgroepen zijn:

1. Sociaal innovatieve ondernemers (uit bedrijfsleven, middenveld of als burger);
2. 'Potentials': bedrijven, middenveldorganisaties of burgers die mogelijk sociaal gaan ondernemen/innoveren, of althans ertoe kunnen bijdragen;
3. Kansengevers: breed gamma aan actoren (zoals expertisecentra of onderwijsinstellingen, koepelorganisaties, stichtingen en andere financiers) die meerwaarde kunnen betekenen voor sociaal innovatieve ondernemers;
4. Het brede publiek.

Het resultaat dat nagestreefd wordt is een gevestigde cultuur waarin alle actoren van de samenleving maatschappelijke uitdagingen kunnen aanpakken (en oplossen) op een sociaal innoverende en ondernemende manier (o.a. via het hanteren van vernieuwde business modellen). Een vruchtbare omgeving waarin steeds meer sociaal innovatieve ondernemingen kunnen groeien en ontluiken.

SIF handelt als een accelerator voor startende sociaal ondernemers. Aan bestaande sociale ondernemingen biedt het een community waardoor ze de kans krijgen verder te groeien en een nog grotere impact te bereiken. Samen met sociaal ondernemerschap blijft SIF ook werken rond sociale innovatie. Er blijft immers nood aan vernieuwende oplossingen voor de uitdagingen waar de maatschappij voor staat. Om het beoogde resultaat te bereiken, hanteert SIF een hefboomwerking. Het is een hefboom naar partnerschappen, financiering, kennis, ... Het geeft begeleiding op maat die, d.m.v. o.a. het lerend netwerk, ervoor zorgt dat de sociale innovaties en ondernemingen sterker worden en meer impact bereiken. De begeleiding richt zich op de verschillende fases in de levenscyclus van de onderneming. Hierbij legt SIF de focus op zowel (pre)starters als groeiers met aandacht voor financiering en continuïteit. Bijzonder aan de werking is hoe peer-learning volop gefaciliteerd wordt. Binnen een breed cross-sectoraal netwerk legt het gerichte verbindingen. SIF linkt heel gericht aan peers (sociale ondernemingen), andere aanbieders, potentiële partners/investeerders, ... Bovendien maakt het steeds meer actoren warm om middelen (zowel monetair als niet-monetair) vrij te maken voor sociaal ondernemerschap.

Voor de periode 2017-2019 zet SIF in op inspireren en sensibiliseren – versterken – verbinden – internationalisering - trajecten - ontwikkeling. Er werd een subsidie van 400.000 euro per jaar toegekend of 1,2 mio euro voor de periode van 3 jaar.

In 2018 bereikte SIF via 75 events in totaal zo'n 3.321 geïnteresseerde personen. Er waren 118 oriëntatiesessies voor sociale ondernemingen, 36 cases op 4 acceleratiedagen en de (door)ontwikkeling van 20 solide sociale ondernemingen.

2.15. Grote events en individuele dossiers (ad hoc subsidies)

Ook in 2018 werden grote events georganiseerd. Het merendeel van deze evenementen werden in het kader van het bestek ondernemerschap georganiseerd. Het ging om de volgende zaken:

- ▶ Voka: Voka OpenBedrijvendag (300.000 euro steun);
- ▶ Unizo:
  - ▶ Dag van de Ondernemer (Unizo, 269.929,99 euro steun);;
  - ▶ Startersroadshows (Unizo, 146.048,52 euro steun);
  - ▶ Womed Award (Unizo – onderaannemer Markant, 117.932,58 euro steun).
- ▶ Startups.be: Failing Forward Conferentie (als onderdeel van hun Failing Forward project cfr. infra, vond er een conferentie plaats te Leuven op 4 mei 2018 (20.297,20 euro steun) en een tweede conferentie ging door te Antwerpen op 28 september 2018 (6.474,71 euro steun)).

In 2018 werden ook een aantal ad hoc-subsidies toegekend in het kader van City of Things:

- ▶ Imec, Mobili Data, 28.932.810 euro steun
- ▶ Imec, Servi, 498.806 euro steun

3. Stimuleren van groei, transformatie en innovatie

Het VLAIO biedt ondersteuning aan ondernemingen in het Vlaams gewest¹ door het stimuleren van O&O en innovatie, investeringen en professionalisering en kennisverwerving bij kmo's zodat deze ondernemingen zich ten volle te kunnen ontplooiën binnen een concurrentieel economisch landschap.

De belangrijkste maatregelen waarmee het VLAIO ondernemingen op deze vlakken ondersteunt zijn O&O-bedrijfssteun, specifieke instrumenten voor samenwerkingsverbanden en onderzoekscentra zoals het Tetra-fonds, landbouwonderzoek, VIS-projecten voor innovatievolgers, de kmo-portefeuille, kmo-groeisubsidie, strategische transformatiesteun en ecologiesteun. Daarnaast beheert het VLAIO ook een aantal maatregelen voor specifieke sectoren (Screen Flanders, Ecologisch en veilig transport) of specifieke thema's (hindermaatregelen). En finaal zijn er de persoonsgebonden Baekelandmandaten en Innovatiemandaten.

3.1. Innovatiesteun voor bedrijven

In O&O-bedrijfssteun wordt directe steun gegeven aan bedrijven actief in Vlaanderen. Het betreft projecten gericht op kennisverwerving via onderzoek en ontwikkeling, met het oog op innovatie. De activiteiten worden uitgevoerd door de bedrijven zelf, al dan niet in samenwerking met andere bedrijven en/of kennisinstellingen in binnen- en buitenland.

Vanaf 2018 biedt het agentschap nog 2 instrumenten aan in dit programma, onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten, elk gekoppeld aan 1 van de nieuwe besluiten die vanaf oktober 2017 van kracht zijn.

Daarnaast kunnen bedrijven steun krijgen voor O&O-activiteiten in een ruimer samenwerkingsverband met onderzoeksorganisaties (ICON-projecten), gekoppeld aan het nieuwe besluit dat van kracht ging in januari 2018.

De totale steun die een bedrijf kan krijgen voor O&O per jaar is begrensd op € 8.000.000.

3.1.1. Onderzoeksprojecten

De focus in onderzoeksprojecten ligt op het opbouwen van nieuwe kennis en het uitvoeren van hoog-risico onderzoek, dat op termijn de basis vormt voor nieuwe of verbeterde producten, processen of diensten. Het is mogelijk om ondersteunend hieraan binnen het project ook ontwikkelingsactiviteiten te verrichten. De delen in het project die onderzoeksactiviteiten omvatten krijgen een basissteunpercentage van 50% en de delen die ontwikkeling omvatten krijgen een basissteunpercentage van 25%. Toeslagen voor kleine ondernemingen (20%), middelgrote ondernemingen (10%) en samenwerking (10%) kunnen daar bovenop komen. Het maximale steunpercentage is evenwel beperkt tot 60%.

---

¹ De geografische opdelingen in dit hoofdstuk zijn op basis van de ligging van de maatschappelijke zetel van de steunvragende onderneming. In gevallen vermeld wordt dat steun toegekend werd aan een onderneming met maatschappelijke zetel buiten het Vlaams gewest, werd deze steun toegekend voor investeringen in een exploitatiezetel van deze onderneming in het Vlaams gewest.

De belangrijkste kerngetallen voor onderzoeksprojecten worden in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel: overzicht van alle ingediende en behandelde aanvragen voor onderzoeksprojecten

Aantal aanvragen in behandeling op 31.12.2017	0
Aantal aanvragen ingediend in 2018	97
Behandeld in 2018	
<i>Waarvan positief beoordeeld</i>	37
<i>Waarvan negatief beoordeeld</i>	8
<i>Waarvan onontvankelijk of teruggetrokken</i>	3
Aantal aanvragen in behandeling op 31.12.2018	49
Totaal toegekende steun	38.259 keuro

3.1.2. Ontwikkelingsprojecten

In ontwikkelingsprojecten ligt de focus op de ontwikkeling van een volledig nieuw of beduidend vernieuwend (verbeterd) product, proces, dienst of concept; dat op eerder korte termijn een belangrijke impact heeft op de prestaties van het bedrijf. Het basissteunpercentage bedraagt 25%. Toeslagen voor kleine ondernemingen (20%), middelgrote ondernemingen (10%) en samenwerking (10%) kunnen daar bovenop komen. Het maximale steunpercentage is beperkt tot 50%.

De belangrijkste kerngetallen voor ontwikkelingsprojecten worden in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel: overzicht van alle ingediende en behandelde aanvragen voor ontwikkelingsprojecten

Aantal aanvragen in behandeling op 31.12.2017	0
Aantal aanvragen ingediend in 2018	454
Behandeld in 2018	
<i>Waarvan positief beoordeeld</i>	226
<i>Waarvan negatief beoordeeld</i>	43
<i>Waarvan onontvankelijk of teruggetrokken</i>	45
Aantal aanvragen in behandeling op 31.12.2018	140
Totaal toegekende steun	61.220 keuro

Sinds 2018 bestaat de mogelijkheid om binnen ontwikkelingsprojecten ook de latere fasen van het innovatietraject te steunen (zogenaamde piloot/demoprojecten). Deze fasen aan de staart van een O&O-traject kunnen gesteund worden wanneer deze een kennis-feedback-lus incorporeren naar de geplande innovatie. Deze steunverlening aan de latere fasen van ontwikkelingsprojecten werd allereerst ingebouwd in de reguliere ontwikkelingsprojecten met als modaliteit dat de begroting voor deze latere fasen werd beperkt tot max. 20% van de totale kost van het gehele door VLAIO gesteunde innovatietraject. Daarnaast werd als leerervaring in 2018 ook een experimentele oproep uitgevoerd waarbij de steunverlening aan de latere fasen van ontwikkelingsprojecten niet afhankelijk werd gesteld van eerder toegekende steun in het innovatietraject. Binnen deze experimentele oproep werden 31 projecten ingediend. Er werden 24 projecten goedgekeurd met een totale steun van 7.858 keuro. Deze cijfers zijn inbegrepen in de tabel hierboven.

3.1.3. ICON-projecten

Bedrijven kunnen ook samenwerken met onderzoeksinstituten in zogenaamde ICON-projecten. Dit zijn coöperatieve projecten waarin meerdere bedrijven samenwerken met één of meerdere onderzoeksgroepen ingebed in specifieke onderzoeksorganisaties. De kosten van de

onderzoeksgroepen worden gedragen door de specifieke dotatie van de onderzoeksorganisatie en de bedrijven worden gesubsidieerd door het agentschap.

Voor ICON-projecten werden in 2018 oproepen georganiseerd door imec en Flanders Make.

Tabel: overzicht van de steun aan ICON-projecten toegezegd in 2018

ICON-projecten	Aantal gesteunde projecten	Toegezegde steun door VLAIO
Imec	16	9.573 keuro
Flanders Make	8	8.504 keuro
Totaal	24	18.077 keuro

3.1.4. Eind 2017 stopgezette programma's

In de eerste helft van 2018 werden nog een aantal projecten van de eind 2017 stopgezette steuninstrumenten beoordeeld. Vanaf januari 2018 zijn al deze instrumenten geïntegreerd in de nieuwe instrumenten Onderzoeksprojecten en Ontwikkelingsprojecten.

kmo-programma

Met het kmo-programma bood het Agentschap Innoveren & Ondernemen directe financiële steun aan voor kmo-haalbaarheidsstudies en kmo-innovatieprojecten gericht op de ontwikkeling van innovatieve producten, processen, diensten of concepten. De subsidie was specifiek op kmo's gericht en innovatie te begrijpen als 'een vernieuwing voor de kmo met een duidelijke impact op de bedrijfsactiviteiten'.

Voor kmo-innovatieprojecten waren het basis steunpercentage en toeslagen dezelfde als voor de ontwikkelingsprojecten, maar was het maximaal steunpercentage niet beperkt tot 50%.

Voor kmo-haalbaarheidsstudies bedroeg het steunpercentage 50%, met een maximum steunplafond van € 50.000.

Het aantal projecten dat een kmo kon gesteund krijgen in dit programma was beperkt tot 2.

Tabel: overzicht van alle ingediende en behandelde aanvragen in het kmo-programma

	kmo-innovatieprojecten	kmo-haalbaarheidsstudies
Aantal aanvragen in behandeling eind 2017	100	30
Aantal aanvragen ingediend in 2018	1(*)	0
Behandeld in 2018		
<i>waarvan positief beoordeeld</i>	85	25
<i>waarvan negatief beoordeeld</i>	12	1
<i>waarvan onontvankelijk of teruggetrokken</i>	4	4
Aantal aanvragen in behandeling eind 2018	0	0
Totaal toegekende steun in 2018	16.107 keuro	966 keuro

(*) betreft een aanvraag tot herziening

sprint-programma

Het sprint-projecttype richtte zich specifiek op de doelgroep van bedrijven die geen kmo zijn, wel innovatiepotentieel hebben, maar niet beschikken over de mogelijkheden om grootschalige O&O-projecten uit te voeren. De inhoudelijke focus was gelijkaardig aan die van het kmo-programma.

Het basis steunpercentage bedroeg 25% en een toeslag voor samenwerking (10%) kon daar bovenop komen.

Het aanvragend bedrijf mocht tijdens een periode van 3 jaar voor de indiening geen innovatiesteun toegekend gekregen hebben van meer dan 250.000 euro in 1 jaar.

Tabel : overzicht van alle ingediende en behandelde sprint-aanvragen

Aantal aanvragen in behandeling eind 2017	7
Aantal aanvragen ingediend in 2018	0
Behandeld in 2018	
<i>waarvan positief beoordeeld</i>	5
<i>waarvan negatief beoordeeld</i>	0
<i>waarvan onontvankelijk of teruggetrokken</i>	2
Aantal aanvragen in behandeling eind 2018	0
Totaal toegekende steun in 2018	740 keuro

O&O bedrijfsprojecten

Steun voor O&O-bedrijfsprojecten werd gegeven aan bedrijven die onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten uitvoeren met het oog op de realisatie van een economisch relevant innovatiedoel. Het kon gaan om nieuwe of verbeterde producten, processen of diensten of een combinatie ervan. Essentieel hierbij was dat voor het realiseren van dit doel kennis moest worden opgebouwd.

- ▶ Het basissteunpercentage bedroeg 25% voor ontwikkelingsactiviteiten, gericht op de toepassing van kennis voor nieuwe of vernieuwde producten, processen of diensten.
- ▶ Het basissteunpercentage bedroeg 50% voor onderzoeksactiviteiten, gericht op het genereren van nieuwe kennis, met op termijn een potentiële bijdrage tot innovatie.

Hier bovenop konden toeslagen voor kleine ondernemingen (20%), middelgrote ondernemingen (10%) en samenwerking (10%) komen.

Tabel: overzicht van alle ingediende en behandelde aanvragen voor O&O bedrijfsprojecten

Aantal aanvragen in behandeling eind 2017	75
Aantal aanvragen ingediend in 2018	0
Behandeld in 2018	
<i>waarvan positief beoordeeld</i>	71
<i>waarvan negatief beoordeeld</i>	3
<i>waarvan onontvankelijk of teruggetrokken</i>	1
Aantal aanvragen in behandeling eind 2018	0
Toegekende steun in 2018	63.513 keuro

3.2. Baekeland-mandaten

Met Baekeland-mandaten wil het Agentschap Innoveren & Ondernemen individuele onderzoekers de kans bieden een doctoraat uit te voeren in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven. We voorzien in cofinanciering van de personeels- en werkingskosten die gepaard gaan met de projectuitvoering.

Bij het Baekeland-mandaat is enerzijds een Vlaams bedrijf betrokken; het bedrijf bepaalt de strategische oriëntatie van het project en zorgt voor cofinanciering. Anderzijds staat een Vlaamse universiteit in voor de begeleiding naar en de toekenning van een doctoraat volgens de gangbare kwaliteitsnormen. Ook andere kennisinstellingen - strategische onderzoekscentra, onderzoeksinstituten, hogescholen, enz. - kunnen optreden als gastinstelling voor de doctorandus, indien zij samenwerken met een promotor verbonden aan een Vlaamse universiteit.

De mandataris kan zowel werknemer zijn van het bedrijf als van de universiteit of kennisinstelling. De regeling staat open voor alle kandidaten, alle nationaliteiten en alle diploma's die door de onderwijsinstelling worden toegelaten tot een doctoraatsstudie. Het bedrijf - dat een samenwerkingsovereenkomst afsluit met de kennisinstelling - treedt op als de hoofdaanvrager naar het Agentschap. Na goedkeuring wordt aan het bedrijf projectmatige steun toegekend. De werkzaamheden kunnen plaatsgrijpen bij zowel de kennisinstelling als het bedrijf.

Binnen het Baekeland-programma wordt de mobiliteit van de onderzoeker gestimuleerd, niet alleen tussen de academische en bedrijfswereld, maar ook de internationale mobiliteit. Om zowel 'incoming mobility' als 'outgoing mobility' te stimuleren, wordt de mogelijkheid voorzien om voor langdurige studieverblijven in het buitenland een reiskrediet aan te vragen.

2018	Aantal geëvalueerde projectvoorstellen	Globaal aangevraagde steun (in euro)	Aantal gesteunde projecten binnen voorhanden budget	Globaal toegekende steun (in euro)
Baekeland-oproep	63	18,75 miljoen	32	8.205 keuro

3.3. Innovatiemandaten

De Innovatiemandaten (IM) zijn een steuninstrument voor postdoctorale onderzoekers die verder basisonderzoek willen uitvoeren in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven, met het oog op een transfer van resultaten naar hetzij een bestaand bedrijf, hetzij een nieuw op te richten spin-off bedrijf met een industriële activiteit in Vlaanderen.

Het IM-steunkanaal staat open voor kandidaten van alle nationaliteiten, alle leeftijden en uit alle wetenschapsdomeinen, voor zover ze houder zijn van een doctoraatsdiploma (of dit binnen de zes maanden zullen behalen).

Er zijn 2 types innovatiemandaten: spin-off mandaten waarin de voorbereiding op de oprichting van een spin-off bedrijf beoogd wordt en mandaten waarbij samengewerkt wordt met een bestaand bedrijf. Voor deze laatste mandaten kan in 2 fasen gewerkt worden: men kan in uitzonderlijke gevallen starten met een voortraject van maximaal 12 maanden (fase 1) waarin verder onderzoek uitgevoerd wordt om de toepasbaarheid van resultaten in bedrijfscontext te beoordelen (haalbaarheid van

transfer van resultaten). Vervolgens wordt in de 2de fase steun gegeven aan een bedrijf (of meerdere bedrijven) onder het O&O-besluit, en wordt het model van Baekeland-mandaten gehanteerd.

	Aantal geëvalueerde projectvoorstellen	Globaal aangevraagde steun (in euro)	Aantal gesteunde projecten binnen voorhanden budget	Globaal toegekende steun (in euro)
Spin-off mandaten	18	4.717	11	2.909
Fase 1	9	1.188	4	532
Fase 2	9	1.466	9	571
Fase 2 (vervolg fase 1)	5	562	5	562
Totaal	41	7.933		4.575

3.4. Steun aan samenwerking en kennisverspreiding

3.4.1. Inleiding

Projecten collectief onderzoek en kennisverspreiding zijn erop gericht om een ruime groep van ondernemingen, i.h.b. de minder onderzoek intensieve kleine en middelgrote ondernemingen, een stap vooruit te laten zetten qua innovatie. Ze stimuleren samenwerking tussen ondernemingen onderling en met kennisinstellingen en onderzoeksorganisaties.

3.4.2. Vlaams InnovatieSamenwerkingsverband (VIS)

Het VIS-besluit, het besluit van de Vlaamse Regering tot regeling van de steun aan projecten van innovatiestimulering, technologische dienstverlening en collectief onderzoek op verzoek van Vlaamse Innovatiesamenwerkingsverbanden, is opgehouden van kracht te zijn voor projectaanvragen ingediend na 31 december 2017. Projectaanvragen voor VIS-trajecten voor innovatievolgers en projectvoorstellen voor collectief onderzoek in het kader van CORNET (Collective Research NET), die ingediend waren voor die einddatum, konden wel nog via een overgangsbepaling beslist worden in 2018.

VIS-trajecten voor innovatievolgers dienen primair gericht te zijn op innovatievolgers en reiken recente, maar bewezen technologieën en innovaties aan, die al ingang gevonden hebben bij innovatietrekkers en vroege gebruikers, maar nog niet zijn ingeburgerd bij de ruimere doelgroep.

In juli 2017 werd de 5de en laatste oproep voor VIS-trajecten voor innovatievolgers opengesteld. Rekening houdend met de beoordelingen van de projecten, werden 8 van de 27 ingediende projectaanvragen voor steun geselecteerd in april 2018 (steunpercentage = 80%).

Tabel: VIS-trajecten voor innovatievolgers oproep 2017-2018

	Aantal aanvragen ingediend	Gevraagde subsidie (keuro)	Aantal Projecten gesteund	Goedgekeurde Subsidie (keuro)
VIS-TR iv 5 ^{de} oproep	27	9.593	8	2.500

3.4.3. TETRA-fonds

TETRA staat open voor onderzoeksgroepen van Vlaamse hogescholen en Vlaamse universiteiten, die actief bezig zijn met praktijkgericht onderzoek. TETRA-projecten beogen om in 2 jaar tijd recent beschikbare kennis (nieuwe technologie, recent afgewerkt onderzoek of bestaande kennis uit een ander domein of andere sector) te vertalen naar bruikbare innovatieve concepten of prototypes die nieuwe marktopportunities bieden aan een collectief aan ondernemingen en/of non profit organisaties. De resultaten zijn gericht op economische valorisatie en hebben eventueel ook een maatschappelijke impact. Daarnaast stroomt de nieuwe kennis door naar opleidingen aan hogescholen en geïntegreerde opleidingen aan de universiteiten. De projecten worden begeleid door een groep van potentiële gebruikers, die samen instaan voor 7,5% cofinanciering van de projecten.

Exclusief voor onderzoeksgroepen verbonden aan de professionele bacheloropleidingen, is het mogelijk om een TETRA-voorbereidingsproject van 1 jaar in te dienen.

Een deel van de budgettaire enveloppe voor TETRA (9,6 MEUR), wordt ingezet voor TETRA-projecten in Europees samenwerkingsverband CORNET.

De oproep TETRA 2017-2018 werd opengesteld op 22 september 2017. Van de 47 projectaanvragen (waarvan 4 voorbereidingsprojecten) die op 23 januari 2018 werden ingediend, werden 22 projecten gesteund.

Tabel: TETRA-projecten oproep 2017-2018

	Aantal aanvragen ingediend	Gevraagde subsidie (keuro)	Aantal Projecten gesteund	Goedgekeurde Subsidie (keuro)
TETRA 2017-2018	47	15.900	22	7.722

Een volgende oproep TETRA werd opengesteld in september 2018 met als uiterste indiendatum 22 januari 2019.

3.4.4. Landbouw- of LA-trajecten

Het doel van LA-trajecten is om vanuit een concrete vraag van een collectief van ondernemingen uit de primaire land en tuinbouwsector, onderzoekers van Vlaamse universiteiten en hogescholen, onderzoeksinstituten en erkende praktijkcentra, te ondersteunen om innovatieve oplossingen aan te bieden die op korte termijn toegepast kunnen worden en resulteren in zichtbare veranderingen met een duidelijke (economische) meerwaarde voor de ruime doelgroep (primaire sector en eventueel de toeleverings- en/of de verwerkende industrie).

Om de interactie met de doelgroep te stimuleren dient een functionele gebruikersgroep opgericht te worden. Het subsidiepercentage bedraagt 90% van de aanvaarde projectkosten. De cofinanciering van de resterende 10% van het budget gebeurt via bijdragen van de doelgroepbedrijven.

Onderstaande tabel toont de resultaten van de in 2017 opengestelde oproep waarover in 2018 een beslissing werd genomen.

Tabel: Landbouwtrajecten (2018)

	Aantal aanvragen ingediend	Gevraagde subsidie (keuro)	Aantal Projecten gesteund	Goedgekeurde Subsidie (keuro)
LATR 7 ^{de} oproep	35	26.800	13	10.975

Een volgende oproep LA-trajecten werd opengesteld in juli 2018 met als uiterste indiendatum 19 november 2018. Er werden 33 projectaanvragen ingediend waarover in de loop van 2019 beslist wordt.

3.5. kmo-portefeuille

De kmo-portefeuille is een elektronische subsidiemaatregel waarmee kleine en middelgrote ondernemingen en beoefenaars van vrije beroepen met steun van de Vlaamse overheid opleidingen en adviezen kunnen aankopen:

- ▶ Een kleine onderneming die investeert in opleiding en advies kan 40% steun genieten met een maximum steunplafond van 10.000 euro per jaar;
- ▶ Een middelgrote onderneming die investeert in opleiding en advies kan 30% steun genieten met een maximum steunplafond van 15.000 euro per jaar.

De kmo-portefeuille werkt met een jaarlijkse gesloten begrotingsenveloppe binnen het Hermesfonds.

Tabel: kmo-portefeuille - verdeling van de gereserveerde subsidie en aantal steunaanvragen per dienst (2018)

Dienst	Aantal projecten	Subsidie in euro
Advies	6.447	14.426.470,27
Opleiding	144.505	46.954.470,56
Totaal	150.952	61.380.940,83

De tabel hierna toont de evolutie van de toegekende subsidie in de kmo-portefeuille over de periode 2014-2018. Sinds april 2016 werd met de lancering van de vereenvoudigde kmo-portefeuille, het aantal subsidiabele diensten teruggebracht tot twee, namelijk advies en opleiding.

Tabel: kmo-portefeuille - toegekend subsidiebedrag in euro per dienst (2014-2018)

Dienst	2014	2015	2016	2017	2018
Opleiding	28.646.819,90	32.655.642,28	40.862.156,02	40.901.908,73	46.954.470,56
Advies	6.120.486,39	5.904.344,38	9.884.909,11	11.731.765,70	14.426.470,27
Technologie- verkenning	2.030.585,19	2.600.000,00	1.085.041,25	NVT	NVT
Advies Interna- tionalisering	320.824,36	200.000,00	112.269,50	NVT	NVT
Strategisch Advies	2.781.850,74	3.756.155,12	1.831.297,37	NVT	NVT
Coaching	39.205,00	41.590,00	15.070,00	NVT	NVT
Totaal	39.941.785,58	45.157.731,78	53.790.743,25	52.633.674,43	61.380.940,83

De kmo-portefeuille richt zich tot kleine (KO) en middelgrote ondernemingen (MO). Net als in de voorgaande jaren zijn het vooral de kleine ondernemingen (inclusief de beoefenaars van vrije beroepen) die gebruik maken van de kmo-portefeuille.

Tabel: kmo-portefeuille - verdeling van subsidie en aantal steunaanvragen naar grootte van de onderneming (2018)

Grootte	Aantal projecten	Subsidie in euro	% projecten	% subsidie
KO	132.041	53.413.683,58	87,47	87,02
MO	18.911	7.967.257,25	12,53	12,98
Totaal	150.952	61.380.940,83	100	100

De dienstensector blijft de grootste afnemer van de kmo-portefeuille (meer dan 60% van de steunaanvragen). Deze projecten vertegenwoordigen meer dan de helft van het totale subsidiebudget. Hoewel er globaal t.o.v. 2017 een stijging is van meer dan 20.000 gesteunde projecten en een toename van de toegekende steun met bijna 10.000.000 euro, is de procentuele verdeling naar zowel de projecten als naar de subsidie nagenoeg dezelfde als deze van 2017.

Tabel: kmo-portefeuille - goedgekeurde projecten per sector waartoe de steunvragende onderneming behoort volgens haar hoofdactiviteit (2018)

Activiteit	Aantal projecten	Subsidie in euro	% projecten	% subsidie
Industrie	12.661	7.673.974,32	8,39	12,50
Bouw en Handel	44.448	20.450.690,91	29,45	33,32
Diensten	93.843	33.256.275,60	62,17	54,18
Totaal	150.952	61.380.940,83	100,00	100,00

Tabel: kmo-portefeuille - goedgekeurde projecten per ondernemingsgrootte en per sector waartoe de steunvragende onderneming behoort volgens haar hoofdactiviteit (2018)

Activiteit	Aantal projecten KO	Aantal projecten MO	% KO	% MO
Industrie	8.407	4.254	6,37	22,50
Bouw en Handel	35.124	9.324	26,60	49,30
Diensten	88.510	5.333	67,03	28,20
Totaal	132.041	18.911	100,00	100,00

Meer dan een kwart van de projecten wordt, net als vorig jaar, ingediend door een kmo waarvan de maatschappelijke zetel in Antwerpen ligt.

Tabel: kmo-portefeuille – goedgekeurde projecten per provincie (2018). De geografische opdeling gebeurt op basis van de ligging van de maatschappelijke zetel van de steunvragende onderneming.

Provincie	Aantal projecten	Subsidie in euro	% projecten	% subsidie
Antwerpen	40.882	17.146.755,87	27,08	27,93
Limburg	20.026	8.602.789,57	13,27	14,02
Oost-Vlaanderen	35.931	14.036.326,67	23,80	22,87
Vlaams-Brabant	18.114	7.576.547,85	12,00	12,34
West-Vlaanderen	34.799	13.493.867,83	23,05	21,98
MZ buiten Vlaanderen	1.200	524.653,04	0,79	0,85
Totaal	150.952	61.380.940,83	100,00	100,00

Ondernemerschapsbevorderende diensten kunnen slechts gesubsidieerd worden als deze aangekocht worden bij een geregistreerde dienstverlener. Een registratie heeft steeds een beperkte geldigheidsduur. In principe bedraagt de registratietermijn vijf jaar. Na verloop van tijd moet deze vernieuwd worden. In 2018 werden 626 registraties toegekend waarvan 263 registraties voor advies en 363 registraties voor opleiding.

Tabel: kmo-portefeuille - aantal actieve dienstverleners in de kmo-portefeuille² (2013-2018)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Aantal registraties (met minstens 1 project)	1.678	1.683	1.676	1.834	1.945	1.977
Gemiddeld aantal projecten per registratie	44,18	48,4	59,02	71,01	66,96	76,35

Het aantal actieve dienstverleners stijgt elk jaar. In 2018 waren er 1.977 geregistreerde dienstverleners waarbij minstens één project werd aangevraagd. Er zijn niet alleen elk jaar meer dienstverleners, de dienstverleners zijn ook actiever. Het gemiddelde aantal projecten per registratie is in 2018 gestegen tot 76,35 dossiers per registratienummer.

3.6. Kmo-groeisubsidie

De kmo-groeisubsidie is een steunmaatregel gericht op het stimuleren van groei en het bevorderen van de competitiviteit van kmo's in Vlaanderen. Tijdens de belangrijke kantelmomenten in de levensfasen van een onderneming, zoals een transformatie-, innovatie- of internationaliseringstraject, dient de onderneming een nieuwe groeistrategie uit te werken om haar doelstellingen te bereiken. De subsidie kan aangewend worden voor het verwerven van de kennis die nodig is tijdens het transformatie-, innovatie- of internationalisatietraject. De kmo kan vrij kiezen om subsidie aan te vragen voor advies van een externe dienstverlener en/of om kennis te verankeren in de onderneming door de aanwerving van een strategische medewerker.

Kleine en middelgrote ondernemingen kunnen jaarlijks maximaal 50.000 euro subsidie ontvangen via de kmo-groeisubsidie. De subsidie bedraagt maximaal 25.000 euro per adviestraject met een externe dienstverlener en/of per aanwerving per jaar. Het steunpercentage is vastgelegd op 50% van de advies- en/of loonkost.

Een subsidieaanvraag kan éénmalig worden uitgebreid indien het maximale subsidiebedrag voor dat groeitraject niet volledig werd aangewend bij de initiële subsidieaanvraag. Zo'n éénmalige uitbreiding dient evenwel in hetzelfde kalenderjaar als de initiële subsidieaanvraag te worden ingediend.

	Extern advies	Aanwerving
Subsidieplafond	25.000 euro	25.000 euro
Subsidiepercentage	50%	50%

² Dit zijn dienstverleners met een actieve registratie en waarbij kmo's in het betreffende kalenderjaar minstens één opleiding of advies hebben aangevraagd.

In 2018 werden er 539 aanvragen ingediend. In 592 dossiers werd een beslissing genomen. Voor de 397 positieve dossiers werd 10.474.190,33 euro subsidie toegekend. In 2018 werd een bijkomend bedrag van 124.264,23 euro voor uitbreidingen toegekend. Het totaal aangewend budget voor de kmo-groeisubsidie bedroeg 10.598.454,56 euro in 2018.

Tabel: kmo-groeisubsidie – aantal besliste dossiers en toegekend subsidiebedrag in 2018

2018	Aantal besliste dossiers	Toegekende subsidie in euro
Negatief	98	0
Onontvankelijk	38	0
Positief	397	10.598.454,56
Teruggetrokken	59	0
Totaal	592	10.598.454,56

Tabel: kmo-groeisubsidie - verdeling goedgekeurde dossiers volgens ondernemingsgrootte

	Aantal dossiers	Subsidie aanwerving in euro	Subsidie extern advies in euro	Totale subsidie in euro
Kleine onderneming	323	5.437.407,48	2.953.637,80	8.391.045,08
Middelgrote onderneming	74	1.169.600,00	913.545,25	2.083.145,25
Totaal	397	6.607.007,48	3.867.183,05	10.474.190,33

Tabel: kmo-groeisubsidie - verdeling goedgekeurde dossiers volgens hoofdactiviteit van de steunaanvragende onderneming (volgens de nacebel nomenclatuur op 1 digit)

Omschrijving activiteit	Aantal dossiers	Subsidie aanwerving in euro	Subsidie extern advies in euro	Totale subsidie in euro
Voeding, textiel, hout, papier, drukkerij	41	603.079,20	461.037,63	1.064.116,63
Chemie, metaal	41	594.052,06	346.054,25	940.106,31
Meubelen, overige, reparatie, water, gas	8	171.000,00	56.425,00	227.425,00
Bouw, handel, vervoer	112	2.115.834,52	912.182,00	3.028.016,52
Scheepvaart, luchtvaart, opslag, horeca, uitgeverij, film	16	228.778,00	185.672,00	414.450,00
Media, IT, financiën, onroerend, accountancy	89	1.423.750,00	955.750,50	2.379.500,50
Consultancy, ingenieurs, architecten, reclame, R&D, reissector, interim	68	1.197.713,70	705.099,17	1.902.812,87
Beveiliging, ondersteuning, openbaar bestuur, onderwijs, gezondheid, huisvesting	18	179.300,00	231.462,50	410.762,50
Kunst, cultuur, sport, overige	4	93.500,00	13.500,00	107.000,00
Totaal	397	6.607.007,48	3.867.183,05	10.474.190,33

Tabel: kmo-groeisubsidie - verdeling goedgekeurde dossiers volgens provincie. De geografische opdeling gebeurt op basis van de ligging van de maatschappelijke zetel van de steunvragende onderneming

	Aantal dossiers	Subsidie aanwerving in euro	Subsidie extern advies in euro	Totale subsidie in euro
Antwerpen	93	1.600.537,00	946.343,67	2.546.880,67
MZ buiten Vlaanderen	3	42.500,00	18.520,00	61.020,00
Limburg	54	928.517,00	474.933,00	1.403.450,00
Oost-Vlaanderen	105	1.679.449,08	943.254,25	2.622.703,33
Vlaams-Brabant	27	370.022,00	361.986,00	732.008,00
West-Vlaanderen	115	1.985.982,40	1.122.146,13	3.108.128,33
Totaal	397	6.607.007,48	3.867.183,05	10.474.190,33

3.7. Hindermaatregelen

Momenteel lopen nog 3 maatregelen die financiële ondersteuning bieden aan ondernemingen die lijden onder de hinder van openbare werken. Voor werken gestart vóór 1 juli 2017 gelden de rentetoelage hinder openbare werken en de inkomenscompensatievergoedingen hinder openbare werken. Deze maatregelen zijn uitdovend. Voor werken gestart vanaf 1 juli 2017 kunnen getroffen ondernemingen steun genieten met de hinderpremie.

Hinderpremie

In 2017 werden de hindermaatregelen grondig gewijzigd. De hinderpremie werd ingevoerd vanaf 1 juli 2017 als radicaal digitale en administratief eenvoudige maatregel. Bijzonder innovatief is het concept dat de ondernemingen die in aanmerking komen hiervan zelf worden verwittigd. De selectie gebeurt op basis van de authentieke bronnen GIPOD voor de hindergegevens en het KBO voor de ondernemingsgegevens.

De hinderpremie is een financiële tussenkomst voor zelfstandigen en kleine ondernemingen met maximum 9 werknemers die ernstige hinder ondervinden van wegenwerken in de buurt van hun zaak. Het bedrag van de premie is 2.000 euro en biedt de ondernemers de kans om zich voor te bereiden op de gevolgen van de geplande werken. Wie genooddaakt is om zijn zaak toch te sluiten als gevolg van de hinder kan vanaf de 22ste kalenderdag van de sluiting bijkomend gebruik maken van de sluitingspremie van 80 euro per dag.

Ondernemers die niet in aanmerking komen voor de bovenvermelde hinderpremie en sluitingspremie kunnen in bepaalde gevallen toch nog een afzonderlijke sluitingspremie aanvragen. Deze sluitingspremie bedraagt ook 80 euro per dag en wordt toegekend vanaf de 8ste kalenderdag van de sluiting.

In 2018 werd aan 3.906 verschillende ondernemingen een hinderpremie uitbetaald. De totaal toegekende steun bedroeg 8.124.000 euro. Van de groep van ondernemingen die de hinderpremie gekregen hebben, hebben 163 verschillende ondernemingen ook een beroep gedaan op de sluitingspremie. Hier bedroeg de steun 1.266.160 euro. In totaal hebben 17 verschillende ondernemingen gebruik gemaakt van de afzonderlijke sluitingspremie, waarvoor in totaal 109.840 euro steun werd toegekend.

Tabel: Hinderpremie - opdeling aantal toekenningen en toegekende steun volgens type premie

Type premie	Aantal ondernemingen	Aantal toekenningen ³	Steunbedrag in euro	Gemiddeld steunbedrag per toekenning in euro
Hinderpremie	3.906	4.062	8.124.000	2.000
Sluitingspremie	163	640	1.266.160	1.978
Afzonderlijke sluitingspremie (groep 1)	4	8	17.120	2.140
Afzonderlijke sluitingspremie (groep 2)	13	43	92.720	2.156
Totaal	4.086	4.753	9.500.000	

Tabel: Hinderpremie – opdeling aantal toekenningen en toegekende steun volgens provincie.

Provincie	Aantal toekenningen	Steunbedrag in euro
Antwerpen	1.256	2.512.000
Limburg	486	972.000
Oost-Vlaanderen	1.061	2.122.000
Vlaams-Brabant	451	902.000
West-Vlaanderen	808	1.616.000
Totaal	4.062	8.124.000

Tabel: Sluitingspremie – opdeling aantal toekenningen en toegekende steun provincie

Provincie	Aantal ondernemingen	Aantal toekenningen ⁴	Steunbedrag in euro
Antwerpen	47	180	351.520
Limburg	19	99	215.760
Oost-Vlaanderen	32	137	266.800
Vlaams-Brabant	14	50	85.600
West-Vlaanderen	51	174	346.480
Totaal	163	640	1.266.160

³ Per onderneming kan de hinderpremie en de sluitingspremie meerdere keren toegekend worden, vandaar het verschil tussen aantal toekenningen en aantal ondernemingen. Bij de hinderpremie gaat het dan om een andere werkopdracht waarvoor de kennisgeving minstens 12 maanden na de vorige kennisgeving is gebeurd.

⁴ Per onderneming kan de sluitingspremie meerdere keren toegekend worden, vandaar het verschil tussen aantal toekenningen en aantal ondernemingen.

Tabel: Afzonderlijke sluitingspremie – opdeling aantal toekenningen en toegekende steun volgens provincie

Provincie	Aantal ondernemingen	Aantal toekenningen	Steunbedrag in euro
Antwerpen	3	9	18.480
Limburg	4	21	48.400
Oost-Vlaanderen	2	6	10.480
Vlaams-Brabant	2	3	6.720
West-Vlaanderen	6	12	25.760
Totaal	17	51	109.840

Rentetoelage hinder openbare werken (RTHOW)

Sinds 10 juli 2007 kunnen zelfstandigen en kmo's die verstoorde bereikbaarheid ondervinden door openbare werken een rentetoelage aanvragen bij het Agentschap Innoveren & Ondernemen.

Ook na de invoering van de nieuwe steunmaatregel hinderpremie kunnen nog nieuwe aanvragen voor de rentetoelage worden ingediend en kan de hinderperiode in reeds besliste dossiers worden verlengd tot de werkelijke einddatum van de openbare werken. Omdat het telkens moest gaan om openbare werken die gestart zijn vóór 1 juli 2017, werden in 2018 maar 48 nieuwe aanvragen meer ingediend.

In 2018 werden 173 aanvragen die zijn ingediend in 2017 en 2018 positief beslist voor een steunbedrag van 1.158.530,67 euro. Daarnaast werden in dat jaar 234 dossiers herzien voor een steunbedrag van 695.141,97 euro. In onderstaande tabellen wordt dan ook een onderscheid gemaakt tussen enerzijds eerste toekenningen en anderzijds herzieningen. In 2018 bedroeg het totale steunbedrag voor deze uitdovende maatregel aldus 1.853.672,64 euro.

Tabel: RTHOW 2018 eerste toekenningen - per provincie

Provincie getroffen exploitatiezetel	Aantal eerste toekenningen	Toegekende steun in euro	Gemiddelde steun per dossier in euro
Vlaams-Brabant	30	194.650,59	6.488,35
Oost-Vlaanderen	52	357.876,65	6.882,24
West-Vlaanderen	52	299.400,61	5.757,70
Antwerpen	14	82.191,11	5.870,79
Limburg	25	224.411,71	8.976,47
Totaal	173	1.158.530,67	6.696,71

Tabel: RTHOW 2018 herzieningen - per provincie

Provincie getroffen exploitatiezetel	Aantal herzieningen	Toegekende steun in euro	Gemiddelde steun per dossier in euro
Vlaams-Brabant	24	88.337,71	3.680,74
Oost-Vlaanderen	80	206.592,00	2.582,40
West-Vlaanderen	93	256.422,26	2.757,23
Antwerpen	29	123.091,00	4.244,52
Limburg	8	20.699,00	2.587,38
Totaal	234	695.141,97	2.970,69

Tabel: RTHOW 2018 eerste toekenningen - per groottecategorie ondernemingen

Grootte	Aantal eerste toekenningen	Toegekende steun in euro	Gemiddelde steun per dossier in euro
KO	166	1.013.521,80	6.105,55
MO	7	145.008,87	20.715,55
Totaal	173	1.158.530,67	6.696,71

Tabel: RTHOW 2018 herzieningen - per groottecategorie ondernemingen

Grootte	Aantal herzieningen	Toegekende steun	Gemiddelde steun per dossier
KO	232	€660.753,97	€2.848,08
MO	2	€34.388,00	€17.194,00
Totaal	234	€695.141,97	€2.970,69

Inkomenscompensatievergoeding als gevolg van hinder door openbare werken

Deze maatregel werd door de zesde staatshervorming overgedragen van het federale naar het Vlaamse niveau. Zelfstandigen kunnen bij sluiting van hun zaak omwille van openbare werken een compensatie per dag krijgen. Er loopt een samenwerkingsovereenkomst tussen het agentschap en het Participatiefonds Vlaanderen dat het dagelijkse beheer van de maatregel opgenomen heeft.

Voor werken gestart vanaf 1 juli 2017 werd de inkomenscompensatiemaatregel vervangen door de sluitingspremie.

Tabel: Kerncijfers inkomenscompensatievergoeding 2015

Inkomenscompensatievergoeding	2016	2017	2018
Aantal goedgekeurde steundossiers	301	316	7
Aantal goedgekeurde verlengingen	154	278	1
Toegekend steunbudget in euro	1.080.537,51	1.452.339,39	286.082,43

3.8. Strategische transformatiesteun (STS)

De strategische transformatiesteun voorziet opleidings- en investeringssteun voor ondernemingen die een transformatie doormaken die hen op vlak van innovatie, duurzaamheid en internationalisering op de kaart zet.

Sinds eind 2016 ligt de focus bij de beoordeling van een project op het innovatief karakter. Mede hierdoor lag het aantal gesteunde projecten in 2018 lager dan de voorbije jaren. De steun werd meer gericht toegekend aan projecten met een duidelijke innovatieve meerwaarde voor de Vlaamse economie. In totaal werden 54 projecten gesteund voor een totaalbedrag van 38.763.450,00 euro.

Tabel: STS - het aantal steunaanvragen en de toegekende steun volgens bedrijfsgrootte

Grootte	Aantal dossier	Steunbedrag in euro
GO	20	18.638.383,92
KO	20	9.250.316,73
MO	14	10.874.749,23
Totaal	54	38.763.449,88

Tabel: STS – het aantal steunaanvragen en de toegekende steun volgens provinciale verdeling

Provincie	Aantal dossiers	Steunbedrag in euro
Antwerpen	11	5.958.555,62
Waals-Brabant	1	3.000.000,00
Limburg	12	11.126.112,25
Oost-Vlaanderen	7	4.178.835,16
Vlaams-Brabant	5	3.221.229,59
West-Vlaanderen	18	11.278.718,26
Totaal	54	38.763.449,88

Tabel: STS - het aantal steunaanvragen en de toegekende steun volgens activiteit (Nacecode op 1 digit)

Nacecode	Omschrijving activiteit	Aantal dossiers	Steunbedrag in euro
1	Voeding, textiel, hout, papier, drukkerij	9	5.420.158,60
2	Chemie, metaal	27	19.719.580,80
3	Meubelen, overige, reparatie, water, gas	3	556.325,69
4	Bouw, handel, vervoer	8	5.610.097,81
5	Scheepvaart, luchtvaart, opslag, horeca, uitgeverij, film	2	4.071.719,51
6	Media, IT, financiën, onroerend, accountancy	2	758.514,28
7	Consultancy, ingenieurs, architecten, reclame, R&D, reissector, interim	3	2.627.053,19
9	Kunst, cultuur, sport, overige	0	0
Totaal		54	38.763.449,88

Tabel: STS - toegekende steun volgens steuntype

Steuntype	Steunbedrag in euro
Investeringssteun	24.311.821,32
Opleidingssteun	12.665.973,57
Bonussteun	1.785.654,98
Totaal	38.763.449,87

3.9. Ecologiesteun (+KEEP)

De ecologiesteun is een financiële tegemoetkoming aan ondernemingen die hun productieproces willen vergroenen door te investeren in milieuvriendelijke of energiezuinige technieken. Het Agentschap Innoveren & Ondernemen neemt een deel van de extra kost die een dergelijke investering met zich meebrengt op zich. In 2018 werden in het kader van de subsidiemaatregel Ecologiepremie Plus 361 steunaanvragen goedgekeurd voor een totaal steunbedrag van 19.281.572,53 euro en een investeringsbedrag van 90.775.097,92 euro.

De strategische ecologiesteun heeft dezelfde doelstelling als de ecologiepremie. In dit geval gaat het over grotere specifieke investeringsprojecten op maat van een bedrijf. In 2018 werden er vijf steunaanvragen goedgekeurd voor een totaal steunbedrag van 10.355.690 euro en een investeringsbedrag van 178.123.075 euro.

Tabel: Ecologiepremie Plus - het aantal dossiers en toegekend steunbedrag volgens activiteit van de steunvragende onderneming (Nacecode op 1 digit)

Nacecode	Omschrijving activiteit	Aantal dossiers	Investeringsbedrag in euro	Subsidiebedrag in euro
1	Voeding, textiel, hout, papier, drukkerij, raffinaderijen	53	13.323.688,00	3.144.637,44
2	Chemie, metaal	41	10.065.025,04	2.069.906,16
3	Meubelen, overige, reparatie, water, gas	13	4.221.332,54	1.426.093,98
4	Bouw, handel, vervoer	173	48.742.525,43	8.550.677,75
5	Scheepvaart, luchtvaart, opslag, horeca, uitgeverij, film	24	8.091.930,19	2.014.635,72
6	Media, IT, financiën, onroerend, accountancy	22	3.205.875,79	1.046.514,87
7	Consultancy, ingenieurs, architecten, reclame, R&D, reissector, interim	20	856.167,73	332.875,11
8	Beveiliging, ondersteuning, openbaar bestuur, onderwijs, gezondheid, huisvesting	10	502.803,20	171.863,50
9	Kunst, cultuur, sport, overige	5	1.765.750,00	524.368,00
Totaal		361	90.775.097,92	19.281.572,53

Tabel: Ecologiepremie Plus - het aantal dossiers en toegekend steunbedrag volgens provincie en ondernemingsgrootte

Provincie	Ondernemingsgrootte	Aantal dossiers	Investeringsbedrag in euro	Subsidiebedrag in euro
Antwerpen	KMO	96	17.148.143,96	4.423.455,91
	GO	14	9.285.530,41	1.406.549,32
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	KMO	2	509.700,00	121.167,50
	GO	3	954.894,60	114.895,08
Limburg	KMO	54	9.542.774,59	2.195.204,45
	GO	8	3.361.306,99	832.808,17
Oost-Vlaanderen	KMO	66	12.187.962,67	2.665.938,57
	GO	10	1.951.392,80	284.388,97
Vlaams-Brabant	KMO	21	9.607.968,44	2.489.885,29
	GO	4	441.239,55	31.920,85
Waals-Brabant	KMO	1	157.000,00	27.800,00
West-Vlaanderen	KMO	60	14.204.248,17	3.089.168,81
	GO	22	11.422.935,74	1.598.389,61
Totaal		361	90.775.097,92	19.281.572,53

Tabel: Ecologiepremie Plus - het investeringsbedrag en het toegekend steunbedrag volgens investeringstype

Investeringsstype	Subsidiebedrag in euro	Investeringsbedrag in euro
Energiebesparing	7.068.731,99	29.015.826,29
Hernieuwbare energie en WKK	3.039.799,76	6.910.519,28
Milieu	9.173.040,78	54.848.752,34
Totaal	19.281.572,53	90.775.097,92

Tabel: Strategische ecologiesteun

Nace-code	Omschrijving activiteit	Investeringsbedrag in euro	Subsidiebedrag in euro	Omschrijving project	Provincie
13100	Bewerken en spinnen van textielvezels	10.707.000,00	843.200,00	energiezuinige productielijn polyester garens	Limburg
20590	Vervaardiging van andere chemische producten, n.e.g.	98.200.955,00	4.000.000,00	productie bio-ethanol	Oost-Vlaanderen
38322	Terugwinning van metaalafval	7.890.000,00	1.000.000,00	Urban Mining Center - UMC: recyclage koper en edelmetaal uit resstromen	West- Vlaanderen
20160	Vervaardiging van kunststoffen in primaire vormen	56.000.000,00	4.000.000,00	New PDH - Propylene and Hydrogen production	Limburg
24420	Productie van aluminium	5.325.120,00	512.490,00	Beyond the state of the art productie van Al-smelt	Antwerpen
Totaal		178.123.075,00	10.355.690,00		

Energie-efficiëntie in kmo's

Kmo's konden in het EFRO-project 'Energie-efficiëntie in kmo's (KEEP)' van het Agentschap Innoveren & Ondernemen een adviestraject doorlopen. Via dit adviestraject, dat bestond uit een gratis energiescan en een verder optioneel gesubsidieerd implementatieadvies (40% steun met een maximale subsidie van 4.000 euro), kregen kmo's de mogelijkheid om energiebesparingsmaatregelen te detecteren en verder begeleiding te krijgen voor de implementatie ervan.

KEEP ging van start in december 2016 en liep tot 30 november 2018. In het werkingsjaar 2018 werden 119 energiescans uitgevoerd en 9 implementatieadviezen.

3.10. Compensatie indirecte emissiekosten

De steunmaatregel compensatie indirecte emissiekosten (CIE) moet gezien worden in het licht van het Europese emissiehandelssysteem (EU-ETS). Hierbij wordt er van uit gegaan dat de elektriciteitssector de CO₂-kost volledig kan doorrekenen aan de elektriciteitsverbruikers. Deze indirecte CO₂-kost in de elektriciteitsprijs stelt bepaalde elektriciteitsintensieve bedrijfstakken bloot aan een risico op delocalisatie (indirecte carbon leakage).

De compensatie voor indirecte emissiekosten is een tijdelijke compensatiesteunregeling van 2013 tot 2020 om te vermijden dat bepaalde elektriciteitsintensieve sectoren zich als gevolg van de indirecte emissiekosten in het kader van EU-ETS gaan delocaliseren naar landen buiten de Europese Unie. In

2018 werden -voor kosten gemaakt in 2017- 106 aanvragen ingediend die allen positief werden beoordeeld voor een totaal steunbedrag van 31.724.502,81 euro.

In 2018 werden ook nog drie dossiers van 2017 uitbetaald voor een totaal van 191.879,54 euro.

Tabel: compensatie indirecte emissiekosten – aantal goedgekeurde dossiers en toegekend steunbedrag volgens provincie van de vestiging

Provincie	Goedgekeurde dossiers	Subsidiebedrag in euro
Antwerpen	44	16.594.688,46
Limburg	14	6.991.611,17
Oost-Vlaanderen	26	7.130.936,03
Vlaams-Brabant	5	249.185,42
West-Vlaanderen	17	758.081,73
Totaal	106	31.724.502,81

Tabel: compensatie indirecte emissiekosten – aantal goedgekeurde dossiers en toegekend steunbedrag volgens activiteit (Nacecode op 1 digit) van de maatschappelijke zetel

Nace-Code	Omschrijving activiteit	Goedgekeurde dossiers	Subsidiebedrag in euro
1	Voeding, textiel, hout, papier, drukkerij	25	5.359.203,84
2	Chemie, metaal	77	26.159.322,79
4	Bouw, handel, vervoer	4	205.976,18
Totaal		106	31.724.502,81

3.11. Screen Flanders

De steunmaatregel Screen Flanders is een economische maatregel voor de audiovisuele sector. Er wordt steun gegeven aan Belgische producenten voor zover ze uitgaven doen in het Vlaamse Gewest.

Elke euro die aan een producent wordt toevertrouwd, moet op zijn minst één euro audiovisuele uitgaven in het Vlaamse Gewest opbrengen. In de praktijk is dit veel meer. De financiering wordt toegekend in de vorm van terugbetaalbare voorschotten op netto-ontvangsten die de producent genereert als gevolg van de exploitatie van het audiovisuele werk.

Bij de steuntoekenning wordt gewerkt met een oproepsysteem met een gesloten steunenveloppe. Een cultureel en economisch samengestelde jury beoordeelt de projecten op basis van vastgestelde criteria en maakt een rangschikking van de projecten. De maximale steun per project bedraagt 400.000 euro en het productiehuis moet kunnen bewijzen dat het een verbintenis aangaat op basis van uitgaven voor minimum 250.000 euro.

Deze maatregel wordt in samenwerking met het Vlaams Audiovisueel Fonds uitgevoerd, dat een belangrijke rol speelt inzake de promotie en communicatie rond de maatregel, het bijstaan van producenten bij het indienen van een dossier, de verslaggeving van de jury en het leveren van allerlei vaktechnische input aan het Agentschap Innoveren & Ondernemen.

In 2018 werd het voorziene budget van 4.500.000 euro opgesplitst in drie oproepen:

- ▶ De eerste oproep 2018 liep van 23 februari tot 9 maart 2018. De budgetenveloppe bedroeg 2.000.000 euro. Er werden 19 aanvragen ingediend en hiervan werden 10 projecten gunstig gerangschikt.
- ▶ De tweede oproep liep van 10 maart tot 7 september 2018. De budgetenveloppe bedroeg 1.500.000 euro. Er werden 7 aanvragen ingediend en hiervan werden 6 projecten gunstig gerangschikt.
- ▶ De derde oproep liep van 8 september tot 30 november 2018. De budgetenveloppe bedroeg 1.000.000 euro. Er werden 7 aanvragen ingediend, waarvan er 5 projecten gunstig gerangschikt werden.

Tabel: Screen Flanders - financiële gegevens van de gunstige dossiers per oproep

	Oproep 2018.01	Oproep 2018.02	Oproep 2018.03	Totaal
Aantal gunstige projecten	10	6	5	21
Totaalbudget gunstige projecten in euro	50.413.498	25.576.950	26.520.742	102.511.190
Financiering uit Vlaanderen in euro	21.447.143	9.594.497	6.569.477	37.611.117
In aanmerking komende uitgaven in Vlaanderen (volgens aanvraag) in euro	16.852.428	7.861.120	6.588.690	31.302.238
Gevraagde steun in euro	2.010.000	1.020.000	860.000	3.890.000
Toegekende steun in euro	1.985.000	995.000	850.000	3.830.000
Aanvaarde in aanmerking komende uitgaven in Vlaanderen in euro	16.618.666	7.659.946	6.493.394	30.772.006

3.12. Ecologisch en veilig transport

De Vlaamse Regering zet ondernemingen en de transportsector in het bijzonder, aan tot meer gebruik van milieuvriendelijke en verkeersveilige vrachtwagens. Ondernemingen die uitgaven doen in het kader van ecologisch en veilig transport van goederen over de weg (EVT) komen in aanmerking voor een subsidie van de Vlaamse overheid. Deze steunmaatregel die op 20 november 2017 van start ging, wordt door het Departement Mobiliteit en Openbare Werken gecoördineerd en gefinancierd. Het Agentschap Innoveren & Ondernemen staat in voor het operationeel beheer.

De EVT-steun bedraagt maximaal 100.000 euro per onderneming voor uitgaven verricht in de drie kalenderjaren 2017, 2018 en 2019.

In 2018 werden er 1.865 goedgekeurde steunaanvragen van 2018 uitbetaald op de begroting 2018 voor een totale subsidie van 20.968.351,10 euro. Daarnaast werden 31 goedgekeurde steunaanvragen van 2017 uitbetaald op de begroting 2018 voor een totale subsidie van 404.939,69 euro wegens overschrijding van de begroting 2017. Op 21 december 2018 besliste de Vlaamse Regering om het maximum steunbedrag per motorvoertuig te verhogen van 3.000 naar 5.000 euro voor de steunaanvragen 2017, 2018 en 2019.

4. De omgevingsfactoren faciliteren

4.1 Economisch locatiebeleid

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen wil ertoe bijdragen dat er voldoende geschikte en rechtszekere bedrijfshuisvestingsmogelijkheden zijn voor starters en ondernemingen die investeringen plannen. Dit is niet alleen een kwestie van zo doelmatig mogelijk correcte informatie bieden, maar ook om bij te dragen aan ‘de juiste onderneming op de juiste plaats’ en op basis daarvan ook een onderbouwing te bieden voor planningsprocessen om werklocaties te bestemmen.

Ruimtezoekende bedrijven kunnen beroep doen op het agentschap voor advies op maat. Maar nog belangrijker is dat het agentschap ernaar streeft alle beschikbare bedrijfskavels en bedrijfspanden op het online marktplatform bizLocator te krijgen. Hiertoe is een samenwerkingsovereenkomst voor de langere termijn met Oris NV, de ontwikkelaar en beheerder van bizLocator, voorbereid.

In 2018 werd na een service design traject een werkplan opgemaakt om te evolueren naar een meer gebruiksvriendelijke bizLocator 2.0 die ook de mogelijkheden biedt beleidsmatig relevante informatie te koppelen aan bedrijfspanden of aangeboden kavels. Die aanpassingen werden en worden stap voor stap doorgevoerd. Intussen gebruiken meer dan 50 steden en gemeenten bizLocator in hun vestigingsadvies. Verschillende steden en gemeenten ervaren zo de noodzaak om hun vestigingsadviespraktijk te professionaliseren. Het agentschap heeft daarom een ‘modelproces’ laten uitwerken. Ter ondersteuning van deze beleidsstrategie is ook een communicatiecampagne naar de doelgroep ondernemers voorbereid. De kosten voor deze initiatieven werden voorzien door het Hermesfonds.

Bedrijven die als gevolg van hun locatie moeilijkheden ondervinden in functie van bestending of uitbreiding kunnen beroep doen op het agentschap voor advies. Voor onder meer zonevreemde bedrijven zijn er specifieke besluitvormingsprocedures voorzien die een bedrijf rechtszekerheid kunnen bieden. Het agentschap is betrokken bij deze besluitvorming, hetzij als adviserende instantie hetzij om er mee voor te zorgen dat een dossier voldoende inhoudelijk gestoffeerd is met desgevallend een milieueffectbeoordeling en/of ruimtelijk veiligheidsrapport. In 2018 werden een dertigtal adviezen geformuleerd op planologische attesten, startnota's of RUP's voor historisch gegroeide bedrijven. In één geval bleek het aangewezen om beroep te doen op een procesbegeleider opdat de verschillende stakeholders tot een oplossing zouden kunnen komen.

Er zijn ten slotte ook enkele zogenaamde complexe projecten die door het agentschap worden opgevolgd, hetzij in functie van advies (op de startnota, alternatievenonderzoeksnota, ...) hetzij als betrokken partner. Voor het complex project voor de verbetering van de nautische toegankelijkheid van de haven van Zeebrugge en m.b.t. het industrieterrein Op De Berg in Maasmechelen heeft de betrokkenheid van het agentschap te maken met de herlokalisatie van de betrokken bedrijven (respectievelijk 14 en 16 bedrijven).

Gelet op de diverse rollen die het agentschap voor deze activiteiten opneemt, zijn er heel wat verschillende competenties nodig. Het agentschap beschikt daartoe over een raamovereenkomst met diverse percelen waaronder de opmaak van milieueffectbeoordelingen en ruimtelijke veiligheidsrapporten maar bijvoorbeeld ook de eerder genoemde procesbegeleiding en service design

trajecten, financiële analyses voor vastgoedontwikkelingen en marktverkenning. In 2018 werd deze raamovereenkomst hernieuwd en werd hiervoor een eerste maal 200.000 euro voorzien op het Hermesfonds.

Gezien er meer en meer sprake is van 'slecht gelegen' bedrijventerreinen en bedrijven onder meer door overstromingsrisico's, nabijheid kwetsbare natuur, verkeersleefbaarheid, ... heeft het agentschap in 2018 een studieopdracht uitbesteed om zicht te krijgen op de omvang van deze problematiek en de mogelijke scenario's om daar mee om te gaan zoals bijvoorbeeld uitdoving of actieve herlokalisatie. Ook deze studie wordt gefinancierd vanuit het Hermesfonds.

4.2. Activeringsbeleid voor on(der)benutte bedrijventerreinen

Brownfieldconvenantenbeleid

Op 8 maart 2018 werd de 8ste oproep brownfieldconvenant gelanceerd. In totaal werden 14 dossiers ingediend binnen 3 indieningsperiodes. Eén aanvraag werd kort na indiening ingetrokken en werd dus niet verder behandeld.

Voor de 7 dossiers die binnen de eerste twee indieningsperiodes werden ingediend, verklaarde de minister er 4 ontvankelijk en gegrond met het oog op de opstart van onderhandelingen. Over de dossiers uit de derde indieningsperiode is nog geen finale beslissing genomen.

Momenteel zijn in totaal 77 brownfieldconvenanten in uitvoering; 14 brownfieldconvenanten zijn afgerond en 39 aanvragen zijn nog in onderhandelingsfase.

In 2018 werden 2 dossiers beëindigd wegens het behalen van de doelstelling. Voor 3 dossiers werd beslist de onderhandelingen stop te zetten aangezien er geen perspectief meer bestond om binnen een redelijk termijn tot een brownfieldconvenant te komen.

Het afsluiten van brownfieldconvenanten heeft voor het Hermesfonds normaliter geen specifieke financiële consequenties. Als een brownfieldproject in aanmerking komt voor subsidies, gebeurt dit via de reguliere subsidiemogelijkheid voor brownfields (zie verder).

Het brownfieldconvenantenbeleid wordt uitgevoerd met beperkte financiële middelen vanuit het Hermesfonds. De kosten voor juridische bijstand worden aangerekend op de werkingsuitgaven van het Hermesfonds. In 2018 bedroeg dit een 19.100 euro.

Activeringsbeleid

Eerder werd al een toekomstvisie voor het activeringsbeleid voorbereid. Eén van de werkpunten om on(der)benutte bedrijventerreinen te activeren en om nieuwe onderbenutting te voorkomen in de toekomst, is het organiseren van een effectief beheer op niet-beheerde bedrijventerreinen. In 2018 is een project van start gegaan om de niet-beheerde terreinen te detecteren en voor een selecte groep ervan, de mogelijke ruimtewinst in kaart te brengen en de acties die daarvoor nodig zijn. Dit project verloopt via een subsidie van 500.000 euro aan de POM's en wordt gefinancierd met de middelen voor ruimtelijk-economische projecten op het Hermesfonds.

Vaak is activering ook maar mogelijk als er een toekomstvisie voor het desbetreffende terrein is uitgewerkt en er een gebiedsregisseur de opeenvolgende noodzakelijke initiatieven neemt en coördineert. Zo werden in 2018 effectief subsidies toegekend voor gebiedsregisseurs voor de Kanaalkant (Antwerpen-Schoten-Wijnegem) en de Zuidelijke Zennevallei (St.-Pieters-Leeuw, Drogenbos, Beersel, Halle). Voor andere zones draagt het agentschap zelf bij aan de gebiedsregie en organiseert het agentschap er het nodige studiewerk voor, onder meer voor de onderbenutte zone voor stedelijke activiteiten langsheen de luchthaven van Deurne.

Verwevingsbeleid

Het agentschap is in 2017 ook gestart met de operationalisering van een verwevingsbeleid. Zo werden in 2018 5 projecten in centrumsteden geselecteerd die met het oog op het herontwikkelen van leegstaande of vrijkomende sites naar verweven werklocaties ondersteuning kunnen genieten van een consortium van dienstverleners. Dit project stoelt op een samenwerking tussen het Kenniscentrum Vlaamse Steden, de VVSG en het agentschap. In 2018 werd een samenwerkingsovereenkomst afgesloten tussen deze partners om deze aanpak te herhalen en uit te breiden, ook naar niet-centrumsteden. Het agentschap zal binnen dit partnerschap de overheidsopdracht voor haar rekening nemen en legde hiervoor 620.000 euro vast op het Hermesfonds.

Daarnaast werd op het Hermesfonds een bedrag van 1.080.000 euro gereserveerd voor een te organiseren projectoproep voor “verweefcoaches” die het goed nabuurschap tussen grotere bedrijven in het woonwerkweefsel, de buurt en lokaal bestuur moeten faciliteren.

Herontwikkeling Ford-site

In 2018 werd na een langdurige selectie-en onderhandelingsfase de B-zone van de Ford-site verkocht aan Genk Green Logistics voor meer dan 3,3 miljoen euro. De akte werd verleden op 24 september 2018.

Deze middelen werden vervolgens ter beschikking gesteld van De Vlaamse Waterweg als voorschot en prefinanciering op de overeengekomen investeringen waarvan er een gedeelte subsidiabel is.

Vanuit het Hermesfonds werden nog overheidsopdrachten gefinancierd zoals onder meer m.b.t. bodemonderzoek en het opstellen van de bodemsaneringsprojecten, afbraak hoogspanningslijn enz. De werken uitgevoerd door Hilco (weghalen en/of sloop persen) werden opgeleverd. Deze fase van voorbereidend studiewerk en werken in opdracht van het agentschap loopt nu af.

Intussen is ook een meer technische werkgroep gestart voor de voorbereiding van de aanleg van de middenstraat.

Herontwikkeling researchpark Zellik en optimalisering beheer en exploitatie

In het kader van de revitalisering van het researchpark werd de mogelijkheid voorzien om niet alleen kavels in erfpacht te nemen maar ook om kavels te kopen. In 2018 werd zo een kavel verkocht voor meer dan 500.000 euro en werden daarnaast voor meer dan 340.000 euro cijzen en huurgelden geïnd.

In 2018 werden ook, na een bodemonderzoek, de resterende percelen van het Vlaamse Gewest overgedragen aan het Hermesfonds, is er een grondafstand geweest ten behoeve van de aanleg van een fietssnelweg en is er een verkoopbelofte ondertekend voor een kavel voor Green Energy Park.

Intussen zijn ook alle bedrijven van het researchpark lid geworden van de vzw bedrijventerreinvereniging.

Er vonden in 2018 5 vergaderingen plaats van het uitgifte- en beheercomité. Voor de ondersteuning van het uitgifte- en beheercomité en voor de organisatie van het bedrijventerreinmanagement werd 53.907 euro betaald vanuit het Hermesfonds.

4.3. Steunverlening bedrijventerreinen, bedrijvencentra en incubatoren

Bedrijventerreinen

De subsidies voor de voortrajecten, infrastructuurwerken en het beheer van bedrijventerreinen worden gefinancierd vanuit het Hermesfonds. In 2018 werd voor de dossiers bedrijventerreinen 20,7 miljoen euro vastgelegd en voor 14, 5 miljoen euro uitbetaald. Dat is meer dan een halvering van de bedragen die in 2017 werden vastgelegd en uitbetaald.

Deze daling is het gevolg van de herziening van de subsidieregeling in 2016. Die herziening had als voornaamste wijziging een daling van de subsidies voor riolering en wegenis naar 60% i.p.v. (max.) 85% bij verouderde bedrijventerreinen en brownfields en daarnaast het afschaffen van de subsidies voor btw en het forfait voor technisch studiewerk. Het saldo voor de ontwikkelaar – veelal de gemeente in het geval van verouderde bedrijventerreinen die geen of nauwelijks directe return opleveren bij een herinrichting – bleek te groot om nieuwe initiatieven of projecten te starten. Vandaar de terugval van het aantal subsidieaanvragen voor de herinrichting van verouderde bedrijventerreinen. In 2018 werd daarom opnieuw een aanpassing van de subsidieregeling voorbereid, niet alleen in functie van de verhoging van de subsidiepercentages maar meteen ook een vrij grondige herwerking van de subsidieregeling.

Bedrijvencentra en incubatoren

Voor de bedrijvencentra en incubatoren werden in 2018 geen subsidies toegekend. Dit is wellicht het gevolg van een verstrenging van de subsidieregeling voor incubatoren die in 2018 van kracht ging.

Bedrijventerreinmanagement en verduurzaming van bedrijventerreinen

Op het vlak van bedrijventerreinmanagement werden in 2018 geen nieuwe subsidies toegekend. Wel werden nog uitbetalingen gedaan voor de dossiers die op basis van de projectoproep in 2017 werden gesubsidieerd evenals voor het kennisnetwerk bedrijventerreinmanagement.

4.4. Handelsvestigingenbeleid

Tot 31 juli 2018 werden aanvragen voor handelsvestigingen behandeld volgens de procedures voorzien door de wet van 13 augustus 2004 betreffende de vergunning van handelsvestigingen. Voor aanvragen voor handelsvestigingen en handelsgehelen met een (totale) netto handelsoppervlakte van meer dan 1.000 m² gaf het Nationaal Sociaal-Economisch Comité voor de Distributie (NSECD), dat georganiseerd

en ondersteund werd door het agentschap, advies. Dit gebeurde voor 151 dossiers in 19 comitévergaderingen.

Het Interministerieel Comité voor de Distributie (ICD) behandelde 21 beroepsdossiers.

Voor de werking van beide comités werden beperkte uitgaven gedaan, voornamelijk voor juridisch advies voor tussenkomsten in dossiers voor de Raad van State. Hiervoor wordt beroep gedaan op een van de raamcontracten voor juridische dienstverlening waarvoor middelen voorzien zijn in het Hermesfonds.

In 2018 ging het Comité voor Kleinhandel van start. Dit comité, ingevoerd met het Decreet op het Integraal Handelsvestigingsbeleid van 15 juli 2016 en geoperationaliseerd door een uitvoeringsbesluit d.d. 9 februari 2018, kwam een eerste keer samen op 18 september 2018, nadat de omgevingsvergunning voor kleinhandelsactiviteiten vanaf 1 augustus 2018 in de plaats kwam van de socio-economische vergunning.

In het totaal kwam het Comité voor Kleinhandel 5 maal samen in 2018 teneinde subadvies te verlenen voor omgevingsvergunningsaanvragen voor handelsactiviteiten van meer dan 1000m². Het betrof 10 vergunningsaanvragen. Het lagere aantal omgevingsvergunningsaanvragen voor handelsactiviteiten is onder meer te verklaren door de vereenvoudigde regelgeving waarbij er minder aanvragen voor 'assortimentswijzigingen' zijn. Het comité adviseerde daarnaast ook 4 gemeenten over hun visie op het integraal handelsvestigingsbeleid.

Eind 2018 werd ook het handhavingsbesluit goedgekeurd.

Voor het programma handelskernversterking werden in het Hermesfonds geen bijkomende vastleggingen gedaan, enkel uitbetalingen ten bedrage van bijna 1,9 miljoen euro. Het betreft uitbetalingen voor de eerder toegekende subsidies voor projecten rond 'kernversterkende maatregelen', 'renovatie handelspanden' en 'aankoop handelspanden', maar ook uitbetalingen voor de cofinanciering van EFRO-projecten rond handelskernversterking en projecten n.a.v. de projectoproep 'premiestelsels' gekoppeld aan het kernwinkelgebied.

5. Ondersteuning van internationale samenwerking

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen heeft als missie activiteiten te ondersteunen die gericht zijn op innovatie en ondernemersbevordering in Vlaanderen. Door de globalisering van de economie en de toenemende mondialisering in het algemeen hebben diverse vormen van internationale samenwerking een stijgend belang in het innovatieproces. Internationale samenwerking behoort daarom ook tot het actieveld.

De concrete activiteiten volgen verschillende lijnen:

- ▶ het stimuleren van deelname aan internationaal gefinancierde projecten, in het bijzonder in de programma's van de Europese Commissie (H2020);
- ▶ de deelname aan het Europees Enterprise Network (EEN);
- ▶ de koppeling tussen Vlaamse en internationale steun binnen de ERA-Netten, de Joint Technology Initiatives, Art 185 netwerken en EUREKA.

De belangrijkste realisaties in 2018 zijn:

- ▶ de uitrol van output monitoring bij EEN;
- ▶ de versterkte dienstverlening in EEN aan kandidaat-indieners bij het SME programma van de EU, via proefverdedigingen als voorbereiding op een pitch;
- ▶ de uitrol van de gereorganiseerde NCP werking met coördinatie bij FWO;
- ▶ het verschaffen van toelichtingen over bedrijfsdeelname aan diverse programma's als input voor een advies voor de uitbouw van het negende kaderprogramma;
- ▶ de verdere uitbouw van de Vlaamse aanwezigheid in ECSEL met een belangrijke hefboom naar financiering vanuit Europa;
- ▶ de heropbouw van de portfolio van netwerken voor steun aan O&O met aandacht aan focus en aansluiting bij het Vlaamse innovatiebeleid;
- ▶ de uitbouw van de dienstverlening in NCP en EEN naar een front office voor internationale samenwerking;
- ▶ strategienota voor de aanpak van internationale samenwerking in VLAIO met bijzondere aandacht aan een krachtenbundeling tussen projectfinanciering en dienstverlening;
- ▶ een principesakkoord voor een fast track evaluatie in de bestaande kanalen voor bedrijfssteun voor aanvragen met een seal of excellence in het SME-instrument.

5.1. Deelname aan internationale programma's

5.1.1. Vlaams Europa Platform en Belgische Europese beleidsvoorbereiding

Het Vlaams Europa Platform werd in 2010 opgestart als een overkoepelend platform om de deelname van Vlaamse onderzoekers en bedrijven aan Europese programma's en initiatieven te versterken. Het Vlaams Europa Platform heeft een tweeledig doel:

- ▶ de Vlaamse deelname aan Europese programma's stimuleren en ondersteunen;
- ▶ een betere stroomlijning van de Vlaamse standpuntbepaling ten opzichte van de Europese agenda in het beleidsdomein van O&O en Innovatie.

Tegelijkertijd zou dit door een betere afstemming en taakverdeling moeten bijdragen tot een efficiëntere inzet van de middelen op Vlaams niveau.

Het Vlaams Europa Platform brengt de organisaties bijeen die actief zijn rond Europese programma's met betrekking tot onderzoek en innovatie (o.a. Agentschap Innoveren & Ondernemen, FWO, departement EWI, EU-cellen universiteiten, VLEVA, vertegenwoordigers bedrijven, ...).

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen neemt deel aan de werking van de operationele werkgroepen van het Vlaams Europa Platform m.b.t. Coördinatie Vlaamse deelname en Internationale samenwerkingsinitiatieven (o.a. gezamenlijke programmering).

In de werkgroep "Internationale samenwerkingsinitiatieven", voorgezeten door het departement EWI, werd regelmatig toelichting verschaft over de deelname van het agentschap aan ERA-Netten en andere Europese initiatieven met regionale financiering als onderdeel van input naar een advies over toekomstige partnerschappen en netwerken in het nieuwe Europese kaderprogramma.

In de werkgroep 'beleidsvoorbereiding i.v.m. communautaire initiatieven voor O&O&I' voorgezeten door het departement EWI werd input geleverd door het agentschap over de activiteiten en thematische accenten in R&D-projecten van Vlaamse bedrijven als input voor een advies naar het nieuwe Europese kaderprogramma.

5.1.2. NCP-werking

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen werd door de Europese Commissie erkend als National Contact Point (NCP) voor Vlaanderen voor het Europese kaderprogramma HORIZON2020, samen met het FWO. In totaal wordt er bij het Agentschap Innoveren & Ondernemen 3 VTE gepresteerd op de NCP-werking, verdeeld over 9 personen.

De laatste jaren werd meer en meer de nadruk gelegd op een oriënterende benadering, waarbij Vlaamse actoren, innoverende bedrijven in het bijzonder, vanuit hun specifieke noden georiënteerd en begeleid worden naar het voor hen meest gepaste financieringskanaal (ook andere dan H2020 indien relevant). Ook in 2018 werd deze aanpak aangehouden.

De NCP-werking werd al gereorganiseerd in 2016, waarbij FWO en VLAIO nauw samenwerken als een geïntegreerd team en de coördinatie bij FWO ligt. Met de komst van de nieuwe NCP-coördinator bij het FWO kreeg het NCP-team een aangepaste invulling met een kick off event in december 2017. In 2018 werd met deze gereorganiseerde vorm de werking verder uitgerold. Het Agentschap Innoveren & Ondernemen neemt daarbij de NCP-werking waar voor alle onderdelen van het LEIT-programma (Leadership in Enabling and Industrial Technologies) in Horizon 2020, en voor een aantal domeinen binnen 'Societal Challenges' zijnde 'Health', 'Energy', 'Climate' en 'Transport'.

Alle informatie over NCP Flanders is te vinden op de website www.ncpflanders.be.

Een terugblik op de Vlaamse deelnames tijdens de periode 2014-2018 leert dat Vlaanderen het zeer goed doet binnen Horizon 2020: waar Vlaanderen 1.7% aan het EU-budget bijdraagt ging in de periode 2014 tot eind 2018 2.31% van de Horizon 2020 middelen naar Vlaamse deelnemers. Onderstaande tabel illustreert dat zowel onze bedrijven als onze universiteiten en onderzoekscentra meer middelen binnen halen dan wat in een 'break-even' situatie kan verwacht worden. (Met een 'break-even' bedoelen we een situatie waarin Vlaamse partners net 1.7% van de H2020-middelen zouden binnen halen en dit verdeeld over de verschillende partnertypes zoals dit gemiddeld over alle Europese deelnemers gebeurt).

	Reële return in H2020* in €	Reële return in H2020* in %	break-even return in H2020 in % (°)
Universities	383.685.590	0,97%	0,66%
Private sector	205.973.831	0,52%	0,49%
Research organisations	283.168.402	0,72%	0,43%
Other	38.641.088	0,10%	0,12%
TOTAL (H2020 break-even = 1,7%)	911.468.911	2,31%	1,70%

(*) bron: webgate.ec.europa.eu/dashboard; gegevens NUTS1 Vlaams Gewest

(°) EU-verdeling voor totaal van 1,70%

In 2018 werd, naast het verzekeren van de individuele dienstverlening aan potentiële indieners en het organiseren van een aantal opleidingen, ook geïnvesteerd in het verder uitbouwen van een breder ondersteunend netwerk rond Horizon 2020. Overleg met onder andere de vertegenwoordigers in de programmacomités, Agoria, VLOOT en VLEVA moet leiden tot een snellere en gerichtere doorstroming van informatie naar de Horizon 2020 doelgroep. Verder werd ingezet op een betere informatie-uitwisseling met de Vlaamse speerpuntclusters en met FIT.

Voor uitvoering van onderzoek en ontwikkeling en innovatie (O&O&I) kunnen bedrijven en kenniscentra rechtsreeks subsidies krijgen vanuit zowel Europa als vanuit Vlaanderen. De NCP-medewerkers hebben een kerntaak naar ondersteuning en informatie voor deelname aan Europese programma's zoals H2020. Er is ook een mogelijkheid voor subsidies aan O&O&I vanuit VLAIO zelf door deelname aan projecten binnen netwerken waarbinnen VLAIO zijn steunprogramma's inzet voor financiering van het Vlaamse aandeel binnen internationale projecten. In heel wat netwerken is er een gecombineerde financiering vanuit Vlaanderen en Europa.

De NCP adviseurs begeleiden de bedrijven om hier de juiste keuze te maken, voor beide opties zijn de NCP adviseurs het contactpunt. Op basis van een thematische specialisatie wordt een NCP adviseur gecontacteerd die dan intern voor de verdere doorstroming zorgt.

5.1.3. Inzet programma's voor steun aan O&O in internationale netwerken

Om internationale samenwerking te bevorderen worden de Vlaamse programma's voor steun aan O&O ingezet in Europese netwerken. Hierbij wordt door VLAIO steun toegekend aan het Vlaamse aandeel van een ruimer internationaal project.

Er zijn diverse netwerken. Dit gaat van netwerken die georganiseerd worden door een onderlinge samenwerking tussen de lidstaten zoals in het Eureka initiatief tot netwerken die gestart worden op initiatief van de Europese Commissie. De Europese Commissie stimuleert deze samenwerking door een tussenkomst in de vergoeding van de coördinatie tussen de lidstaten of door participatie in de subsidie zelf. In zo'n projecten wordt de steun vanuit Vlaanderen gekoppeld aan Europese programma's.

VLAIO participeert in de netwerken door de inzet van de bestaande kanalen en heeft hiertoe geen aparte nieuwe programma's opgericht. In 2018 werd steun toegekend aan 40 projecten verdeeld over 12 netwerken waaraan deelgenomen werd via de inzet van O&O bedrijfssteun, collectief O&O en collectieve kennisverspreiding en TETRA.

VLAIO participeert in diverse netwerken. Om een verlies van kritische massa en focus door inzet op een te grote verscheidenheid van netwerken te vermijden werd de portfolio gereorganiseerd. Hierbij

wordt een overzichtelijke portfolio nagestreefd met aansluiting bij het Vlaamse innovatiebeleid. In vergelijking met 2016 liepen 10 netwerkcontracten ten einde in de loop van 2017 en 2018. Hiernaast werden vijf nieuwe netwerken gestart met aandacht voor aansluiting bij het Vlaamse innovatiebeleid en met een duidelijke samenwerking vanuit de clusters. Eind 2018 bedroeg de portfolio 25 netwerken.

Vlaamse spelers kunnen dus steun krijgen voor O&O in internationale projecten door deelname aan:

1. programma's met financiering vanuit de Europese Commissie,
2. netwerken waarbinnen de Vlaamse programma's ingezet worden,
3. netwerken met gedeelde Vlaams/Europese financiering.

Zoals hierboven vermeld biedt VLAIO ondersteuning en informatie voor deelname aan Europese programma's via het National Contact Point (NCP). De verruiming van de dienstverlening waarbij NCP-medewerkers Vlaamse spelers met interesse voor internationale samenwerking begeleiden naar het voor hen meest geschikte programma over al de netwerken en programma's heen waarin VLAIO deelneemt werd verdergezet in 2018.

Eind 2018 werd een eerste proefproject gestart voor krachtenbundeling tussen projectfinanciering en dienstverlening in het kader van een bilateraal Belgisch-Nederlandse samenwerking binnen het Eurostars netwerk. Hierbij werden bedrijven van België en Nederland samengebracht via het Enterprise Europe Network, met een vooruitzicht voor mogelijke financiering van de projectvoorstellen door RVO.nl (Nederland), VLAIO (Vlaanderen), Innoviris (Brussel) en DGO6 (Wallonië) via het Eurostars netwerk. In dezelfde match making werden ook de mogelijkheden voor EU-financiering door NCPs van België en Nederland toegelicht.

5.2. Cofinanciering van internationale projecten

Om internationale samenwerking te stimuleren worden de programma's waarbij steun toegekend wordt aan O&O ingezet in internationale netwerken. Hierbij financiert het Hermesfonds het Vlaamse aandeel van een grensoverschrijdend project.

5.2.1. Deelname aan netwerken binnen het ERA-Net-schema

Via de financiering van ERA-Net wenst de Europese Commissie (EC) de samenwerking en coördinatie tussen de verschillende onderzoek- en innovatieprogramma's van de EU-lidstaten en de geassocieerde landen te bevorderen en zo bij te dragen tot de realisatie van de Europese onderzoeksruimte (European Research Area, ERA).

De deelnemers aan de ERA-Net-projecten zijn overheidsorganisaties die verantwoordelijk zijn voor de financiering en/of het beheer van onderzoeksprogramma's op nationaal of regionaal niveau (ministeries, agentschappen, ...). Afhankelijk van de 'generatie' van ERA-Net ondersteunt de EC de coördinatie of geeft ze rechtstreekse steun aan de projectactiviteiten zelf. In 2014 werd de basis gelegd voor een nieuwe vorm van ERA-Net, meer bepaald de ERA-Net cofund-netwerken, met een combinatie van steun aan coördinatie en *top up* van subsidie aan projecten. In 2018 betrof de deelname aan oproepen door het Agentschap Innoveren & Ondernemen grotendeels zo'n Cofund netwerken.

Naar integratie en centralisatie van samenwerking situeren de ERA-Net-projecten zich tussen het intergouvernementele Eureka en de sterk gecentraliseerde Joint Technology Initiatives (JTI's). Er is

geen formeel lidmaatschap van de lidstaten, verschillende agentschappen per lidstaat kunnen rechtstreeks deelnemen, het consortium is ook verschillend voor elk ERA-Net, afhankelijk van de wens van individuele agentschappen om al dan niet in te stappen. De diversiteit is heel hoog, met de aanwezigheid van fundamenteel, strategisch, collectief en industrieel onderzoek en industriële ontwikkeling in diverse netwerken, maar ook van beleidsondersteunend onderzoek en zelfs van studieopdrachten.

Voor een aantal netwerken hebben de lidstaten beslist om na het einde van de financiering door de Europese commissie de steunverlening verder te zetten met continuïteit van het netwerk in eigen beheer. Dit zijn dus multilaterale netwerken zonder EU-tussenkomst. Deze netwerken worden aangeduid als ERA-NET in eigen beheer. Het netwerk BEL-SME beoogt samenwerking tussen de regio's binnen België en werd van bij de start opgezet in eigen beheer zonder betrokkenheid van de Commissie, maar werd ontworpen volgens de logica van ERA-NET en wordt daarom opgenomen in de lijst.

In 2018 werd deelgenomen aan oproepen in 3 ERA-Cofund netwerken en 3 multilaterale netwerken, aangeduid als ERA-NET in eigen beheer. Projecten worden gesteund via de inzet van O&O-bedrijfssteun (onderzoeksprojecten en/of ontwikkelingsprojecten), TETRA en collectief. Landbouwonderzoek werd ingezet als programma, maar er waren geen gesteunde projecten in dit programma in 2018.

Tabel: deelname in 2018 aan oproepen binnen diverse ERA-NET-netwerken

Acroniem	Netwerk	Type	Onderwerp	Programma
CORNET	ERA-NET eigen beheer	Horizontaal	Collectief onderzoek	TETRA Collectief
Ira-SME	ERA-NET eigen beheer	Horizontaal	kmo's	O&O bedrijfssteun
BEL-SME	Interregionaal eigen beheer	Horizontaal	Belgische kmo's	O&O-bedrijfssteun
ERA-MIN	ERA-Cofund	Thematisch	Grondstoffen en mijnbouw	O&O-bedrijfssteun
M-ERA	ERA-Cofund	Thematisch	Materialen	O&O bedrijfssteun
SUS-FOOD	ERA-Cofund	Thematisch	Voeding	O&O bedrijfssteun

Tabel: overzicht steunbeslissingen 2018 in ERA-NET

Acroniem	Programma	Aantal projecten	Steun in keuro
CORNET	Collectief O&O en collectieve kennisverspreiding	7	2.234
CORNET	TETRA	5	2.132
Ira-SME	O&O-bedrijfssteun	2	444
BEL-SME	O&O-bedrijfssteun	5	878
ERA-MIN	O&O bedrijfssteun	2	536
M-ERA	O&O bedrijfssteun	1	110
SUS-FOOD	O&O bedrijfssteun	2	611
Totaal		16	6.945

Om aan de calls georganiseerd binnen de ERA-Net-initiatieven deel te nemen, werden middelen van de bestaande reguliere Vlaamse programma's op het Hermesfonds gebruikt. Het overzicht van de steuntoekenning over de programma's is als volgt.

Tabel: toegekende steun in diverse netwerken per programma in keuro

Steun in keuro	O&O- bedrijfssteun	TETRA	Collectief	Landbouw	Totaal
Totaal	2.579	2.132	2.234	0	6.945

5.2.2. Deelname aan Joint Technology Initiatieven, AAL en Eurostars

Naast de ERA-Net-projecten heeft de Europese Commissie de ambitie om de samenwerking op het vlak van innovatie in de EU te bevorderen via zgn. art.185 initiatieven waar de EC samenwerkt met de lidstaten en art.187 initiatieven (Joint Technology Initiatives, JTI) waar de EC samenwerkt met bedrijven, en eventueel met de lidstaten. De focus binnen deze structuren ligt op industrieel onderzoek en innovatie. Art.185 initiatieven hebben een eigen juridische structuur en steunen op formele deelname van de lidstaten. Het Agentschap Innoveren & Ondernemen vertegenwoordigt in de eerste plaats Vlaanderen binnen deze structuren maar coördineert ook de ruimere Belgische participatie in de overleg- en beslissingsorganen.

Het Agentschap neemt deel aan twee art. 185 initiatieven, het Active and Assisted Living Programme (AAL) en Eurostars. Het Agentschap participeerde namens België ook in de art.187 of JTI (Joint Technology Initiative) ECSEL (Electronic Components & Systems for European Leadership).

Bij elk van deze initiatieven is er een gecombineerde financiering door de nationale (regionale) overheden en fondsen van de Europese Commissie.

Tabel: deelname aan Art.185- initiatieven en Art.187

Acroniem	Netwerk	Type	Onderwerp	Programma
AAL	Art.185	Thematisch	Active Assisted Living	O&O-bedrijfssteun
Eurostars	Art.185	Horizontaal	R&D-intensieve kmo's	O&O-bedrijfssteun
ECSEL	Art.187	Thematisch	Electronic Components & Systems for European Leadership	O&O-bedrijfssteun

De ECSEL Joint Undertaking is een groot Europees programma onder art.187 waarin de Europese Commissie, de lidstaten en bedrijven samenwerken aan projecten voor elektronische componenten en systemen (inclusief software) Het loopt van 2014 tot 2020 met een Europees subsidiebudget van 1,13 miljard euro en een totaal RD&I-budget van 4,6 miljard euro. Het agentschap vertegenwoordigt Vlaanderen (en België) en organiseert de financiering van de Vlaamse partners.

De oproepen zijn gesplitst in RIA-projecten (Research and Innovation Actions) en IA-projecten (Innovation Actions and pilot lines). Naast de inzet van het O&O budget door VLAIO werd ook de dotatie van strategische onderzoekscentra (SOCs) ingezet (*in casu* Imec). Na de Europese procedure werden 9 projecten door de Public Authorities Board van ECSEL voor effectieve steun aangeduid. Dit omvat 5 projecten voor de inzet van de VLAIO O&O-steun en 7 projecten met inzet van de SOC-dotatie. Naast de steun toegekend vanuit Vlaanderen wordt ook rechtstreekse steun aan de actoren toegekend vanuit de EU-begroting.

Tabel: overzicht inzet van Hermesfonds, dotatie strategische onderzoekscentra en Europese Commissie in keuro

	Projecten	Partners	Subsidie vanuit Hermesfonds keuro	Subsidie vanuit SOC dotatie keuro	Subsidie vanuit EU keuro	Totaal keuro
O&O bedrijfssteun	5	6 bedrijven (waarvan 3 kmo's)	1.321		2.113	3.434
SOC	7	Imec		14.238	14.238	28.476
Totaal	9		1.321	14.238	16.352	31.910

AAL is een gezamenlijk initiatief van 22 EU-lidstaten en partnerlanden. Het programma steunt specifiek projecten die gericht zijn op het verbeteren van de levenskwaliteit van oudere mensen en dit door middel van het gebruik van informatie- en communicatietechnologie (ICT). Het Active and Assisted Living Programme is een vervolgprogramma van het Ambient Assisted Living Joint programme en loopt van 2014 tot en met 2020.

EUROSTARS is een gezamenlijk initiatief van 34 EUREKA-lidstaten en partnerlanden. Het programma wil 'research-uitvoerende kmo's' meer kansen bieden om via internationale samenwerking een prioritair en marktgericht bedrijfsproject uit te voeren. Hiertoe werd een internationaal gesynchroniseerde procedure uitgewerkt die moet leiden tot 'homogene' subsidiëring (bij goedkeuring van een project worden alle partners gesubsidieerd). EUROSTARS 2 is het opvolgprogramma van EUROSTARS en loopt van 2014 tot en met 2020.

Tabel: overzicht van de steunbeslissingen 2017 in art.185 en art.187

Netwerk	Aantal projecten	Toegekende steun in keuro
ECSEL JU (Art.187)	5	1.321
AAL (Art.185)	4	1.434
Eurostars (Art 185)	9	2.147

De totale steun voor Art185 en Art 187 bedraagt 4,9 miljoen euro.

5.2.3. Deelname in het EUREKA-programma

EUREKA is een intergouvernamenteel initiatief voor de bevordering van de internationale samenwerking op het vlak van toegepast en marktgericht industrieel O&O.

EUREKA hanteert het bottom-up principe. Bedrijven en hiermee samenwerkende universiteiten en onderzoeksinstituten uit het Vlaams Gewest kunnen voor hun deelname in een project beroep doen op het Agentschap Innoveren & Ondernemen. Het aanvragen van steun in het kader van EUREKA-projecten en de evaluatie van deze aanvragen, gebeurt in overeenstemming met de gebruikelijke procedures van het Agentschap Innoveren & Ondernemen en dit volgens de modaliteiten voor O&O-bedrijfssteun (onderzoekprojecten en ontwikkelingsprojecten).

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen vertegenwoordigt het Vlaamse gewest in EUREKA. Dit houdt een betrokkenheid in bij de dagelijkse werking van het netwerk en een gepaste vertegenwoordiging in de beleidsorganen van de intergouvernamentele organisaties EUREKA en Eurostars en

in de EUREKA-Clusters PENTA (vroeger CATRENE), ITEA3, EURIPIDES en CELTIC. Het agentschap kent ook steun toe aan projecten in de SMART cluster. Het Agentschap Innoveren & Ondernemen organiseert hiervoor een aanspreekpunt voor Vlaamse bedrijven en instellingen. Potentiële organisatoren of deelnemers aan EUREKA- en Eurostars-projecten kunnen bij dit aanspreekpunt terecht voor advies bij het opzetten van een internationale samenwerking en de daarmee gepaard gaande procedures en keuzes qua steunmodaliteiten.

Tabel: overzicht van de steunbeslissingen in 2018 in EUREKA-verband

EUREKA-projecten	Aantal projecten	Toegekende steun in keuro
Bottom up EUREKA-projecten	2	615
Projecten in de cluster ITEA3	2	2.598
Projecten in de cluster Celtic	2	1.954

De totale steun bedraagt dus ca. 5,17 miljoen euro.

5.2.4. Overzicht steuntoekenning binnen internationale netwerken en netwerk naar steun vanuit EU

Binnen de totaliteit van netwerken in de schema's ERA-Net, Eureka, Art 185 en Art 186 werd in 2018 in totaal 17,01 miljoen steun toegekend.

In een aantal netwerken is er een engagement van de EU voor steuntoekenning gekoppeld aan de steun toegekend vanuit het Hermesfonds.

Bij drie netwerken is er een engagement van cofinanciering door EU via een terugbetaling aan het Hermesfonds na uitbetaling aan de begunstigden. Op het totaal van 17,01 miljoen euro vastgelegd op de Vlaamse begroting zal via deze cofinanciering finaal 1,44 miljoen euro uitbetaald worden door de Europese Commissie. Voor Vlaanderen bedraagt de finale betaling (na ontvangst van de terugbetaling) dus 15,57 miljoen euro.

Naast deze vorm van cofinanciering is er in Art 187 (ECSEL) ook een rechtstreekse vastlegging vanuit de EU met een rechtstreekse uitbetaling aan de begunstigden, gekoppeld aan de steun van het Hermesfonds. Dit bedroeg 2,11 miljoen euro voor 2018.

Als rekening gehouden wordt met de twee vormen van cofinanciering door de EU is er een engagement voor een participatie in de betalingen door de EU van 3,55 miljoen euro door de Europese Commissie tegenover een geraamde betaling door Vlaanderen van 15,57 miljoen euro. Het totaal van de voorziene financiering komt hiermee op op 19,13 miljoen euro.

Het overzicht van de hefboom gaat in onderstaande tabel.

Overzicht betalingen internationale netwerken 2018 in milj €	
betaling vanuit Vlaanderen	15,57
betaling vanuit EU	3,55
Totaal	19,13

Naar hefboom dient opgemerkt dat in het ECSEL-netwerk de deelname van VLAIO niet enkel geleid heeft tot een cofinanciering van de Europese Commissie aan de bedrijven maar ook aan imec, als

matching met de inzet van de imec-dotatie. Dit bedraagt 14,24 miljoen euro. Via de deelname van VLAIO aan de netwerken is er in 2018 dus een subsidie vanuit de EU verkregen van 17,79 miljoen euro aan Vlaamse spelers.

5.3. Dienstverlening Innovatiepartnering & Technologietransfer (Enterprise Europe Network)

Enterprise Europe Network Vlaanderen, een samenwerking tussen het Agentschap Innoveren & Ondernemen en Flanders Investment and Trade, behoort tot een netwerk van meer dan 600 partnerorganisaties in de EU, met 4.000 ervaren medewerkers. Het Enterprise Europe Network is een initiatief van de Europese Commissie (DG Interne Markt, Industrie, Ondernemerschap en Midden- en Kleinbedrijf – DG GROW alsook DG Research) dat sinds 2008 de Europese kmo's wil ondersteunen en adviseren. De netwerkpartners zijn stevig verankerd in de diverse Europese regio's en goed geplaatst voor het verlenen van informatie omtrent Europese regelgeving en financiering, voor het faciliteren van bedrijvencontacten en het helpen opstarten van transnationale innovatieve projecten.

In 2018 werd er door EEN intens samengewerkt met de national contact points van de verschillende Horizon 2020 programma's, met het team van Eureka/Eurostars, en met de diverse clusterorganisaties in Vlaanderen. Geregeld werd er ook een bijdrage geleverd aan events die door derden voor ondernemers werden georganiseerd, zoals bijvoorbeeld in het kader van Interreg-projecten.

Infosessies en workshops

In 2018 organiseerde Enterprise Europe Network Vlaanderen 12 workshops voor ondernemingen (hetzij centraal in Brussel, hetzij in de provincies). Hiermee werden 1.820 Vlaamse ondernemers bereikt. De volgende thema's kwamen daarbij aan bod: business partnering, IPR, zaken doen met internationale instellingen (CERN en IFI), OSHA ISO Norm 45001; handelsbelemmeringen; duurzaam zaken doen in het buitenland; Interculturele Communicatie; en Hoe deelnemen aan openbare aanbestedingen bij de Europese instellingen.

Daarnaast waren diverse Vlaamse teamleden ook als spreker of moderator uitgenodigd op de Annual Conference van het netwerk dat in 2018 georganiseerd werd in Wenen (Oostenrijk) naar aanleiding van het Oostenrijkse EU voorzitterschap, alsook in Riga tijdens het Single Market Forum georganiseerd door de Europese Commissie.

Adviesverlening

Enterprise Europe Network Vlaanderen behandelde in 2018 in totaal 253 vragen voor gespecialiseerd advies van ondernemers en leverde daarnaast ook 44 gepersonaliseerde trajectdossiers aan. De meerderheid van de vragen die ondernemers stelden hadden betrekking op toegang tot financiering, CE markering, standaardisering, intra- en extra-communautaire BTW en e-commerce. Ook werden reeds een aantal verkennende vragen gesteld rond de mogelijke gevolgen van de brexit.

Partnering services

In 2018 begeleidde Enterprise Europe Network een aanzienlijk aantal Vlaamse bedrijven naar aanleiding van de technologie, en zakelijke beurzen, handelsmissies of specifieke events met een brokerage luik in diverse lidstaten van de Europese Unie. In totaal werd er deelgenomen aan 28 events.

Tijdens deze brokerage events hadden de Vlaamse ondernemers 467 meetings met buitenlandse bedrijven.

Tevens werden door tussenkomst van het EEN-team 63 structurele partnerships afgesloten tussen Vlaamse bedrijven en hun EU collega's.

Erasmus voor Jonge Ondernemers

Enterprise Europe Network Vlaanderen coördineert in Vlaanderen het Erasmus voor Jonge Ondernemers programma. Dit programma werd op 1 januari 2009 door de Europese Commissie gelanceerd als onderdeel van de Small Business Act met als doel jonge ondernemers ervaring te laten opdoen bij ervaren gastondernemers in andere EU-lidstaten.

In 2018 hebben zich in Vlaanderen weer een behoorlijk aantal gastondernemers en nieuwe ondernemers ingeschreven voor het programma. Concreet zijn er in 2018 tien effectieve uitwisselingen tot stand gekomen.

Dienstverlening in het kader van het SME instrument van Horizon 2020 (DG Research)

In 2018 werden er 88 individuele dossiers mbt tot het SME instrument programma van H2020 afgehandeld: 18 dossiers behaalden een EU co-financiering en 34 kregen een Seal of excellence.

Algemene promotie van Enterprise Europe Network Vlaanderen

Om de bekendheid bij ondernemingen in Vlaanderen te vergroten, heeft Enterprise Europe Network Vlaanderen in 2018 geopteerd om vooral te werken met promotiefilms. Er werden 10 videos gemaakt en uitgezonden op Kanaal Z in de reeks Z Ondernemen internationaal op verschillende tijdstippen.

Deze videos zijn terug te vinden op de website van Enterprise Europe Network Vlaanderen (www.enterpriseeuropelaanderen.be).

Om klanten te informeren over Europese topics en eigen acties verspreidt Enterprise Europe Network Vlaanderen tweemaandelijks een elektronische nieuwsbrief, alsook een speciale nieuwsbrief met betrekking tot handels- en samenwerkingsopportunities die door het EEN-netwerk worden gepromoot. In het maandblad Wereldwijs van FIT verschijnt ook in elk nummer een bijdrage rond de EEN-activiteiten.

Tot slot dient nog vermeld te worden dat het aantal unieke bezoekers van de website van Enterprise Europe Network Vlaanderen in 2018 in totaal 7250 bedroeg.

6. Beheer Europese structuurfondsen

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen staat in voor de uitvoering en het beheer van het Vlaamse EFRO programma en coördineert daarnaast het beheer en de uitvoering van verschillende INTERREG-programma's. Er werd door het Agentschap ook intensief input geleverd en meegewerkt aan de wetgevende en institutionele onderhandelingen rond het Post2020 Cohesiebeleid.

Met het Hermesfonds beschikt het agentschap over een instrument dat kan instaan voor de cofinanciering van economische projecten binnen deze programma's.

1. Een efficiënt beheer van het EFRO - fonds:EFRO-Vlaanderen programma

Kader

In het kader van de doelstelling "Investerings in groei en werkgelegenheid" van het Europees Cohesiebeleid 2014 – 2020, verkreeg Vlaanderen een bedrag van € 175 miljoen uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) voor de ondersteuning van projecten die bijdragen tot duurzame economische ontwikkeling en tewerkstellingscreatie, en het realiseren van de objectieven van de Europa 2020-strategie voor een slimme, duurzame en inclusieve groei.

Er worden initiatieven ondersteund binnen 4 prioriteiten (naast de programmawerking):

- 1) Stimuleren van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie: gericht op slimme specialisatie en kennisvalorisatie van onderzoek;
- 2) Versterken van het concurrentievermogen van kmo's: gericht op het stimuleren van ondernemerschap en het ondersteunen van groei en internationalisatie bij kmo's door het versterken van het kennispotentieel en de capaciteit voor internationaal ondernemen;
- 3) Bevorderen van de overgang naar een koolstofarme economie: gericht op het verbeteren van de energie - efficiëntie in de woningbouwsector en bij kmo's, de reductie van CO² (stedelijke mobiliteit) en het stimuleren van hernieuwbare energiebronnen;
- 4) Stimuleren van een duurzame grootstedelijke ontwikkeling (van toepassing in Gent en Antwerpen): gericht op de aanpassing aan klimaatverandering, bescherming van het leefmilieu en de uitvoering van kleinschalige stedelijke projecten met economische hefboomfunctie.

Activiteiten in 2018

In 2018 werden, verspreid over de verschillende prioriteiten en GTI's, 8 projectoproepen gelanceerd, gericht op het bevorderen van kennisvalorisatie (via co-creatie en demonstratieprojecten), het versterken van de Vlaamse kmo's (o.m. via stimulering van ondernemerschap bij starters en groeiers, van innovatieve bedrijfsmodellen en internationalisering), het stimuleren van duurzame mobiliteit (o.m. knelpunten op fietssnelwegen), het bevorderen van energie-efficiëntie en hernieuwbare energie, en het stimuleren van een duurzame stedelijke ontwikkeling in Gent en Antwerpen.

Daarbij werden 44 projecten goedgekeurd door de Managementautoriteit voor een totale EFRO-steun van € 18,1 miljoen.

Hiervan werden in 2018 5 projecten binnen het bevoegdheidsdomein van het agentschap, gefinancierd vanuit het Hermesfonds voor een totaal bedrag van 700.000 euro. Cumulatief zijn daarmee 45 EFRO-Vlaanderen Hermes steundossiers goedgekeurd voor een totaal bedrag van 33.842.610 euro. Van deze dossiers betreffen er 9 de Vlaamse bijdrage aan de Technische Bijstand van het EFRO-programma (6.942.599,81 euro) en 36 de eigenlijke cofinanciering voor een EFRO-project (26.900.010,19 euro).

Cumulatief werden sinds de start van het EFRO-programma 395 MEUR aan subsidiabele kosten voorzien waarvan 145,8 MEUR bijgedragen door het EFRO.

Onderstaande tabel geeft de stand van zaken van de uitvoering van het programma eind 2018.

Prioriteit	Beschikbaar budget (meuro)	Toegekende EFRO – steun (meuro)	%	Goedgekeurde projecten
Prioriteit 1 - Stimuleren van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	84,8	73,9	87,2	46
Prioriteit 2 - Versterking van het concurrentievermogen van KMO's	29,9	20,4	68,1	79
Prioriteit 3 - Ondersteunen van overgang naar koolstofarme economie	37,1	33,6	90,6	45
Prioriteit 4 - Bevorderen van een duurzame stedelijke ontwikkeling	16,9	11	65,16	11
Prioriteit 5 - Programmawerking	6,9	6,9	100,0	9
Totaal	175,6	145,8	83	190

In 2018 werd een tussentijdse evaluatie uitgevoerd door Idea Consult. Binnen deze evaluatie werden volgende onderwerpen behandeld:

- ▶ Relevantie en samenhang;
- ▶ Effectiviteit, efficiëntie en impact;
- ▶ Kwaliteit van de uitvoering en het toezicht;
- ▶ Europese toegevoegde waarde;
- ▶ Geïntegreerde territoriale benadering.

De algemene conclusie luidde dat de programmaprioriteiten nog steeds coherent en relevant zijn en dat zowel de programma- als projectuitvoering en het toezicht erop, op een kwaliteitsvolle wijze georganiseerd zijn.

2. Een efficiënt beheer van het EFRO-fonds: Interreg-programma's

Kader

In het kader van de doelstelling "Europese Territoriale Samenwerking" (Interreg) verkreeg Vlaanderen tevens een bedrag van € 172 miljoen uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO).

Interreg-programma's (10 in totaal voor Vlaanderen) zijn het internationale luik van EFRO en ondersteunen internationale samenwerking met het oog op de transformatie van onze regionale economie in lijn met de EU2020 doelstellingen.

Er worden initiatieven ondersteund binnen de volgende topics die op hun beurt doorvertaald worden naar de context van een specifiek Interreg-programmagebied:

- ▶ Overgang naar een kenniseconomie en versterking van innovatie;
- ▶ Overgang naar een koolstofarme economie;
- ▶ Versterken van het concurrentievermogen van kmo's;
- ▶ Valorisatie en duurzaam gebruik van milieu en/of hulpbronnen.

Kernthema's als klimaatverandering en een verbetering van de levenskwaliteit voor burger kleuren verder mee de invulling van deze thema's.

Activiteiten in 2018

Gedurende 2018 betroffen de voornaamste Interreg-activiteiten van het agentschap:

- ▶ de vertegenwoordiging van Vlaanderen in de Interreg-programmacomités en relevante EU of intern-Vlaamse werkgroepen;
- ▶ het aansturen van en toezicht houden op het systeem voor controle van projectuitgaven door Vlaamse projectuitvoerders;
- ▶ Het adviseren van en meebeslissen over Interreg-projectvoorstellen alsook vragen voor Hermes cofinanciering hiervoor.

Bijzondere aandacht ging in 2018 uit naar het leggen van dwarsverbanden tussen Interreg-programma's en projecten met strategische beleidsinitiatieven en projecten van Vlaanderen op vlak van innovatie en steunverlening daarrond (bijv. Clusterbeleid, Industrie 4.0, S³, radicale vereenvoudiging van het subsidielandschap, ...).

Tussen 01.01.2018 en 31.12.2018 werden 79 nieuwe Interreg-projecten met Vlaamse partners definitief goedgekeurd. Ongeveer de helft van deze projecten wordt getrokken door een Vlaamse lead partner.

Voor de Vlaamse partners bedraagt de in 2018 goedgekeurde subsidiabele projectkost 87 MEUR waarvan 50 MEUR bijgedragen door het EFRO.

Cumulatief werden sinds de start van de Interreg V periode 391 MEUR aan subsidiabele kosten voorzien voor Vlaamse partners waarvan 208 MEUR bijgedragen door het EFRO.

Wat het Hermesfonds betreft, werden in 2018 in totaal 17 nieuwe Interreg-steundossiers vastgelegd voor een totaal bedrag van 2,8 miljoen euro en een gemiddeld steunpercentage van 15,49%.

Cumulatief zijn daarmee 40 Interreg V Hermes steundossiers goedgekeurd voor een totaal bedrag van 10.986.212,51 euro. Van deze dossiers betreffen er 9 de Vlaamse bijdrage aan de Technische Bijstand van Interreg-programma's (5.768.622,33euro) en 31 de eigenlijke cofinanciering voor een Interreg-project (5.217.590,18 euro)

Meer gedetailleerde informatie over de uitvoering van het Vlaamse EFRO-programma en de Interreg-programma's in Vlaanderen vindt men op <http://www.vlaio.be/efro> onder de rubriek "EFRO in Vlaanderen én Europa".

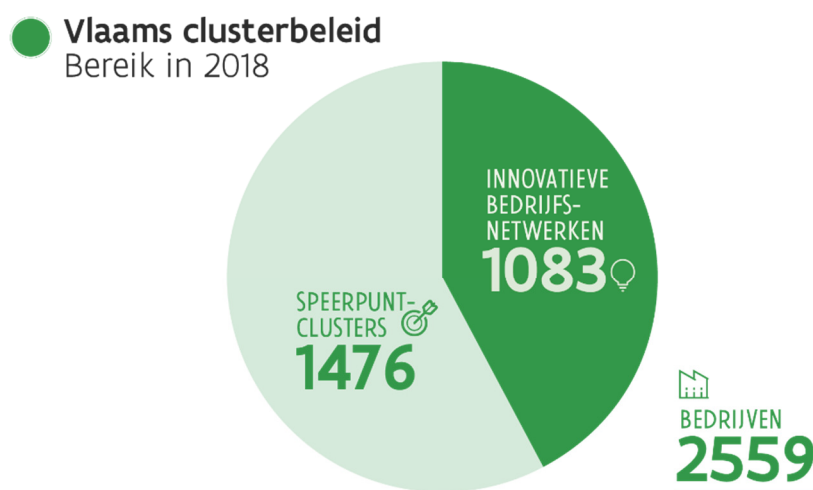
7. Clusterbeleid en specifieke initiatieven

7.1. Speerpuntclusters

Het zwaartepunt van het Vlaams clusterbeleid ligt bij een beperkt aantal grootschalige en ambitieuze speerpuntclusters. Voor deze speerpuntclusters geldt dat ze voor een voor Vlaanderen strategisch domein, in een samenwerkingsverband tussen ondernemingen, kennisinstellingen en overheid (triple-helix) een ambitieuze LT-strategie en competitiviteitsprogramma ontwikkelen en uitvoeren.

Portfolio

Met Flanders' Food en De Blauwe cluster gingen in 2018 twee nieuwe speerpuntclusters van start. Samen met de al lopende initiatieven Catalisti, SIM, VIL en FLUX50 brengt dit het totaal aantal speerpuntclusters op 6. Eind 2018 beschikten 5 van de 6 speerpuntclusters over een ondertekend clusterpact⁵ waarbij engagementen van zowel ondernemingen en kennisinstellingen als de overheid voor de uitrol van het competitiviteitsprogramma van de speerpuntcluster worden vastgelegd. De betrokkenheid van de overheid overstijgt hierbij voor de meeste initiatieven het beleidsdomein wetenschap en innovatie. In 2018 werden er ook verdere onderlinge afspraken gemaakt tussen de speerpuntclusters en het team bedrijfstrajecten dat optreedt als front-office voor VLAIO.

Samen bereiken de speerpuntclusters circa 1.500 ondernemingen. Het gaat hierbij om een goede mix van grote, middelgrote en kleine Vlaamse ondernemingen.

Tabel: portfolio van gesteunde speerpuntclusters

⁵ Het clusterpact voor de Blauwe Cluster wordt in 2019 ondertekend.

	Domein	Start	Steun 1 ^e 3 jr (dzEUR)	# VTE*	# leden
Catalisti	Duurzame chemie	01.01/2017	1.500	7,2	110
VIL	Logistiek	01.01/2017	1.500	7,0	580
SIM	Materialen	01.01/2017	1.364	5,7	169
FLUX 50	Energie	01.01/2017	1.401	4,1	160
Flanders' Food	Agri-voeding	01.01/2018	1.500	7,0	320
De Blauwe Cluster	Blauwe economie	01.01/2018	1.489	5,5	137

*aantal VTE die actief zijn op de door VLAIO gesteunde basiswerking van de speerpuntclusters

Clusterprojecten

De focus van de activiteiten van de speerpuntclusters ligt op het faciliteren van de samenwerkingsprojecten die passen in de clusterroadmap en via de geormerkte middelen kunnen gesteund worden. In 2018 hebben de speerpuntclusters samen 39 samenwerkingsprojecten voor een totaal steunbedrag van 45,5 MEUR gegeneerd op de gereserveerde projectmiddelen. Het gaat om een mix van projecten die gespreid zijn over de TRL-levels: strategisch basisonderzoek, ICON, Coöperatieve bedrijfssteun en collectieve projecten.

Tabel: Projectportfolio per speerpuntclusters

	Beslist in 2018	
	# projecten	steun (MEUR)
CATALISTI	7	10,1
FLANDERS' FOOD	8	9,1
FLUX50	10	16,9
SIM	3	6,0
VIL	11	3,4
Totaal	39	45,5

Naast de projectgeneratie van clusterprojecten op de geormerkte middelen zijn de speerpuntclusters ook betrokken bij het actief inkoppelen van de clusterleden in andere projectoproepen in Vlaanderen en Europa. Dit sluit aan bij de verwachting van het beleid dat in de speerpuntclusterdomeinen, met betrokkenheid van de innovatieclusters, ook bijkomende middelen worden geïnvesteerd in innovatie, bovenop de geormerkte middelen vanuit het Hermesfonds.

Om de bijdrage van de speerpuntclusters aan de transitieprioriteiten te intensifiëren werd in 2018 een 2-jarige overheidsopdracht opgestart om de speerpuntclusters te ondersteunen bij de opzet en uitwerking van clusterprojecten in de transitiedomeinen Industrie 4.0, circulaire economie, energie en mobiliteit. De focus ligt hierbij op projecten waar meerdere speerpuntclusters bij betrokken zijn. In 2018 werd de opdracht opgestart en ging de aandacht in eerste instantie uit naar het identificeren van samenwerkingsmogelijkheden.

Catalisti

De speerpuntcluster Catalisti heeft als missie om de chemie- en kunststofsector in Vlaanderen te verankeren, nog innovatiever te maken, de competitiviteit te versterken en hun internationale bereik te vergroten. De prioritaire thema's bij Catalisti zijn hernieuwbare chemicaliën, valorisatie van nevenstromen, geavanceerde duurzame producten en procesintensificatie.

In 2018 telde Catalisti 109 leden (ca. 60% kmo) en waren er 125 unieke ondernemingen actief in de cluster. Er werden 7 projecten ingediend en gesteund op de geormerkte clustermiddelen met een totale subsidieomvang van 10,1 miljoen euro. Het betrof 4 ICONs, 2 coöperatieve bedrijfsprojecten en 1 cSBO-project. Hiernaast heeft Catalisti verschillende andere projectdossiers actief ondersteund en begeleid, zowel Europese als Vlaamse projecten. Dit heeft onder meer geleid tot 4 gesteunde Interreg-projecten en 3 ontwikkelings/pilootprojecten. Als gevolg van de clusterwerking werden in 2018 5 nieuwe waardeketens gerealiseerd.

Ook op internationaal/interregionaal vlak is Catalisti actief. Zo werd bijv. eind februari het “Welcome Team Chemie” door FIT gelanceerd, waarin Catalisti lid is. In 2018 werd ook de structurele samenwerking met de Waalse cluster GreenWin opgestart en een interregionale oproep voor innovatieprojecten met Vlaanderen, Wallonië en Brussel gelanceerd. Ook de samenwerking met BIG-cluster (Nederland, Noordrijn-Westfalen, Vlaanderen) werd verdergezet.

Tot slot nam de raad van bestuur in de tweede helft van 2018 het initiatief om een Moonshot te definiëren. Dit zal in 2019 verder uitgewerkt worden.

SIM

SIM, de speerpuntcluster in het domein van de materialen, heeft als missie bij te dragen tot de competitieve positie van de materiaalindustrie in Vlaanderen. Deze missie wordt vertaald naar vier strategische doelstellingen: het versterken van de wetenschappelijke basis en het opzetten van technologieplatformen in relevante thema's; het genereren van een 'open innovatie' omgeving voor nauwe samenwerking tussen de industrie en kennisinstellingen; het ondersteunen van de transitie naar hogere TRL niveaus en internationalisatie.

In 2018 werden 17 projecten opgestart, waarvan 12 projecten (ICON en SBO) binnen de SIM programma's en vijf projecten in de transitiedomeinen Circulaire Economie en Industrie 4.0. Daarnaast is SIM betrokken in 5 intercluster-projecten die in 2018 opgestart werden. In 2018 is de aanzet gegeven tot de opstart van een nieuw programma rond batterijen en werden 3 nieuwe ICON-projecten goedgekeurd (ca. 6 MEUR steun).

Belangrijk voor de werking als speerpuntcluster en het grotere accent op bredere kennisverspreiding is de integratie van Flam3D, het netwerk van bedrijven en kenniscentra rond 3D printen, binnen SIM. Flam3D is de eerste Special Interest Group die onder SIM gaat opereren.

VIL

De speerpuntcluster Logistiek, VIL, heeft als missie om Vlaamse bedrijven aan te sporen om actief deel te nemen aan innovatieve projecten als belangrijke trigger om logistieke innovaties in het bedrijfsleven te stimuleren en zo hun competitiviteit te verhogen. Prioritaire thema's blijven zoals voorheen digitalisering, Flanders gateways, omnichannel en duurzaamheid.

In 2018 slaagde VIL er opnieuw in een stijging in het aantal leden op te tekenen: van de 580 actieve ondernemingen binnen de cluster zijn er maar liefst 69% kmo. Naast 8 collectieve onderzoeksprojecten heeft VIL in 2018 voor het eerst ingezet op twee coöperatieve bedrijfsprojecten en een cSBO-project. Naast projectwerking bouwde VIL verder aan een initiatief om logistieke startups aan te trekken. VIL was ook mede-initiatiefnemer van de Green Deal rond Duurzame Stedelijke Logistiek. Daarnaast blijft

VIL een belangrijk aanspreekpunt voor andere actoren waaronder een structureel partnership met FIT en huisvest VIL sinds 2018 het adviespunt Multimodaal.Vlaanderen.

Flux50

De missie van de Vlaamse energiecluster bestaat er in een slimme energieregio Vlaanderen op te bouwen. De speerpuntcluster energie wil hiervoor inzetten op 5 welgekozen innovator zones of thema's, waarbij de marktopportunities en uitdagingen evenals de specifieke troeven van Vlaanderen voor elk van de innovator zones in overweging genomen worden.

Volgende 5 innovator zones werden geselecteerd: 1) Energiehavens, waarbij men zal focussen op flexibele thermische vermogenstations en warmtenetwerken, demand side management, bi-directionele vermogenstromen van en naar de kust en energieopslag door power-to-products, 2) Microgrids, groepen van geconnecteerde verbruikers, verdeelde bronnen van hernieuwbare energie en energieopslag, binnen een goed gedefinieerde elektrische perimeter; 3) Multi-energie oplossingen voor districten; 4) Energy cloud platforms, die data ter beschikking te stellen van derde partijen, op een uniforme, transparante, kwalitatieve en juridisch correcte wijze; 5) Intelligente renovatie.

In 2018 telde Flux50 ongeveer 160 leden (ca. 2/3 kmo) en waren er 132 unieke ondernemingen actief in de cluster. In 2018 heeft Flux50 de omslag gemaakt van vele kleine projecten (voornamelijk gericht op de verkennende fase en het creëren van vertrouwen tussen de verschillende bedrijfs- en kennispartners) naar een kleiner aantal grootschalige projecten. In totaal werden 14 projectaanvragen ingediend (5 haalbaarheidsstudies, 5 proeftuinen en 4 ICON's.) Hiervan werden er 10 positief beoordeeld door VLAIO onder de clustermiddelen en 1 geherkwalificeerd naar de reguliere middelen.

Flux50 heeft naast de verschillende clusterprojecten ook nog 4 aanvragen gefaciliteerd in het kader van een oproep van het Departement Omgeving. In 3 daarvan waren 3 leden van Flux50 gezamenlijk actief.

Flux50 nam verschillende initiatieven met het oog op de internationalisering, waaronder de Vlaamse begeleiding van twee ERANET-projecten.

Volgende projecten worden Europees gesteund:

1. Het project SCOPE: Competence forecast for energy-efficient buildings wordt gesteund door ESF Flanders.
2. Flux50 neemt deel aan het Solarise project in het kader van het Interreg -project "2 Seas region" ivm Concentrated Solar Power (CSP).
3. Het meest in het oog springende succes is de goedkeuring van het H2020 project "Proposal title: Interoperable Solutions Connecting Smart Homes, Buildings and Grids", waaraan 13 Vlaamse partners, in hoofdzaak leden van Flux50, deelnemen.

Flux50 zal deelnemen aan de verdere uitwerking van het moonshot-initiatief in 2019.

Flanders' FOOD

Flanders' FOOD organiseert sinds 1 januari 2018 de speerpuntcluster van en voor de Vlaamse agro-voedingsindustrie. Dit strategisch open innovatieplatform versterkt de innovatieslagkracht van de doelgroep door het verhogen van de wetenschappelijke en technologische kennis, hanteert hiervoor een geïntegreerde aanpak, en draagt op deze manier bij tot de economische en maatschappelijke

ontwikkeling van Vlaanderen. In 2018 vertegenwoordigt Flanders' FOOD meer dan 300 ondernemingen actief in deze sector. Om de doelstellingen van het innovatieplatform te bewerkstelligen kan Flanders' FOOD bogen op meer dan 10 jaar ervaring op het vlak van kennisontwikkeling (via projectwerking), -verspreiding (o.a. website, nieuwsbrief, activiteiten), -vertaling (in het bijzonder naar innovatievolgers) en -valorisatie (leidend tot nieuwe producten, procesaanpassingen, investeringen, jobs, ...). Samenwerking tussen verschillende actoren (bedrijven, kennisinstellingen en overheidsdiensten) in het agro-voedingssysteem staat daarbij centraal.

De grootste realisaties van Flanders' FOOD in 2018 situeerden zich op volgende vlakken:

- (1) de goedkeuring van 8 projecten op hun geormerkte middelen bij VLAIO, goed voor een totaalbudget van 11,8 MEUR;
- (2) de indiening en goedkeuring van twee Horizon 2020-projecten waar Flanders' Food optreedt als coördinator;
- (3) de goedkeuring van 2 EFRO-projecten waarmee apparatuur in de Food Pilot voor het onderzoek rond impact van voeding op gezondheid zal worden gefinancierd;
- (4) een door het publiek zeer gesmaakte deelname aan SuperNova met een paviljoen over de voeding van de toekomst.

De Blauwe Cluster

De Blauwe Cluster (DBC, www.blauwecluster.be) ondersteunt Vlaamse bedrijven bij het opzetten van partnerschappen met andere bedrijven, kenniscentra en overheidsinstellingen met het oog op de ontwikkeling en de bevordering van economische activiteiten op zee. Deze cluster faciliteert het innovatieproces doorheen de volledige keten, van ideegeneratie tot en met de (internationale) vermarkting. DBC is actief in 6 thematische domeinen: kustbescherming en minerale rijkdommen; hernieuwbare energie en zoetwaterproductie; maritieme verbinding; duurzame zeevoeding en mariene biotechnologie; blauw toerisme; oceaanvervuiling en afvaloplossingen. Daarnaast zijn er 2 transversale domeinen: ecosysteemaspecten (toepasselijk op alle thematische domeinen, met het oog op het ontwikkelen van duurzame activiteiten) en smart sea (Industrie 4.0 voor de offshore sector).

De Blauwe Cluster is opgestart op 01.01.2018, en is opgericht door enkele Vlaamse technologieleiders. Intussen telt deze cluster ruim 110 bedrijfsleden, waarvan ruim 70 kmo's. Flanders Maritime Cluster was één van de drijvende krachten achter De Blauwe Cluster en is in september 2018 gefusioneerd met deze cluster. Ten gevolge hiervan is DBC o.m. partner geworden in de Interreg-projecten ELBE en In2 Power. Er werden ook afspraken gemaakt voor samenwerking met het IBN Offshore Energie. In november 2018 werd de eerste oproep voor innovatieprojecten gelanceerd; er waren eind 2018 een 15-tal projectideeën geïdentificeerd voor indiening bij VLAIO in de loop van 2019.

7.2. Innovatieve BedrijfsNetwerken

Innovatieve bedrijfsnetwerken zijn bedoeld voor kleinschalige clusterinitiatieven die tot doel hebben om binnen een kort tijdsbestek een dynamiek van samenwerking op gang te brengen tussen ondernemingen rond een specifiek thema, vaak in een nichemarkt. De focus ligt hierbij op zowel het uitbouwen en versterken van het ecosysteem als onderling doen samenwerken van de ondernemingen en andere actoren binnen de cluster.

Portfolio

Tabel: Steun aan innovatieve bedrijfsnetwerken

	Projecten ingediend	Projecten gesteund	Steun toegekend
1e oproep (2015-2016)	25 (40)*	14	4,7 MEUR
2e oproep (2017-2018)	12 (25)	6	1,5 MEUR

Bron: VLAIO, ICAROS

*aantal projecten ingediend in fase 1 en fase 2.

In 2018 werd bij een tweede oproep voor innovatieve bedrijfsnetwerken steun toegekend aan 6 nieuwe initiatieven voor een totaalbedrag van 1,5 MEUR. Dit brengt het totaal aantal door VLAIO gesteunde innovatieve bedrijfsnetwerken op 20.

Tabel: Portfolio van gesteunde innovatieve bedrijfsnetwerken

	Uitvoerende organisatie(s)	Aantal leden*	Einddatum IBN-project
Power to Gas	Waterstofnet vzw	32	31.08.2019
Aircargo Belgium	ACB vzw	140	30.09.2019
B-HIVE	B-hive vzw	158	30.09.2019
BIM	WTCB	68	30.09.2019
Digitizing Manufacturing	Sirris	34	30.09.2019
EUKA	EUKA vzw	103	31.12.2019
Composieten	AGORIA	65	31.12.2019
Smart Digital Farming	ILVO	28	31.12.2019
Innovatieve Coatings	Sirris – Centexbel	78	31.12.2019
Bouwindustrialisatie	WTCB – Wood.be	51	31.12.2019
Offshore energie	Sirris – Ugent	52	29.02.2020
FLAG	FLAG	66	31.03.2020
Groen Licht Vlaanderen	GLV vzw	76	31.03.2020
Flanders Bike Valley	FBV vzw	34	31.03.2020
MAAS	ITS.be	30	30.06.2021
IoT4Society – Smart Cities Vlaanderen	DSP Valley- Citlylab	17	31.07.2021
Flanders.Health	Flanders.bio- DSP Valley - Medtech	18	31.08.2021
Smart Buildings in use	WTCB	31	31.10.2021
Space 4.0	VRI vzw	33	30.09.2021
IoTValuechain – The Beacon	Agoria	30	31.12.2021

(*) beperkt tot de ondernemingen.

Dynamiek

De 20 gesteunde innovatieve bedrijfsnetwerken bereiken samen circa 1100 Vlaamse ondernemingen, zonder rekening te houden met ondernemingen die lid zijn van meerdere clusters. Deze clusterinitiatieven slagen er wel degelijk in om ondernemingen onderling te doen samenwerken. Zo werden er 225 samenwerkingsinitiatieven in de periode 2017-2018 opgezet door de innovatieve bedrijfsnetwerken. In het kader van een specifieke oproep voor clusterprojecten in samenwerking met andere innovatie-actoren werden 2 projecten goedgekeurd voor een bedrag van 0,3 MEUR. Sommige innovatieve bedrijfsnetwerken doen voor de financiering van deze projecten ook succesvol beroep op andere Vlaamse en Europese middelen, terwijl andere samenwerkingsinitiatieven zonder steun worden opgestart.

 INNOVATIEVE
BEDRIJFSNETWERKEN **20**

BEDRIJVEN
1083

 234
SAMENWERKINGSINITIATIEVEN

Mening van de ondernemingen

In 2018 ging VLAIO via een bevraging bij de ledenondernemingen van 13 gesteunde IBN-projecten een eerste keer rechtstreeks in interactie met de ondernemingen om de appreciatie van de werking van de innovatieve bedrijfsnetwerken bij de Vlaamse ondernemingen in kaart te brengen. Bij afsluiting van de enquête had 23% van de ondernemingen de vragenlijst ingevuld. 81% van de ondernemingen geeft hierbij aan dat de activiteiten van de clusterwerking grotendeels of zelfs onmiddellijk aansluiten bij de noden van hun onderneming. 75% van de respondenten geven een score hoger dan 7 op 10 inzake hun algemene tevredenheid over de IBN-werking.

Lerend netwerk

Naast het louter financieel ondersteunen van de clusters wordt door het agentschap ook veel belang gehecht aan een faciliterende en operationele ondersteuning van de clusterorganisaties. Deze rol wordt in hoofdzaak opgenomen via de accountmanager die de cluster van nabij opvolgt. Daarnaast worden op groepsniveau een aantal initiatieven uitgewerkt om de werking van de clusters te ondersteunen. Het lerend netwerk voor clusterorganisaties is daar het belangrijkste van. In dit netwerk komen de clustermanagers en medewerkers van de speerpuntclusters en innovatieve bedrijfsnetwerken samen om kennis op te doen en ervaringen uit te wisselen rond clusterspecifieke topics. De uiteindelijke doelstelling is om hun competenties te verhogen zodat de clusters aangestuurd worden door een professioneel team om op die manier de clusterexcellentie te verhogen.

In 2018 werden drie bijeenkomsten van het 'lerend netwerk voor clusterorganisaties' georganiseerd. De eerste sessie werd opgebouwd rond de ervaringen die opgedaan werden na 1 jaar clusterwerking en wat men daaruit geleerd had om vorm te geven aan jaar 2 van de clusterwerking. Vlak voor de zomer werd een sessie georganiseerd rond het opstellen van een duurzaam businessmodel voor een cluster. In het najaar werd ingegaan op de branding en marketing van een cluster met als doel een eigen en duurzame identiteit voor de cluster uit te bouwen.

8. Transitie Industrie 4.0

De overgang naar industrie 4.0 is één van de zeven transitie die de Vlaamse Regering heeft opgenomen in de Visie 2050, zoals goedgekeurd in maart 2016. De trekkende ministers zijn minister Philippe Muyters, minister-president Geert Bourgeois en minister Joke Schauvliege (sinds februari 2019 vervangen door minister Koen Van den Heuvel). De conceptnota (startnota) werd op 24 februari 2017⁶ goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Binnen het Agentschap Innoveren & Ondernemen werd een klein kernteam uitgebouwd onder leiding van de transitie-manager. Daarnaast werd de kerngroep industrie 4.0 opgestart met een tiental centrale actoren uit het veld.

De startnota voor industrie 4.0 benadrukt het langetermijnbelang van de transitie, maar vooral ook de noodzaak om snel acties te starten. Naast de inspanningen die eerder op de lange termijn gericht zijn, zoals het opzetten van een transitie-arena, werden in 2018 daarom een aantal concrete acties met onmiddellijke uitwerking opgestart. Te vermelden daarbij zijn:

- ▶ Binnen de platformwerking werden diverse presentaties gehouden, in samenwerking met organisaties in het veld, en informatie verspreid. Een van de meest zichtbare acties was de missie onder leiding van de minister-president naar de Hannover Messe, één van de grootste evenementen rond manufacturing wereldwijd.
- ▶ Voor de onderzoeksactiviteiten zijn geen extra financiële middelen ingezet, maar werd samengewerkt met de bestaande onderzoeksactoren.
- ▶ Om de snellere verspreiding van de resultaten van onderzoek te bevorderen, werd aan Flanders Make een subsidie van 500.000 euro toegekend voor het opzetten en coördineren van 'innovation boosting', een aanpak gericht op het benaderen van individuele bedrijven om samenwerkingsprojecten op te zetten.
- ▶ De opstart van 7 driejarige proeftuinprojecten met een steunvolume van 3,5 mln euro. De proeftuinen bestrijken verschillende domeinen en technologieën en hebben tot doel bedrijven concreet vooruit te helpen in het traject naar industrie 4.0. Activiteiten daarvoor zijn algemene informatieverbreiding, eerste lijns begeleiding, aanbieden van praktische demo's etc. Eind 2018 werd een tweede reeks van 10 proeftuinen goedgekeurd (totale steun van 4,5 mln euro), die het aantal actoren en thema's verder verbreed hebben.
- ▶ De andere instrumenten van het agentschap werden ook ingezet voor projecten rond industrie 4.0. Naast onderzoekinstellingen en intermediairen kregen dus ook bedrijven rechtstreeks steun. Dit betreft zowel projecten en bedrijven die zelf de transitie ondergaan, als aanbieders van oplossingen. Alleen al aan de projecten van 'collectieve' aard heeft VLAIO € 23,5 mln steun verleend in 2018.
- ▶ Qua internationale samenwerking werd vooral geïnvesteerd in de ontwikkelingstrajecten van de Europese Commissie naar het nieuwe Meerjarig Financieel Kader 2021-2027.

Meer info en een overzicht van alle lopende acties voor Industrie 4.0 is te vinden op de nieuwe website www.industrie40vlaanderen.be. Een overzicht van alle transitie kan men vinden op <https://www.vlaanderen.be/vlaamse-regering/visie-2050>.

---

⁶ Conceptnota van de transitieprioriteit 'De sprong maken naar Industrie 4.0', goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 24 februari 2017 (VR/2017/DOC.0177/1BIS).

BIJLAGE 1

Beslissingscomité bij het Hermesfonds

BIJLAGE 1: Beslissingscomité bij het Hermesfonds

Opdracht

In uitvoering van het decreet van 20 november 2015 houdende diverse maatregelen inzake de herstructurering van het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie werd een beslissingscomité bij het Hermesfonds opgericht. Dit beslissingscomité behandelt een groot aandeel van de steun die vanuit het Hermesfonds aan innovatieprojecten wordt toegekend. De andere beslissingen en steuntoekenning volgen de gebruikelijke procedures voor een intern verzelfstandigd agentschap, met beslissingen door de Vlaamse Regering, de bevoegde minister of de administrateur-generaal. De Vlaamse Regering bepaalt welke instrumenten met betrekking tot de steunverlening, tot de bevoegdheid van het beslissingscomité bij het Hermesfonds behoren. Het beslissingscomité kan alle handelingen stellen die verband houden met de toekenning en de opvolging van deze instrumenten of combinaties ervan, waaronder in het bijzonder:

1. vaststellen van de nadere modaliteiten inzake de aanvraagprocedure- en voorwaarden;
2. bepalen van de nadere modaliteiten en criteria voor de programma's en projecten en eventuele combinaties daarvan;
3. organisatie van de oproep tot indiening van de aanvragen en de beoordeling van de ontvankelijkheid ervan;
4. beoordeling van de gegrondheid van de aanvragen;
5. toekenning van steun, met inbegrip van het opleggen van voorwaarden en modaliteiten in de (type-)overeenkomst;
6. oordelen over het verzoek tot herziening van de steunbeslissing;
7. opvolging van het project of programma met inbegrip van de vordering tot terugbetaling van oneigenlijk aangewende steun;
8. bepalen van de voor steun in aanmerking komende kosten.

Het beslissingscomité kan verder ook adviezen verstrekken met betrekking tot de werking, effectiviteit en mogelijke optimalisaties aan deze steuninstrumenten. Het houdt bij de invulling van zijn opdracht ook rekening met de algemene en specifieke beleidslijnen van de Vlaamse Regering, zoals die blijken uit de afspraken tussen het VLAIO en de Vlaamse minister, bevoegd voor het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie.

Het Besluit van de Vlaamse Regering houdende het beheer en de werking van het Fonds voor Flankerend Economisch en Innovatiebeleid en de werking van het beslissingscomité bij dat fonds legt vast dat het beslissingscomité bevoegd is voor de instrumenten, gebaseerd op de volgende besluiten en de eventuele uitvoeringsbesluiten:

1. het besluit van de Vlaamse regering van 3 oktober 2003 houdende de instelling van een financieringskanaal voor het strategisch basisonderzoek in Vlaanderen;
2. het besluit van de Vlaamse Regering van 30 april 2004 houdende de oprichting van een programma voor de bevordering van kennistransfer door instellingen van hoger onderwijs;
3. het besluit van de Vlaamse Regering van 18 februari 2005 betreffende de projectmatige financiering van toegepast collectief onderzoek voor de land- en tuinbouwsector;
4. het besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 2006 tot regeling van de steun aan projecten van innovatiestimulering, technologisch advies en collectief onderzoek op verzoek van Vlaamse innovatiesamenwerkingsverbanden;

5. het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot regeling van de steun aan projecten van onderzoek en ontwikkeling van het bedrijfsleven in Vlaanderen;
6. Het Besluit van de Vlaamse Regering tot regeling van de steun voor innovatieclusters in Vlaanderen (4 maart 2016);
7. Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor onderzoek en ontwikkeling met een kennisintensief karakter in Vlaanderen;
8. Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor ontwikkeling en innovatie in Vlaanderen;
9. Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor onderzoeksprojecten voor de uitvoering van doctoraatsonderzoek of postdoctoraal onderzoek in samenwerking met onderzoeksorganisaties;
10. Besluit van de Vlaamse Regering van 22 december 2017 tot regeling van steun aan consortia van ondernemingen voor onderzoek en ontwikkeling, ingebed in een ruimer samenwerkingsverband met onderzoeksorganisaties (ICON).

Samenstelling

Voorzitter:

De heer Eric Van Zele

Leden:

Prof. Gilbert Declerck

Prof. Nele De Belie

De heer Michel Delbaere (tot februari 2018)

Mevrouw Machteld Verbruggen

De heer Koen Repriels

Mevrouw Lore Tack

De heer Vincent Thoen

De heer Robin De Man

De heer Bart Van Hooland

Mevrouw Ann Viaene

Prof. Hugo Thienpont

De heer Patrick Maselis (vanaf maart 2018)

Regeringsafgevaardigden:

De heer Gert Bergen

De heer Paul De Hondt

Waarnemer:

De heer Hans Willems

De heer Johan Hanssens

Secretaris:

De heer Bernard De Potter (tot juli 2018)

De heer Bart Candaele (vanaf augustus 2018)

Belangrijkste thema's in 2018

Het beslissingscomité vergaderde 10 maal in 2018.

De hoofdpdracht is de toekenning van steun voor projecten in de toegewezen instrumenten voor innovatie.

Op inhoudelijk vlak zette het beslissingscomité de lijnen uit voor de projectselectie in 2018 en ondersteunde het de beleidsvorming rond het instrumentarium. Specifieke aandacht ging in 2018 naar de implementatie van het O&O-steuninstrumentarium onder de vorm van twee nieuwe instrumenten: ontwikkelingsprojecten en onderzoeksprojecten. Vanaf 1 januari 2018 werden de vroegere O&O-bedrijfsprojecten, het kmo-programma (met kmo-innovatieprojecten en kmo-haalbaarheidsstudies) en het sprint-programma hierdoor vervangen.

Voor de verlenging van het steunbaar traject binnen de mogelijkheden van de Europese staatsteunregels werd een experimentele oproep voor projecten uitgeschreven. Op basis van de ervaringen hiermee wordt de verdere implementatie van deze steunformule voor latere fasen in het innovatietraject in 2019 verder vorm gegeven.

In 2018 werd ook een vernieuwde ICON-formule geïntroduceerd, waarbij samenwerking tussen bedrijven onderling én met kennisinstellingen gestimuleerd wordt.

Ongeveer 5 jaar na afloop van de eerste Baekeland- en Innovatiemandaten werden de effecten en de output van deze twee steuninstrumenten geëvalueerd. Doel van de evaluatie was na te gaan in hoeverre de doelstellingen van beide programma's bereikt worden en of er eventuele bijstellingen nodig zijn. De studie bestond uit een portfolioanalyse en een online bevraging van mandatarissen, professoren en aanvragende bedrijven. Globaal onderstreepte de studie de relevantie en het nut van beide instrumenten in het overbruggen van de kloof tussen kennisinstellingen en bedrijven. Beide instrumenten worden ook in 2019 verder en nog meer geïntensifieerd ingezet.

In vervanging van het vroegere VIS-programma (collectief onderzoek) werd het COOCK (collectief onderzoek en ontwikkeling en collectieve kennisverspreiding) ontwikkeld. Het werd als een eerste experiment ingezet binnen de projectportfolio van de speerpuntclusters, met de intentie om in 2019 verder doorontwikkeld te worden naar een regulier instrument.

Bijlage 2 – Overzicht van de vastleggingen op het Hermesfonds

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de vastleggingen op het Hermesfonds in 2018.⁷

Omschrijving	Totaal Vastgelegd
AMS ONDERNEMERSCHAP (ANTWERP MGT SCHOOL)	107.000
BAEKELANDMANDATEN	15.825.689
BAEKELANDMANDATEN - WERKINGSKOSTEN	74.782
KMO-PORTEFEUILLE	63.100.000
O&O-BEDRIJFSSTEUN	2.314.158
O&O-BEDRIJFSSTEUN - INKOMENSOVERDRACHT VRT O&O	404.203
O&O-BEDRIJFSSTEUN - INKOMENSOVERDRACHTEN AION-ILVO CLUSTERS, IBN, SPC, PROJECTEN CLUSTERS	384.385
O&O-BEDRIJFSSTEUN - INKOMENSOVERDRACHTEN AION-VITO CLUSTERS, IBN, SPC, PROJECTEN CLUSTERS	3.063.112
O&O-BEDRIJFSSTEUN - INKOMENSOVERDRACHTEN AION-VITO IM	301.312
O&O-BEDRIJFSSTEUN - Werkingskosten	274.957
O&O-BEDRIJFSSTEUN ONDERZOEK	178.205.749
O&O-BEDRIJFSSTEUN CLUSTERS	26.056.220
O&O-BEDRIJFSSTEUN CORNET/COOCK (COLL O&O EN COLL KENNISVERSPREIDING)	2.233.951
O&O-BEDRIJFSSTEUN INNOVATIEMANDATEN	1.409.591
O&O-BEDRIJFSSTEUN ONTWIKKELING	18.036.759
BEHEER RESEARCHPARK ZELLIK	1.130
BEHEERSVERGOEDING PMV IN HET KADER VAN DE WINWINLENING (ART. 132 DECREET)	185.000

⁷ Rapportering op basis van Orafin – toestand april 2019. Omwille van een verschil in rapporteringsmethode, is het mogelijk dat er een beperkt verschil is tussen de cijfers opgenomen in deze tabel en de cijfers in het jaarverslag 2018.

BEHEERSVERGOEDINGEN AAN DERDEN VOOR VERSCHILLENDE MAATREGELEN	2.000.000
CLUSTERS UNIVERSITEITEN EN HOGESCHOLEN	19.278.983
COMPENSATIE INDIRECTE EMISSIEKOSTEN (CARBON LEAKAGE)	31.724.503
E-LOKET	77.723
FISCALE MINDERINKOMSTEN FEDERALE OVERHEID IN HET KADER VAN DE WINWINLENING (ARTIKEL 132 DECREET)	4.561.820
FWO	9.000.000
HINDERPREMIE	9.595.920
HOGER ONDERWIJS ONDERNEMERSCHAP	542.998
HOGER ONDERWIJS EFRO	704.972
HOGER ONDERWIJS PROEFTUINEN	1.592.205
INNOVATIECENTRUM VLAANDEREN (VZW BEDRIJFSTRAJECTEN)	4.581.000
INNOVATIEMANDATEN UNIVERSITEITEN EN HOGESCHOLEN	2.718.977
INITIATIEVEN TER BEVORDERING VAN HET ONDERNEMERSCHAP	30.765.713
INNOVATIEF AANBESTEDEN	1.611.479
INTERNE STROMEN - PARTICIPATIEMAATSCHAPPIJ VLAANDEREN - INKOMENSCOMPENSATIE HINDER OPENBARE WERKEN	230.000
INTERNE STROMEN ILVO - EFRO PROJECTEN	63.905
INTERNE STROMEN PLANTENTUIN MEISE - DIGITALISERING	1.900.000
INTERNE STROMEN PMV: PROJECTEN IN HET KADER VAN GEBIEDSGERICHTE PARTNERSCHAPPEN EN/OF HET VLAAMS RUIMTELIJK-ECONOMISCH BELEID	193.099
INTERNE STROMEN VITO – EFRO	306.429
INVESTERINGSSTEUN AAN ONDERNEMINGEN IN TOEP VAN HET DECREET BETREFFEND HET ECONOMISCH ONDERSTEUNINGSBELEID (ECOLOGIESTEUN)	29.181.577
KMO GROEISUBSIDIE	11.159.582
LANDBOUWTRAJECTEN	5.324.287
LANDBOUWTRAJECTEN - Inkomensoverdrachten AION-ILVO	1.679.873

LANDBOUWTRAJECTEN - Werkingskosten	15.324
LANDBOUWTRAJECTEN UNIVERSITEITEN EN HOGESCHOLEN	3.971.148
ONDERZOEKEN TER ONDERSTEUNING VAN HET BELEID INZAKE TOEGANG TOT FINANCIERING EN/OF ONDENEMERSCHAPSBEVORDERING	672.563
OVAM/PLAN C - STRATEGISCH SAMENWERKINGVERBAND MATERIALENBELEID	46.899
OVERDRACHTEN AAN VITO - EFRO PROJECTEN	50.000
OVERDRACHTEN AAN VITO - STRATEGISCHE ECOLOGIEPROJECTEN	68.390
OVERHEIDSOPDRACHTEN IN FUNCTIE VAN CONTINUERING BELEIDSGERICHT ONDERZOEK INCLUSIEF OPDRACHTEN EN SAMENWERKINGSOVEREENKOMSTEN MET DE POM'S	1.128.983
PROGRAMMA INNOVATIEVE OVERHEIDSOPDRACHTEN - INTERNE STROMEN MUNTPUNT VZW	31.037
PROGRAMMA INNOVATIEVE OVERHEIDSOPDRACHTEN - INTERNE STROMEN SPORT VLAANDEREN	133.427
PROGRAMMA INNOVATIEVE OVERHEIDSOPDRACHTEN - INTERNE STROMEN SYNTRA VLAANDEREN	121.000
PROEFTUINEN	5.585.934
PROEFTUINEN - INTERNE STROMEN VDAB	351.046
PROEFTUINEN - INKOMENSOVERDRACHTEN AION-ILVO	470.340
PROJECTEN IN HET KADER VAN GEBIEDSGERICHTE PARTNERSCHAPPEN EN/OF HET VLAAMS RUIMTELIJK-ECONOMISCH BELEID	1.080.000
PROVISIE VOOR INVESTERINGEN IN O&O EN HET BEDRIJFSLEVEN	45.417.310
RENTETOELAGEN ALS GEVOLG VAN HINDER DOOR OPENBARE WERKEN	1.863.846
SANERING EN HERONTWIKKELING FORD-SITE	592.555
SCREEN FLANDERS - TERUGVORDERING RENTELOZE VOORSCHOTTEN OP NETTO-ONTVANGSEN	4.500.000
Specialisatiebeurzen IWT	4.722
STEUN AAN DE SCHEEPVAART IN KADER VAN SANERING EN HERONTWIKKELING FORD-SITE	3.325.882
STORTING AAN FIT TER UITVOERING VAN EFRO-PROJECT	138.000

STRATEGISCHE TRANSFORMATIESTEUN - INVESTERINGSSTEUN AAN ONDERNEMINGEN IN TOEP VAN HET DECREET BETREFFEND HET ECONOMISCH ONDERSTEUNINGSBELEID	38.796.975
STUDIEBEURZEN UNIVERSITEITEN EN HOGESCHOLEN	654.770
TETRA – Werkingskosten	26.111
TETRA UNIVERSITEITEN EN HOGESCHOLEN	8.969.896
UITGAVEN VOOR DE AANLEG VAN BEDRIJVENTERREINEN EN VOOR DE HERINGEBRUIKNAME VAN INDUSTRIËLE SITES	20.769.106
VERGOEDING AAN VAF VOOR TAKEN I.K.V. SCREEN FLANDERS	250.000
VLAAMSE COFINANCIERING VOOR EFRO-PROJECTEN	2.442.048
WERKING – Werkingskosten	358.672
WERKINGSUITGAVEN, GEDEELTELIJK TER COFINANCIERING VAN EUROPESE UITGAVEN EN TER DEKKING VAN DE BEHEERSVERGOEDING AAN DERDEN	2.776.825

Bijlage 3 – Wettelijk kader steunmaatregelen

Kmo-portefeuille

- ▶ 14/02/2013: Ministerieel besluit tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 19 december 2008 tot toekenning van steun aan kleine en middelgrote ondernemingen voor ondernemerschapsbevorderende diensten, wat betreft de aanstelling en de werking van de auditbureaus.
- ▶ 10/01/2014: Ministerieel besluit tot wijziging van het ministerieel besluit van 28 april 2010 met betrekking tot de registratieprocedure voor de subsidieaanvraag of het beheer van het dossier in het kader van de besluiten ecologiepremie, ecologiepremie call, groeipremie en kmo-portefeuille, wat betreft het verbod van het verlenen van een machtiging aan de dienstverlener in het kader van het besluit kmo-portefeuille.
- ▶ 19/05/2014: Ministerieel besluit tot opheffing van artikel 13 en vervanging van de bijlage van het ministerieel besluit van 14 februari 2013 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 19 december 2008 tot toekenning van steun aan kleine en middelgrote ondernemingen voor ondernemerschapsbevorderende diensten, wat betreft de aanstelling en de werking van de auditbureaus.
- ▶ 26/02/2016: Besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van steun aan kleine en middelgrote ondernemingen voor ondernemerschapsbevorderende diensten en kmo-groeitrajecten.
- ▶ 30/03/2016: Ministerieel besluit tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016 tot toekenning van steun aan kleine en middelgrote ondernemingen voor ondernemerschapsbevorderende diensten en kmo-groeitrajecten, wat betreft de steun voor ondernemerschapsbevorderende diensten.

Kmo-groeisubsidie

- ▶ 26/02/2016: Besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van steun aan kleine en middelgrote ondernemingen voor ondernemerschapsbevorderende diensten en kmo-groeitrajecten.
- ▶ 26/05/2016: Ministerieel besluit tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016 tot toekenning van steun aan kleine en middelgrote ondernemingen voor ondernemerschapsbevorderende diensten en kmo-groeitrajecten, wat betreft de kmo-groeitrajecten.

Hinderpremie

- ▶ Verordening (EU) nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de de-minimissteun.
- ▶ Decreet van 15 juli 2016 houdende de toekenning van een hinderpremie aan kleine ondernemingen die ernstige hinder ondervinden van openbare werken in het Vlaamse Gewest.
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot uitvoering van het decreet van 15 juli 2016 houdende toekenning van een hinderpremie aan kleine ondernemingen die ernstige hinder ondervinden van openbare werken in het Vlaamse Gewest.

Rentetoelage als gevolg van Hinder Openbare Werken

- ▶ Decreet van 19/11/2010 tot wijziging van het decreet van 07/07/2006 houdende toekenning van een rentetoelage voor ondernemingen die lijden onder de verstoorde bereikbaarheid ten gevolge van hinder door openbare werken.
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 17/12/2010 tot wijziging van het Besluit van de Vlaamse Regering van 06/07/2007 tot uitvoering van het decreet van 07/07/2006 houdende toekenning van een rentetoelage voor ondernemingen die lijden onder de verstoorde bereikbaarheid ten gevolge van hinder door openbare werken.

Inkomenscompensatievergoedingen hinder openbare werken

- ▶ Wet van 28 april 2010 houdende diverse bepalingen, in het bijzonder Titel 9, Hoofdstuk 2. Wijziging van de wet van 3 december 2005 betreffende de uitkering van een inkomenscompensatievergoeding aan zelfstandigen die het slachtoffer zijn van hinder ten gevolge van werken op het openbaar domein.

Strategische transformatiesteun

- ▶ Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard.
- ▶ Verordening (EU) nr. 2017/1084 van de Commissie van 14 juni 2017 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 651/2014.
- ▶ Richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen 2014-2020 (2013/C 209/01) Beschikking van de Europese Commissie van 16 september 2014 tot vaststelling van de Belgische regionale steunkaart 2014-2020.
- ▶ Decreet van 16 maart 2012 betreffende het economisch ondersteuningsbeleid.
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2013 tot toekenning van strategische transformatiesteun aan ondernemingen in het Vlaamse Gewest.
- ▶ Ministerieel besluit van 1 oktober 2013 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2013 tot toekenning van strategische transformatiesteun aan ondernemingen in het Vlaamse Gewest.
- ▶ Ministerieel besluit van 7 maart 2016 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 februari 2016 houdende de aanpassing van een aantal besluiten van de Vlaamse Regering betreffende de steunverlening aan ondernemingen en tot wijziging van een aantal ministeriële besluiten betreffende de steunverlening aan ondernemingen, wat betreft de bepaling van het begrip werkzame personen, en tot bepaling van de inwerkingtreding van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 februari 2016 en artikel 28 van het decreet van 20 november 2015.
- ▶ Ministerieel besluit van 23 december 2015 houdende de uitvoering van artikel 16 en de aanpassing van het besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2013 tot toekenning van strategische transformatiesteun aan ondernemingen in het Vlaamse Gewest en de aanpassing van de ministeriële besluiten ecologiepremie en strategische ecologiesteun aan de algemene groepsvrijstellingsverordening.

Ecologiesteun

Ecologiepremie Plus

- ▶ Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard.
- ▶ Verordening (EU) nr. 2017/1084 van de Commissie van 14 juni 2017 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 651/2014.
- ▶ Decreet van 16 maart 2012 betreffende het economisch ondersteuningsbeleid.
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 17 december 2010 tot toekenning van steun aan ondernemingen voor ecologie-investeringen in het Vlaamse Gewest.
- ▶ Ministerieel besluit van 24 januari 2011 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 december 2010 tot toekenning van steun aan ondernemingen voor ecologie-investeringen in het Vlaamse Gewest.
- ▶ Ministerieel besluit van 7 maart 2016 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 februari 2016 houdende de aanpassing van een aantal besluiten van de Vlaamse Regering betreffende de steunverlening aan ondernemingen en tot wijziging van een aantal ministeriële besluiten betreffende de steunverlening aan ondernemingen, wat betreft de bepaling van het begrip werkzame personen, en tot bepaling van de inwerkingtreding van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 februari 2016 en artikel 28 van het decreet van 20 november 2015.

Strategische Ecologiesteun

- ▶ Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard.
- ▶ Verordening (EU) nr. 2017/1084 van de Commissie van 14 juni 2017 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 651/2014.
- ▶ Decreet van 16 maart 2012 betreffende het economisch ondersteuningsbeleid.
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 16 november 2012 tot toekenning van steun aan ondernemingen voor strategische ecologie-investeringen in het Vlaamse Gewest.
- ▶ Ministerieel besluit van 20 december 2012 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 16 november 2012 tot toekenning van steun aan ondernemingen voor strategische ecologie-investeringen in het Vlaamse Gewest.
- ▶ Ministerieel besluit van 7 maart 2016 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 februari 2016 houdende de aanpassing van een aantal besluiten van de Vlaamse Regering betreffende de steunverlening aan ondernemingen en tot wijziging van een aantal ministeriële besluiten betreffende de steunverlening aan ondernemingen, wat betreft de bepaling van het begrip werkzame personen, en tot bepaling van de inwerkingtreding van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 februari 2016 en artikel 28 van het decreet van 20 november 2015.

Compensatie Indirecte emissiekosten

- ▶ Europese richtsnoeren betreffende bepaalde staatssteunmaatregelen in het kader van de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten na 2012 (2012/C 158/04).
- ▶ Kaderdecreet van 16 maart 2012 betreffende het economisch ondersteuningsbeleid.
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 21 april 2014 tot toekenning van steun aan ondernemingen ter compensatie van indirecte emissiekosten.

- ▶ Ministerieel besluit van 30 april 2014 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 21 april 2014 tot toekenning van steun aan ondernemingen ter compensatie van indirecte emissiekosten.

Screen Flanders

- ▶ Mededeling van 26 september 2001 van de Commissie aan de Raad, aan het Europees Parlement, aan het Economisch en Sociaal Comité en aan het Comité van de Regio's over bepaalde juridische aspecten in verband met cinematografische en andere audiovisuele werken (2002/C 43/04).
- ▶ Decreet van 16 maart 2012 betreffende het economisch ondersteuningsbeleid.
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 9 november 2012 tot toekenning van steun aan audiovisuele werken van het type lange fictie-, documentaire- of animatiefilm, of van animatiereeksen.
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 8 december 2017 tot toekenning van steun aan audiovisuele werken van het type lange fictie-, documentaire of animatiefilm, of animatiereeksen (aangehaald als het besluit Screen Flanders).
- ▶ Ministerieel besluit van 23 februari 2018 houdende uitvoering en wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 8 december 2017 tot toekenning van steun aan audiovisuele werken van het type lange fictie-, documentaire of animatiefilm, of animatiereeksen (aangehaald als het besluit Screen Flanders).
- ▶ Ministerieel besluit van 23 januari 2017 houdende de uitvoering van artikel 10 van het besluit van de Vlaamse Regering van 9 november 2012 tot toekenning van steun aan audiovisuele werken van het type lange fictie-, documentaire- of animatiefilm of van animatiereeksen.

Ecologisch en veilig transport van goederen

- ▶ Verordening (EU) nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de de-minimissteun
- ▶ Decreet van 16 maart 2012 betreffende het economisch ondersteuningsbeleid..
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 22 september 2017 houdende de regeling van subsidies aan ondernemingen voor uitgaven ter bevordering van ecologisch en veilig goederenvervoer.
- ▶ Ministerieel besluit houdende de regeling van subsidies aan ondernemingen voor uitgaven ter bevordering van ecologisch en veilig goederenvervoer.

O&O-bedrijfsprojecten

Tot en met 30 september 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot regeling van de steun aan projecten van onderzoek en ontwikkeling van het bedrijfsleven in Vlaanderen.

Vanaf 1 oktober 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor onderzoek en ontwikkeling met een kennisintensief karakter in Vlaanderen.
- ▶ Besluit van de Vlaamse regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor ontwikkeling en innovatie in Vlaanderen.

Kmo-programma

Tot en met 30 september 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot regeling van de steun aan projecten van onderzoek en ontwikkeling van het bedrijfsleven in Vlaanderen.

Vanaf 1 oktober 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor ontwikkeling en innovatie in Vlaanderen.

Sprint-projecten

Tot en met 30 september 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot regeling van de steun aan projecten van onderzoek en ontwikkeling van het bedrijfsleven in Vlaanderen.

Vanaf 1 oktober 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor ontwikkeling en innovatie in Vlaanderen.

Baekeland-mandaten

Tot en met 30 september 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot regeling van de steun aan projecten van onderzoek en ontwikkeling van het bedrijfsleven in Vlaanderen.

Vanaf 1 oktober 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor onderzoeksprojecten voor de uitvoering van doctoraatsonderzoek of postdoctoraal onderzoek in samenwerking met onderzoeksorganisaties.

Innovatiemandaten

- ▶ Besluit van de Vlaamse regering van 3 oktober 2003 houdende de instelling van een financieringskanaal voor het strategisch basisonderzoek in Vlaanderen.

Tot en met 30 september 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot regeling van de steun aan projecten van onderzoek en ontwikkeling van het bedrijfsleven in Vlaanderen.

Vanaf 1 oktober 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor onderzoeksprojecten voor de uitvoering van doctoraatsonderzoek of postdoctoraal onderzoek in samenwerking met onderzoeksorganisaties.

Vlaams InnovatieSamenwerkingsverband (VIS)

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 2006 tot regeling van de steun aan projecten van innovatiestimulering, technologisch advies en collectief onderzoek op verzoek van Vlaamse innovatiesamenwerkingsverbanden.

TETRA-fonds

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 30 april 2004 houdende de oprichting van een programma voor de bevordering van kennistransfer door instellingen van hoger onderwijs.

Landbouw- of LA-trajecten

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 18 februari 2005 betreffende de projectmatige financiering van toegepast collectief onderzoek voor de land- en tuinbouwsector.

Vlaams EFRO-programma

- ▶ VERORDENING (EU) Nr. 1303/2013 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 17 december 2013 houdende gemeenschappelijke bepalingen inzake het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds, het Cohesiefonds, het Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling en het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij en algemene bepalingen inzake het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds, het Cohesiefonds en het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1083/2006 van de Raad.
- ▶ VERORDENING (EU) Nr. 1301/2013 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 17 december 2013 betreffende het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling en specifieke bepalingen met betrekking tot de doelstelling "Investeren in groei en werkgelegenheid", en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1080/2006.
- ▶ VERORDENING (EU) Nr. 1299/2013 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 17 december 2013 betreffende specifieke bepalingen voor steun uit het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling ter verwezenlijking van de doelstelling "Europese territoriale samenwerking"
- ▶ Beslissing van de Vlaamse Regering van 6 juni 2014 tot goedkeuring en indiening bij de Europese Commissie van het EFRO - programma Vlaanderen 2014 – 2020.
- ▶ UITVOERINGSBESLUIT VAN DE COMMISSIE C(2014) 9854 final van 12 december 2014 tot goedkeuring van bepaalde elementen van de het operationele programma "Vlaanderen" voor steun uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling in het kader van de doelstelling "Investeren in groei en werkgelegenheid" voor de regio Vlaanderen in België (2014BE16RFOP002).

Bijlage 4 – Overzicht toegekende steun

1 - O&O in bedrijven

Aanvrager/Partners	Steun (€)
F2S2	35000
SCOJE	19965
ZORA ROBOTICS	600783
Procare	315716
COMMETO	288807
E-POINT	64282
INTEGRO VZW, CAMPUS SINT JAN BERCHMANS	109302
ICOS VISION SYSTEMS	353720
JSR MICRO	33770
ICOS VISION SYSTEMS	444240
APPLIED MATERIALS EUROPE/B	110183
XENOMATIX	283661
Airobot	95912
VERHAERT NEW PRODUCTS AND SERVICES	828664
BE-MOBILE TECH	631169
BPOST	75581
INUITS	418307
ROMBIT	507812

<i>CITYMESH</i>	236947
RSSCAN INTERNATIONAL	454031
3D WEAVING	263730
BOORTMALT	120202
PRODIGEST	219459
B&A AUTOMATION	158491
INNOSER BELGIË	173583
AVECOM	189305
NOVOSANIS	337614
4C CONSULTING	437577
BARCO HEALTHCARE	1478228
<i>FEOPS</i>	682472
ALSICO HIGH TECH	137269
<i>CONNECT GROUP</i>	141221
XEIKON MANUFACTURING	336351
CROSSLANG	72538
<i>INTERNET ARCHITECTS</i>	330166
<i>ENDARE</i>	322062
<i>IDEABOX</i>	107067
BARCO CORPORATE RESEARCH	336699
<i>INTERFLUX ELECTRONICS</i>	271105
BARCO CORPORATE RESEARCH	425676
<i>SKYLINE COMMUNICATIONS</i>	275493
<i>SKYHAUS</i>	261828
VERHAERT NEW PRODUCTS AND SERVICES	373720
<i>NOKIA BELL</i>	168093

<i>NXP</i>	155304
C-MAC ELECTROMAG	208275
<i>MAGWEL</i>	135477
<i>MINDCET</i>	97950
SAMSONITE EUROPE	333914
<i>SENSOLUS</i>	165968
ZWEKO OPTICS	222670
<i>VOXDALE</i>	60640
SOLTECH	112744
<i>VDS WEAVING</i>	154318
<i>IPTE-GENK</i>	150103
NOKIA BELL	416831
<i>VRT</i>	138615
<i>THEO TECHNOLOGIES</i>	222788
EXMAR SHIPMANAGEMENT	88960
<i>OVINTO</i>	288220
<i>ALOXY</i>	208344
NOVY	364327
<i>DEMEYERE</i>	101947
<i>FOODPAIRING</i>	154944
<i>CRE8RONICS</i>	55000
ROULARTA ROESELARE	100861
<i>SKYHAUS</i>	163475
<i>BOTHR</i>	185610
TELEVIC HEALTHCARE	211568
<i>COMPUTER MANAGEMENT & SERVICES</i>	109265
<i>OCMW KORTRIJK</i>	16935

<i>DISTRAC</i>	53259
<i>WZC SINT-BERNARDUS</i>	27869
VRT	265588
<i>NOKIA BELL</i>	529323
<i>SENTIANCE</i>	138960
<i>DIGITOPA</i>	192119
AUCXIS	189399
<i>OCTINION</i>	116053
<i>DRONEMATRIX</i>	100325
<i>IN2POWER</i>	102685
<i>ID LOGISTICS</i>	21700
MATERIALISE	63046
<i>ORSI ACADEMY</i>	129523
<i>DE CRONOS GROEP</i>	108896
KONINGS	356324
GREENYARD PREPARED	254995
TESCAN XRE	227831
<i>SUEZ T&R</i>	246379
SAINT-GOBAIN INNOVATIVE MATERIALS-KONTICH	362365
NIKO	982615
ArcelorMittal Belgium	109536
LVD COMPANY	647260
<i>SHAPES METALWORKS</i>	54000
AGFA HEALTHCARE	498874
CONFO THERAPEUTICS	1027959
JANSSEN PHARMACEUTICA	769018

MELEXIS TECHNOLOGIES	379448
BARCO CORPORATE RESEARCH	2546754
PICANOL	803183
ALERIS ALUMINUM	329460
ICSENSE	324231
RECTICEL WETTEREN	1555389
argenx BVBA	2527074
P & X MEDICAL	413000
WIMBLE	436962
KANEKA	1101245
THEO TECHNOLOGIES	1771970
JANSSEN PHARMACEUTICA	799984
ONESPAN	852224
JANSSEN PHARMACEUTICA	799993
JANSSEN PHARMACEUTICA	799244
LAMIFIL	826274
JANSSEN PHARMACEUTICA	799439
JANSSEN PHARMACEUTICA	349664
PURATOS	806058
PETERSIME	815124
JANSSEN PHARMACEUTICA	1156381
JANSSEN PHARMACEUTICA	769972
COBIORES	1721288
NOKIA BELL	1833941
KDCCVM - OPTIQUENCH	609112
OCTIMET Oncology	1077887
VERO DUCO	574157

GALAPAGOS	1494761
OLEON-ERTVELDE	678136
JANSSEN PHARMACEUTICA	275012
Yesse Technologies	1020469
AB INBEV	1138422
REJUVENATE BIOMED	459939
ORBIX PRODUCTIONS	540909
MIDIAGNOSTICS	1704255
PURATOS	770838
ATLAS COPCO AIRPOWER	369408
MEDIAGENIX NEXT GENERATION	2172204
CONUNDRA	496610
argenx BVBA	2634400
KONINGS	509963
SANLUC INTERNATIONAL	575810
CNH INDUSTRIAL BELGIUM	2024067
VAMIX	727171
CITRIQUE BELGE	609618
<i>JODOCO</i>	291216
VIROVET	589595
GLOBALYEAST	1026559
AELIN THERAPEUTICS	991612
PURNA PHARMACEUTICALS	490455
INSPYRO	202284
APPINESS	1069877
GREENSEAL CHEMICALS	1063249

PRODIGEST	1153215
TESSENDERLO GROUP	1178723
TELEVIC HEALTHCARE	494481
TAMINCO	432798
ASCO	623604
PROVIRON HOLDING	698493
BIFAST	465056
GENZYME FLANDERS	2279745
ORIONIS	1870068
MATERIALISE	1606239
AGFA	2992683
BEKAERT-BTC	1390892
UMICORE RESEARCH OLEN	1619240
XVENT	982696
INDIGO DIABETES	2946765
JANSSEN PHARMACEUTICA	1329024
BARCO HEALTHCARE	1779146
COOLREC	62203
DURACELL BATTERIES	485410
<i>OMETA</i>	526398
ESKO SOFTWARE	1071510
SECURE CODE WARRIOR	351620
DATADOBI	755625
CASIER RECYCLING	133669
<i>3D WEAVING</i>	240092
BEAULIEU INTERNATIONAL GROUP	884382

OVINTO	382583
BEKAERT-BTC	2999959
FROOMLE	313319
CNH INDUSTRIAL BELGIUM	2495341
ArcelorMittal Belgium	594431
<i>APERAM STAINLESS BELGIUM</i>	828090
<i>ONTOFORCE</i>	451146
ELTECH	138943
VEGOBEL	243715
MOVANIS	166077
VAN LANDUYT	319486
SPIROMATIC	256828
BRN	71927
FLIR SYSTEMS TRADING BELGIUM	140495
KONSTRUKTIEWERKHUIZEN STAS	277658
SIGASI	279670
ZETICON	102152
COM&SENS	118793
ADVIONICS	276882
KPD SERVICES	271753
PURE VALUE EUROPE	163411
CISCO SYSTEMS BELGIUM	179845
GYMNA UNIPHY	244508
Think50	245118
GHEKIERE INDUSTRIES	187190
<i>VAN HOLDER</i>	152940
SELMA.AI	448666

Colossus	229497
DEKEYZER-OSSAER	75320
<i>OCMW BRUGGE</i>	28758
FCE LISO	195015
LILO	125556
UnderCover	391409
EYWA	110015
<i>THE POWERSHOP</i>	62294
CONTINENTAL AUTOMOTIVE BENELUX	540183
SHIVER	168104
LIFEPOWR	251341
CREA DOMOTICS	211876
CADSKILLS	81171
INNOLOGIC	113498
PRG Projects	223197
A.W.B. SCHOTS	170618
KOTPUNT	40988
TREVI	78595
CONDUGO	102600
VANSICHEN LINEAIRTECHNIEK	93222
AGIDENS	328047
ALLNEX	95280
SOLVENTURE LIFE	270124
CIBO	192027
BORGINSOLE	636045
LVP ENGINEERING & CONSTRUCTIONS	140404
PROTEIN FARM	315360

FLUIDDA	254669
GUARDSQUARE	162187
BARRY CALLEBAUT BELGIUM	801061
VERKEERS- & VEILIGHEIDSSIGNALISATIE	133772
Cospecto	359287
IxorTalk	298028
ST-LUC LABELS & PACKAGING	279988
VINTECC	158101
<i>VAPO HYDRAULICS</i>	117944
KNOWARE	229573
CALLISTA	135360
ESSESIUM	314420
GOVAERTS RECYCLING	196859
AGRIN	71274
FETTE COMPACTING BELGIUM	1812566
ELSYCA	205575
COGN-IT	169743
SUMMA	273920
DRIX	366932
ATLAS COPCO AIRPOWER	160129
INTERSOFT ELECTRONICS	68630
FIBERTEX	193535
COMMSCOPE	1028122
VEOS	472028
VDL Bus Roeselare	818169
DELIVERECT	272363
Buffl	129195

Tusk IC	227892
IDEWE	114373
Mishalle	420181
ESTER	103434
HOUSE OF MUSIC	469377
MDMJ ACCOUNTANTS	202669
ICOMETRIX	178605
MAGNAX	194251
LODEWIJCKX	154809
FLEXIBLE ROBOTIC SOLUTIONS	80038
ACT&SORB	56397
RENDAPART	80534
EPIGAN	238240
We-drop	166168
OMEGAFIRMA	108578
MAXFLOW	162698
iFLUX	82820
PUNCH POWERTRAIN	1852734
NURAMA	156994
JAM HORSE SPORT	153760
BAUSCH DATACOM	153276
POLYTECHNISCH BEDRIJF	39709
BRUSSELS MEDICAL CENTER	91717
OCTINION	1675278
<i>OCTINION AGRICULTURE</i>	384599
AVT EUROPE	307094
ALBATROS	109346

LASER CLADDING VENTURE	227091
TG-PACKAGING	758708
INTERSIG	187586
PLANOPSIM	170494
BAROTEC	200409
ORAKEL GROUP	161149
<i>B-TOKEN</i>	8209
<i>ORAKEL</i>	16314
ECONODIGITAL	111798
HICT	323403
TALENT'	229391
VELDEMAN BEDDING	178849
BCW NV	188110
ALTACHEM	116140
E-MAZE	192219
INFLUO	223128
BYCYKEL	82131
INDUSCLEAN	92855
CAPETECH	131974
Hammer-IMS	239272
VENTURE SPIRIT	398866
SUMMA	44770
DE BOER GREEN SOLUTIONS	161343
GENZYME FLANDERS	2983123
PURATOS	400610
POULPHARM	290130
LADRILLO	99307

<i>HANDSAEME MACHINERY</i>	175631
SADEF	310550
HOET	127648
PT	32457
ZEOPORE TECHNOLOGIES	353403
MODERNA PRODUCTS	198295
ARAANI	125505
TINKERLIST.TV	195125
WIPA CHEMICALS INTERNATIONAL	42256
SOUNDTALKS	146817
WINSTON-ANALYTICS	25380
CLAERHOUT ALUMINIUM	108309
VERVOER VAN DIEVEL	166952
Cigna International Health Services	126641
VINI GREEN ENERGY	346733
MAGCAM	252946
iController	303553
Presque	46732
BEKINA BOOTS	79254
<i>BEKINA COMPOUNDS</i>	52201
T-MINING	337731
WATTSON	13333,5
<i>POWERDALE</i>	23041,5
<i>THINK E</i>	34896
BYNUBIAN	230928
CGK Group	128797
SCULPMAN	206760

SALESFLARE	227034
QMATEX	211171
SCRIPTBOOK	221516
ELIMITY	241113
BEAULIEU INTERNATIONAL GROUP	1101231
MECANIEK CHEVALIER	176922
ALSICO HIGH TECH	197682
LOCAL FOOD WORKS	81945
ALURO	320522
LESOS ENGINEERING	270032
BLUE FOOT MEMBRANES	282098
BLUM-MACHINERY	195186
TRESCO ENGINEERING	168401
MOBILE LOCKER	267968
ERTZBERG	44205
ACT RESEARCH	458120
SCALDOPACK	212144
SOULMADE	124697
<i>KNOWLEDGEFLOW</i>	56013
AVC GEMINO	246245
Vandezande	216897
FRIBONA	132228
NowMax	69997
ANIMATED MOTION STUDIOS	223562
PROMEKO	487006
STAMPIX	124137
INFOMAT	125977

Tuneclix	264108
Crème de la Crème Belgium	500000
KERV AUTOMOTIVE	500000
PARKER HANNIFIN	148781
Laboratorium M. Nuytinck	209093
<i>POST VERBA VERBERA</i>	189686
SIHTO	500000
IFG Cresco	175182
FLEXIBLE ROBOTIC SOLUTIONS	115731
ScioTeq	357498
INBIOSE	500000
ERGOTRICS	476108
RECTICEL WETTEREN	323884
BARCO CORPORATE RESEARCH	226175
AMS BELGIUM	450416
DRONEMATRIX	353486
VOS TECHNICS	162715
REIN4CED	500000
AJINOMOTO OMNICHEM	221317
DE BOER WATERPROOFING SOLUTIONS	223557
VIPUN MEDICAL	500000
SOLUTIA EUROPE-GENT	151619,9
<i>SOCAPLAST</i>	162538,2
BYTEFLIES	449573
TABANAA	123529
SPACEPAL	130526
STATIK	206706

Think 3D	268783
INNOSER BELGIË	674951
OQuila	69426
ACTIV84HEALTH	59832
LMJ CONSTRUCT	341960
DESOLARI	216802
SAEY	318383
VANDEN BROELE INVEST	156312
HOF TEN DORMAAL	228871
NEOPOL	306854
OPTIDRIVE	215488
KOFFIE F. ROMBOUTS	249122
LOCINOX	245079
HYSOPT	303529
A.B.S. ROELAND	114379
LICHTVIS	112155
MEYLAND	79919
CAPITAL H	209025
SEAFAR	352107
WINSOL INTERNATIONAL	30135
MOERMAN	159846
DAFCO	30320
SESVANDERHAVE	467655
ADDAX MOTORS	460713
SIEMENS INDUSTRY SOFTWARE	319273
<i>PICANOL</i>	139155

<i>PUNCH POWERTRAIN</i>	215206
<i>DANA BELGIUM</i>	83613
<i>TML</i>	147552
<i>IVEX</i>	55776
Achilles Design	271088
<i>JANSSEN PHARMACEUTICA</i>	152269
<i>CNH INDUSTRIAL BELGIUM</i>	176494
<i>CRONOS</i>	158553
<i>VITALO INDUSTRIES</i>	39349
<i>AUGNITION</i>	209025
<i>SUPPORTSQUARE</i>	292498
ATLAS COPCO AIRPOWER	133706
<i>DAIKIN EUROPE</i>	92118
<i>IDEWE</i>	67625
<i>DANA BELGIUM</i>	71599
<i>VAN ROEY AUTOMATION</i>	293789
<i>VOXDALE</i>	156610
<i>FLEXIBLE ROBOTIC SOLUTIONS</i>	23927
<i>ALBERTS</i>	173190
<i>AZUMUTA</i>	149472
ATLAS COPCO AIRPOWER	94583
<i>DAIKIN EUROPE</i>	104645
<i>DANA BELGIUM</i>	102109
<i>FLEXIBLE ROBOTIC SOLUTIONS</i>	94306
<i>TILTECH</i>	219311
DANA BELGIUM	162542
<i>MICHEL VAN DE WIELE</i>	239444

<i>PICANOL</i>	219026
<i>SIEMENS INDUSTRY SOFTWARE</i>	96131
DANA BELGIUM	144042
<i>PUNCH POWERTRAIN</i>	208952
<i>SIEMENS INDUSTRY SOFTWARE</i>	254124
<i>NOESIS SOLUTIONS</i>	195890
BARCO CORPORATE RESEARCH	931451
<i>PICANOL</i>	140460
<i>BOSAL ECS</i>	648381
<i>BEKAERT-KORTRIJK</i>	653940
<i>REYNAERS</i>	92433
<i>Grammer EIA ELECTRONICS</i>	105349
<i>NOESIS SOLUTIONS</i>	225863
MATERIALISE	65875
<i>LASER CLADDING VENTURE</i>	37094
<i>3DSYSTEMS</i>	90113

2 - Sprint

Aanvrager/ <i>Partner</i>	Steun (€)
BMT Aerospace International	144587
<i>ASCO</i>	
HELPPER	118971
SKYLUX	212061
Ter Beke Vleeswarenproductie	76804
UNILIN	187868

3 - KMO-programma (innovatie in kmo's)

Aanvrager/ <i>Partner</i>	Steun (€)
BLUECRUX	50000
ORILLIA	10900
<i>CLUBIT</i>	14100
ISOPROC	24302
ImplicitMeasures.com	25000
THERESE DE BRUYNE	50000
NEOSCORES	25000
PILOKOBA	43062
IN2POWER	50000
MUSEBOOKS	50000
QIT	25000
CLEVER BOTS	50000
ZETAPULSE	50000
FORCE MECHANICS	50000
GILBOS	25000
N.U.D.	49899
OWS	25000
<i>AVECOM</i>	25000
D!NK	30082
<i>CAPETON</i>	18867
Flagstone	25000
BRANDNEWHEALTH	24282

<i>SENTIANCE</i>	8423
M.I.P. solutions	50000
FLEGGs	50000
Firebird Networks	29292
HUMANIX	13333
Automated Analytics	50000
JUSTASK!	14583
<i>LIPPENS JAN</i>	10333
P&V Elektrotechniek	119908
FUTECH	232111
FLUIDDA	250000
ST-LUC LABELS & PACKAGING	222531
THERMOVAULT	198647
ESOPTRA	250000
SILICON LINE	237874
SOFICO	228708
MYRIADE	213726
POZYX	179829
AQUA ECOLOGIC	58122
RECOMATICS	160166
ECONCORE	227303
Chestnote	171931
nLab	101682
SLEEK	189600
INTRACTO GROUP	250000
STARDEKK	209857

CAELESTE	250000
JuNovation	136875
GEOS	250000
QUALITY BY DESIGN	138024
<i>ANTLERON</i>	87272
R.dc	170989
CALLTIC	217645
LINGUINEO	76958
CYBORN	210090
DRONEGRID	213119
MOBIT BELGIUM	241180
QAELUM	199596
ADG.BELGIUM	217849
CONSTRUCTIEWERKEN DE MEYER	139036
CrossWise	194711
WILGENBROEK	122711
DALTIX	235607
INGRIZO	249678
COMATE	37654
<i>QUASO</i>	15160
Ixor	233172
METALogic A.I. Technologies & Engineering	120525
<i>D&D ISOLTECHNICS</i>	93754
STEERABLE INSTRUMENTS	211319
<i>ORSI ACADEMY</i>	7500
Harmony	235759
HERBAVITA	112961

REIN4CED	250000
SURGICAL SENSORS	242250
SWEEPATIC	158829
TAGLAYER	250000
ECCA	234609
PEHESTAT	235108
LEYS	250000
GILBOS	154707
TEAMLEADER	250000
DELINO	108026
CreaChem	52599
S-Biomedic	217486
Vallaey Landbouwmachines	113390
Profit Europe	206167
MIXLE	104739
MOBCO	73505
<i>QUAMOTION</i>	56060
TIEM	74601
BUMP	153730
Dynactionize	250000
APERI	250000
JIMBER	95513
OFFICE-LINE	189941
SKEDIFY	250000
DEFORCHE ENGINEERING	192676
<i>PDT ENGINEERING</i>	8991
SENSOTEC	250000

Mind4Energy	160396
DROPSOLID	250000
Impaqt	210092
FISHEYE	246007
ZAPFLOOR	233771
PRIME WATER	147220
CRELEM BAKERIES	230938
Optimile	195936
Automated Analytics	243345
G.D.W.	250000
DOCSOLVER	169425
intuEdrive	169707
BEMATRIX	219869
THoCC	250000
QBD SOFTWARE	204585
Hylar	249543
CONNECT-HC	143884
<i>BLUE PLANET ACADEMY & CONSULTING</i>	106116
INNOVATE-IT	126007
SMART ENDS	191977

4 - Baekeland-mandaten (doctoraatsbeurzen)

Aanvrager	Steun (€)
Apcor R&M	312900
APHEA.BIO	289089
ArcelorMittal Belgium	213500
ArcelorMittal Belgium	217703
Atlas Copco Airpower	220273
Atlas Copco Airpower	220558
Atlas Neuroengineering	275115
B4Plastics	294214
BYTEFLIES	308350
COCHLEAR TECHNOLOGY CENTRE	181183
Comsof	268777
Dredging International	261938
D-Teach	344622
FBGS International	310468
FERTIKAL	341124
Froomle	315075
GLOBAL STEM CELL TECHNOLOGY	213113
Group Michiels Advanced Materials	267692
International Marine and Dredging Consultants	204466
JANSSEN PHARMACEUTICA	195000
JANSSEN PHARMACEUTICA	215950
KEPPEL SEGHERS BELGIUM	183143
MatchID	257321

Melexis Technologies	213000
Octinion	301741
PIXELVISION	335230
Siemens Industry Software	216799
SOLVENTURE	4164
Umicore	210953
Umicore	201532
UMICORE RESEARCH OLEN	213500
Vegobel	305085
XenomatiX	291172

5 - Innovatiemandaten Fase 1

Aanvrager	Steun (€)
Derboven Jan <i>SCIA GROUP INTERNATIONAL</i> <i>KUL-SOC-MEDIA&COM-CUO</i>	132400
Nikiforov Anton <i>APEMCO</i> <i>RUG-TW-FYS</i>	150592
Devolder Brecht <i>DEME NV</i> <i>KUL-BRUGGE-BOUW</i>	123283
Stijn Jonckheere <i>Siemens Industry Software</i> <i>KU Leuven - Afdeling Productietechnieken, Machinebouw en Automatisering</i>	126000

6 - Innovatiemandaten Fase 2

Aanvrager/Partner	Steun (€)
GROUP MICHIELS ADVANCED MATERIALS <i>Watté Jonathan</i>	

<i>RUG-WE-ANORGAN&FYSCHEM-SCRIPTS</i>	76800
GALAPAGOS	
<i>Buyl Karolien</i>	
<i>VUB-GE&FA-FA-FAFY</i>	143325
JANSSEN PHARMACEUTICA	
<i>Venken Koen</i>	
<i>VIB-RUG-INFLAM</i>	147588
FARYS SOLAR	108095
<i>Buysschaert Benjamin</i>	
<i>RUG-BIO-BIOTECH-LABMET</i>	5001
<i>RUG-BIO-GROENCHEM-DEEL&GRENSVLAK</i>	4592
TREVI	127315
<i>Bruneel Joren</i>	
<i>RUG-BIO-GROENCHEM-EnVOC</i>	
BIOMARIC	
<i>Kerkhof Karen</i>	
<i>ITG-MICROBIOLOGIE-VIROL</i>	105960
ICOMETRIX	88326
<i>Robben David</i>	
<i>KUL-IR-ESAT-PSI</i>	
<i>KUL-GE-NEURO-EXPNEURO</i>	
Confo Therapeutics	193165
<i>Kamila Skieterska</i>	
<i>UGent - Vakgroep Bioanalyse</i>	
Galapagos	133250
<i>Jean-Paul Decuypere</i>	
<i>KU Leuven - Faculteit Geneeskunde</i>	

7 - Innovatiemandaten Spin-offs

<i>Aanvrager/Partner</i>	Steun (€)
Lefevere Jasper	
<i>BASF ANTWERPEN-STI/P-AUTOMATION SERVICES</i>	
<i>VITO-INDI-MAT</i>	301312
Vásquez Quintero Andrés Felipe	
<i>COCHLEAR TECHNOLOGY CENTRE</i>	
<i>IMEC-ELIS-CMST/TFCG/RUG-TW</i>	276174
Núñez Ares José	
<i>TECNISALE CONSULTING</i>	

<i>KUL-BIO-BIOSYS-MEBIOS</i>	243593
Samapundo Simbarashe	
<i>HOVADI</i>	
<i>RUG-BIO-VOEDING-LFMFP</i>	144875
<i>RUG-WE-BIOCHEM&MICRO-MICROBIO</i>	48225
<i>RUG-BIO-VOEDING-LEVENSWE</i>	96550
Tom Bosserez	
<i>CAPRICORN VENTURE PARTNERS</i>	
<i>KU Leuven - Centrum voor Oppervlaktechemie en Katalyse: Karakterisatie en Applicatie Team</i>	251551
Filip Jorissen	
<i>Studiebureau Boydens Raymond</i>	
<i>KU Leuven - Afdeling Toegepaste Mechanica en Energieconversie</i>	253377
Jan Croes	
<i>Siemens Industry Software</i>	
<i>KU Leuven - Afdeling Productietechnieken, Machinebouw en Automatisering</i>	263000
Tanja Jatsenko	
<i>Inovigate</i>	
<i>KU Leuven - Departement Menselijke Erfelijkheid</i>	247714
Steven Nagels	
<i>QUAD INDUSTRIES</i>	
<i>UHasselt - Instituut voor Materiaalonderzoek</i>	245092
Sebastiaan Derese	
<i>Boerenbond</i>	
<i>UGent - PainT</i>	247000
Bart Roman	
<i>CUBE MANAGEMENT COMPANY</i>	
<i>UGent - Vakgroep Groene Chemie en Technologie</i>	290500

8 - Landbouwtrajecten

Aanvrager/ <i>Partner</i>	Steun (€)
KUL-BIO-M ² S-BIOENG	344553
<i>PCS</i>	337046
<i>ILVO-PLANT</i>	209286
KUL	389653
<i>PROEFSTATION VOOR GROENTETEELT</i>	153933
<i>PROEFCENTRUM HOOGSTRATEN</i>	156174
<i>SCIENTIA TERRAE</i>	74385
INAGRO-TUINBOUW	218142
<i>ILVO-PLANT-GEN</i>	160523
<i>VITO-KWL-RMA</i>	279651
INAGRO	297993
<i>PCG</i>	46744
<i>PROEFSTATION VOOR GROENTETEELT</i>	47577
<i>ILVO-T&V-AGROTECHNIEK</i>	266925
<i>KUL-BIO-BIOSYS-MEBIOS</i>	176909
<i>VITO-RS</i>	163355
PCFRUIT-TWO	198163
<i>KUL-WE-BIO-DIERECOL</i>	145800
PCG	206767
<i>ILVO-PLANT</i>	190755
PROEFSTATION VOOR GROENTETEELT	352741
<i>PCG</i>	67862
<i>PROEFCENTRUM HOOGSTRATEN</i>	300218

<i>RUG-BIO-PLANT&GEWAS-AGROZOO</i>	298710
RUG-BIO-DIER&AQUAECO-VOEDING	574339
<i>ILVO-DIER-VEE</i>	134309
<i>INAGRO-DIERLIJKE PRODUCTIE</i>	98964
<i>KUL-BIO-M²S-BIOENG</i>	230945
<i>APB HOOIBEEKHOEVE</i>	125550
KUL-BIO-BIOSYS-MEBIOS	371202
<i>PCG</i>	161511
<i>PROEFSTATION VOOR GROENTETEELT</i>	211639
<i>PROEFCENTRUM HOOGSTRATEN</i>	204597
<i>VCBT</i>	193062
PCFRUIT-TWO	526449
<i>PROEFCENTRUM HOOGSTRATEN</i>	318566
<i>KUL-BIO-M²S-BIOENG</i>	240075
ILVO-PLANT	309866
<i>BODEMKUNDIGE DIENST BELGIE</i>	142622
<i>RUG-BIO-OMG-FYS</i>	218252
<i>INAGRO-BIOLOGISCHE PRODUCTIE</i>	66658
PCS	510722
<i>RUG</i>	309640
ILVO-DIER-VEE	818905
<i>PROEFBEDRIJF PLUIMVEEHOUDERIJ</i>	123570

9 - Technologietransfer hoger onderwijs naar bedrijven

Aanvrager/Partner	Steun (€)
KUL	333000
<i>SIRRIS-LEUVEN</i>	110954
HS-HWV	95285
RUG	190088
<i>WTCB-O&I-GSS-SC</i>	90413
HS-TM	204425
<i>KUL</i>	202113
HS-HWV	315980
HS-HG	197128
<i>I.C.B.</i>	80216
KUL	442403
KUL	209513
<i>HS-HWV</i>	176517
KUL	356125
UA	306556
<i>OCW-BAC</i>	133588
HS-TMKEMPEN	333803
<i>PCFRUIT-TWO</i>	104241
KUL	364450
UHASSELT	275887
<i>PASSIEFHUIS-PLATFORM</i>	6861
<i>WTCB-O&I-MTE-MA-LMA</i>	93354
HS-TMKEMPEN	304857

<i>WTCB-O&I</i>	137075
HS-UCLLEUV	275896
RUG	416782
KUL	235413
HS-TMKEMPEN	442174
HS-HWV	247119
<i>RUG</i>	34441
HS-TM	339938
<i>HS-HWV</i>	95971
KUL	433659
RUG	350760
UHASSELT	229378
HS-TMKEMPEN	305782
<i>WTCB-O&I-AEC-CLIE-VE</i>	138000
KUL	442403
UHASSELT	244540
<i>KUL</i>	119764
UHASSELT	253379
<i>KUL</i>	49141
<i>IMEC-SMART ELECTRONICS</i>	134859

10 – Vlaamse innovatiesamenwerkingsverbanden - Collectief onderzoek (CO)

Aanvrager	Steun (€)
CENTEXBEL-LABOV	322056
CENTEXBEL-LABOV	339421
SIRRIS-LEUVEN	458769
SIRRIS-LEUVEN	434983

11 - Trajecten Innovatievolgers

Aanvrager/ <i>Partner</i>	Steun (€)
BAAV-BEROEPSVERENIGING	123277
<i>UHASSELT-IMOB</i>	94960
VCB	90223
<i>NAV-DE VLAAMSE ARCHITECTEN</i>	52950
<i>FEREB</i>	70962
<i>WTCB-O&I-MTE-BCH-BE</i>	115098
VIGC	266711
CLUSTA	253526
AGORIA	49956
<i>SIRRIS-LEUVEN</i>	277280
GROEN LICHT VLAANDEREN	1600
<i>TECNOLEC</i>	215553
<i>WTCB-O&I-AEC-CLIE-L</i>	103431
<i>KUL-GENT-ESAT</i>	96270
CONFEDERATIE BOUW AFWERKING	33241
<i>NAV-DE VLAAMSE ARCHITECTEN</i>	31687
<i>WTCB-O&I-MTE-MA</i>	236514
<i>BOUWUNIE</i>	31574
WATERCIRCLE	355034

12 – COOCK-projecten

<i>Aanvrager/Partner</i>	Steun (€)
BIL-OND	236276
CENTEXBEL-LABOV	293897
VOM	148549
<i>SIRRIS-GENT</i>	

13 - Clusters - Clusterwerking Innovatieve Bedrijfsnetwerken

Aanvrager/ <i>Partner</i>	Steun (€)
VRI	149908
DSP VALLEY	76501
<i>Citylab</i>	141899
WTCB-OND	219995
FLANDERSBIO	188041
<i>DSP VALLEY</i>	126953
<i>MedTech Flanders</i>	54984
ITS Belgium	295059
AGORIA	236458

14 - Clusters - Clusterwerking Speerpuntclusters

Aanvrager	Steun (€)
De Blauwe Cluster	1489392

15 - Clusters – SBO-projecten

Aanvrager/ <i>Partner</i>	Steun (€)
UA	957105
<i>KUL</i>	523700
<i>RUG</i>	367380
<i>FLANDERS' FOOD</i>	188324

VUB	649300
<i>KUL</i>	242000
<i>UHASSELT</i>	242000
<i>VIL</i>	136560
VITO-INDI-SCT	752893
<i>UWL-UCL-SA-MAPR-IMAP</i>	40000
<i>KUL</i>	264800
<i>UA</i>	280500
<i>VUB</i>	582000
<i>UHASSELT</i>	230400
<i>RUG</i>	573500
KUL	1193266
<i>VUB</i>	511125
<i>RUG</i>	406160
<i>ILVO</i>	384385
<i>FLANDERS' FOOD</i>	99428
<i>ROTHAMSTED RESEARCH</i>	380537

16 - Clusters – COOCK-projecten

Aanvrager/ <i>Partner</i>	Steun (€)
VIL	132559
VIL	154057
<i>HS-HWV-DESIGN-DAE</i>	10706
FLANDERS' FOOD	136330
<i>UA-SOC-CW-MIOS</i>	15516
PACK4FOOD	189063

<i>UHASSELT</i>	42138
<i>RUG</i>	343648
<i>FLANDERS' FOOD</i>	119199
WTCB-OND	184262
<i>HS-VIVES-NOORD</i>	39850
<i>HS-PXL</i>	42000
FLANDERS' FOOD	94952
<i>WATERCIRCLE</i>	18240
<i>RUG-BIO-VOEDING-MICROBIO</i>	159035
VIL	178841
<i>UA</i>	30000
VIL	135266
<i>VITO-INDI-MAT</i>	45005
VIL	112441
VIL	94975
<i>HS-HWV-DESIGN-INFO</i>	34800
VIL	163036
VIL	162505
<i>HS-AP</i>	29501

17 - Clusters – ICON-projecten

<i>Aanvrager/Partner</i>	Steun (€)
RSSCAN INTERNATIONAL	416385
<i>SAMSONITE EUROPE</i>	256236
<i>RUG</i>	515750

ZIGGZAGG	247329
ASCO	642230
<i>BODYCOTE HIP</i>	204343
<i>MATERIALISE</i>	313736
<i>SIEMENS INDUSTRY SOFTWARE</i>	275893
<i>CRM-GENT</i>	333169
<i>KUL</i>	748200
<i>RUG</i>	542908
<i>ELSYCA</i>	277432
<i>SIRRIS-LEUVEN</i>	326154
<i>BMT Aerospace International</i>	152517
CITRIQUE BELGE	501958
<i>NUTRITION SCIENCES</i>	128535
<i>FLANDERS' FOOD</i>	56394
<i>Globachem</i>	125421
<i>KUL-BIO-M²S-LEVEN</i>	1190711
BESIX	97062
<i>WITTEVEEN+BOS BELGIUM</i>	33880
<i>RUG</i>	449666
<i>RESOURCEFULL</i>	95815
J. JANSSENS EN ZONEN	124790
<i>SILMACO</i>	152890
<i>METALLO BELGIUM</i>	143991
<i>KUL</i>	791358
<i>RUG</i>	101159
<i>RESOURCEFULL</i>	222970
INEOS PHENOL	424075

<i>RUG</i>	241833
<i>SUMITOMO</i>	240604
<i>VITO-INDI-SCT</i>	776578
<i>KINGSPAN INSULATION</i>	124477
OLEON-RANST	231283
<i>DEVAN CHEMICALS</i>	242465
<i>RECTICEL WETTEREN</i>	122608
<i>KUL</i>	389833
<i>VUB</i>	272000
<i>RUG</i>	250000
<i>SOUDAL</i>	125507
VUB	1177634
<i>VDL Bus Roeselare</i>	208533
<i>POWERDALE</i>	591877
<i>BLUEWAYS INTERNATIONAL</i>	368654
<i>SCHOLT ENERGY CONTROL NV</i>	157458
<i>IMTECH - TEMSE</i>	496452
THINK E	255742
<i>ANTEA GROUP-ANTWERPEN</i>	156515
<i>VITO-ENER-ETE</i>	792319
<i>INGENIUM</i>	135161
<i>KUL</i>	556983
<i>VUB</i>	789253
<i>RUG</i>	436500
<i>ENGIE LABORELEC</i>	79834
<i>ABB</i>	51008
<i>IMEC</i>	501691

<i>POWERDALE</i>	122195
<i>ENERVALIS</i>	125400
<i>WATTSON</i>	49242
<i>HILDE DERDE ADOCATENKANTOOR</i>	64050
<i>DUCOOP</i>	174833
<i>THERMOVAULT</i>	209078
<i>QUARES FACILITY MANAGEMENT NV</i>	78768
<i>FARYS SOLAR</i>	47939
<i>ENERGENT CVBA</i>	32537
<i>ENGIE ELECTRABEL-GENT</i>	198566
<i>Openmotics</i>	172572
<i>MAGENTA TREE</i>	40412
<i>ASPIRAVI ENERGY</i>	12208
<i>70GIGAWATT CONSULTING</i>	94394
<i>C-VALLEY LEUVEN</i>	70087
KUL	829326
<i>VITO-ENER-ETE</i>	696317
<i>ABB</i>	494159
<i>TRIPHASE</i>	224922
<i>IMTECH - TEMSE</i>	464112
SDM-PROJECTS	961133
<i>ABB</i>	638111
<i>PRIVA BUILDING INTELLIGENCE</i>	36447
<i>POWERPULSE</i>	300300
<i>VUB-TW-ETEC</i>	1534480
INDAVER-ANTWERPEN	178673
<i>BOREALIS BERINGEN</i>	106899

<i>ECO-oh! Recycling</i>	57779
<i>UA</i>	132609
<i>RUG</i>	640200
<i>BULK.ID</i>	71623
VIGO	196868
<i>KUL</i>	384983
<i>RUG</i>	660417
<i>EASTMAN CHEMICAL TECHNOLOGY</i>	94429
<i>ZIGGZAGG</i>	98730

18 - Clusters - O&O in bedrijven

<i>Aanvrager/Partner</i>	Steun (€)
ANTEA GROUP-ANTWERPEN	24939
<i>ABB</i>	7513
<i>ENERVALIS</i>	6662
<i>QUARES FACILITY MANAGEMENT NV</i>	27944
Creamo Sustainable Business Creation	30000
<i>BAST</i>	53677
<i>Renotec</i>	59555
<i>E20 NV</i>	53970
Renotec	94919
<i>WATTSON</i>	51387
<i>STROOBANTS X PUT ARCHITECTEN</i>	53691
AVECOM	219177
<i>CLARYS</i>	173300

<i>IMPETUS</i>	126160
VITALO INDUSTRIES	71946
<i>BOMBARDIER TRANSPORTATION</i>	8146
<i>COVESTRO</i>	42097
<i>ECONCORE</i>	50749
<i>FRX POLYMERS EUROPE</i>	255235
SEYNTEX	114150
<i>PLASTIBERT & CIE</i>	119460
<i>VETEX</i>	188063
<i>CONCORDIA TEXTILES</i>	108577
<i>SIOEN</i>	154769
MEDEF CONSULTING	32844
<i>ACT RESEARCH</i>	54036
<i>NSX</i>	24683
<i>KARYBEL</i>	19391
<i>Creamo Sustainable Business Creation</i>	15607
CONUNDRA	346456
<i>COLRUYT GROUP</i>	102635
<i>BE-MOBILE TECH</i>	171420
XVENT	500000
<i>YUSO</i>	291492
<i>AMPLIFINO</i>	500000
Transport Gebroeders Van Aerde	49029
<i>ADPO</i>	7360
<i>DIGITAL TALENTS BVBA</i>	128908
JUNE ENERGY NV	277088
<i>BAGAAR</i>	162482

<i>INSAVER</i>	149013
DECEUNINCK	306703
<i>COPACO SCREENWEAVERS</i>	256154
<i>MOAX BVBA</i>	76000
TURBOTEC	24502
<i>ABC</i>	6741
<i>DEME NV</i>	6741
HERBAFROST	304429
<i>LAMBERS-SEGHERS</i>	58654
<i>BIOBEST GROUP</i>	3076
<i>IMMO HERBAFROST</i>	61735

19 - Clusters - Vlaamse innovatiesamenwerkingsverbanden

Aanvrager/*Partner* Steun (€)

SIRRIS-LEUVEN

KUL-GENT-ESAT-LICHT

FLAG

SIRRIS-LEUVEN

SIRRIS-LEUVEN

AGORIA

GO4CIRCLE

20 - Proeftuinen Industrie 4.0

Aanvrager/ <i>Partner</i>	Steun (€)
FLAM3D-SIM	319444
KUL-BRUGGE-WERK	147890,9
<i>FLANDERS MAKE-DecisionS</i>	149411,9
<i>RUG-TW-WERKTUIG&WARMTE-WARMTE</i>	144979,5
WTCB-O&I-GSS-SC	271572,8
<i>SIRRIS-KORTRIJK</i>	86550
<i>HS-HWV-DESIGN-DAE</i>	141680
EUKA	388080
<i>PCFRUIT-ADMINISTRATIE</i>	36960
<i>CONFEDERATIE BOUW LIMBURG</i>	18480
<i>WTCB-O&I-GSS-SC</i>	26400
UHASSELT-WE-INFOR-EDM	136726
<i>BIOVILLE</i>	44316,01
<i>FLANDERS' FOOD</i>	43700
<i>HS-HWV-DESIGN-DAE</i>	70025,31
<i>FLANDERS MAKE</i>	106739,4
HS-HWV-DESIGN-INFO	312612,9
<i>RUG-TW-ISP-DESIGN</i>	116069,7
CATALISTI	183992
<i>IMEC</i>	80011,2
<i>HS-KDG-W&T-MEDIA</i>	79964,8
RUG-TW-ISP-DESIGN	164147,8
<i>FLANDERS MAKE-DecisionS</i>	86693,2

<i>VUB-TW-TONA</i>	68892,16
ILVO-T&V-AGROTECHNIEK	130861,2
<i>IMEC-ADMINISTRATIEF</i>	114833,4
<i>PCFRUIT-TWO</i>	35460,48
<i>VITO-KWL-TAP</i>	49584,3
<i>FLANDERS MAKE</i>	87783,67
<i>KUL-BIO-BIOSYS-MEBIOS</i>	51817
VL-WSE-VDAB	279045,8
<i>SIRRIS-GENT</i>	24000
<i>FLANDERS MAKE</i>	24000
<i>HS-UCLLLIMB-GW</i>	24000
FLANDERS MAKE	500000

21 – Strategische transformatiesteun

Naam onderneming	Bedrag subsidie
3M Belgium	303.926
AGC Glass Europe	3.000.000
Artimar	157.657
Avnet Logistics	1.071.720
Barry Callebaut Manufacturing Halle	995.476
Basalte	470.699
BeMatrix	381.360
Biervliet Bioproducts	207.546
Boplan	176.072
Borealis Kallo	2.000.000
Brouwerij De Halve Maan	1.050.000
Brustor	520.000
Cardiff Group	499.855
Confiserie Vandenbulcke	377.249
Cosmade Belgium	103.105
De Witte-Vandecaveye	968.456
Decomecc	1.094.761
Desotec	1.526.111
Etablissements Paul Van Hollebeke	738.461
eTheRNA Immunotherapies	394.284
E-Trucks Europe	97.040
Fingo	1.050.000
Finipur	356.763
Galloo	99.660

Gebroeders Geens	218.747
Groep Masureel Veredeling	273.852
H. Essers Logistics Company	3.000.000
Heyaru Engineering	2.000.000
Ice Retail	319.555
Ineos	710.499
Insider Metrics	333.810
Kaneka Belgium	1.260.210
LVD Company	989.347
Mecaniek Chevalier	114.972
MediaGenix Next Generation	424.704
Nextel	177.988
Novy	304.080
Oleon	410.616
PN-O	137.110
Polytechnisch Bedrijf	714.932
Procter en Gamble Manufacturing Belgium	332.256
Rein4ced	1.164.868
RenaSci Oostende Recycling	1.250.000
Sadaci	883.806
Simar ² Components	447.635
Smoked Bricks	149.676
Soprema	1.050.000
Unilin	605.687
Vandersanden Steenfabrieken	375.000
Verduyn	1.000.000

Vero Duco	1.000.000
Veterinary Innovation Alliance	232.769
Viafrites	704.075
Vitra	537.056

22 – Strategische ecologiesteun

Naam onderneming	Bedrag subsidie
BOREALIS Kallo	4.000.000
C-Shift	4.000.000
Galoo	1.000.000
LAMIFIL	512.490
Triple S	843.200

Agentschap
Innoveren & Ondernemen
Koning Albert II-laan 35 bus 12
1030 Brussel
www.vlaio.be